

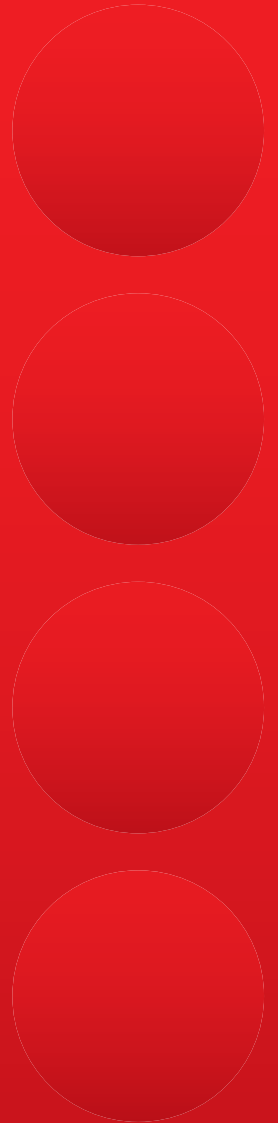
zenekar

2008/3

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös lapja.

XV. évfolyam 3. szám

<http://www.hungorchestras.com/>

- 85 éves a Nemzeti Filharmonikus Zenekar
- Zenekari konferencia Berlinben
- Közpénz-elosztás

■ A KULTÚRPONT IRODA hírei

3

■ KALENDÁRIUM

4

■ ZENEI KÖZÉLETÜNK

A helyi önkormányzatok hivatásos zenekarainak és énekkarainak támogatása

Az elmúlt napokban megszületett a döntés az önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium (ÖTM) zenekarokra szánt keretének szétosztásáról. Arról, mekkora összeggel gazdálkodhatnak, hány új zenekarral bővült a támogatottak listája, milyen szempontok szerint került kiemelt kategóriába két együttes, valamint az előadó-művészeti törvény előkészítésének jelenlegi fázisáról Varga Melindát, az Oktatási és Kulturális Minisztérium főosztályvezetőjét kérdeztük. *(Bilkei Éva)*

Bizalmat szavaznak újra és újra

Idén, március 15-én a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének elnöke, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének főtítkára, dr. Gyimesi László is átvehette a Bánffy Miklós-díjat. *(Réfi Zsuzsanna)*

Zenekari konferencia Berlinben

A háromnapos németországi konferencián, 2008. április 7-től 10-ig a Föld minden tájáról érkezett muzsikuskok, zenekari igazgatók tanácskoztak Berlinben a zenei világot érintő problémákról, és a különböző megoldási lehetőségekről. *(Réfi Zsuzsanna)*

85 Éves a Nemzeti Filharmonikus zenekar

Kocsis Zoltán jubileumról, hagyományokról és megújulásról

A Nemzeti Filharmonikusok föltétlenül hagyományörző együttesnek tekinthető, még akkor is, ha az utóbb évek során műsorválasztás és előadói hozzáállás tekintetében egyaránt eltér attól az ultrakonzervatív szemlélettől, amely az együttes működését a fénykorban jellemezte...” írja Kocsis Zoltán a Nemzeti Filharmonikus Zenekar 85. születésnapjára megjelent, Hang-szálak című kötetben. *(Réfi Zsuzsanna)*

Anyagi és morális mélyponttól a MIDEM-díjig

A teljes működési struktúra átalakítása, névváltozás, kht-vá válás, több elbocsátási hullám levezénylése. Kovács Géza, a Nemzeti Filharmonikusok főigazgatója számos nehéz időszakot élt át az együttesel. Tizenhárom esztendő, közös történetük azonban sikerekben is jöcskán bővelkedik, hiszen ebben az időszakban talált új vezetőre és saját, végleges otthonra a zenekar, megkértszerezték a törzsközönségüket, s olyan izgalmas kezdeményezésekben is részt vesznek, mint az internetes koncertközvetítés vagy a zeneiskolások bevonása a zenekari próbákba. *(Réfi Zsuzsanna)*

Tizenöt éve virágzik a Budafoki Dohnányi Zenekar

A hivatásossá válásának tizenötödik évfordulóját idén ünneplő Budafoki Dohnányi Zenekar az utóbbi időben egyre szorosabb kapcsolatba került a Honvéd Együttesel. A tavaly szeptemberben nonprofit Kft-vé alakult nagy múltú művészegyüttesnek a szimfonikusok karmestere, Hollerung Gábor a művészeti vezetője. *(Bilkei Éva)*

„A rombolás pillanatok ijesztő terméke”

Karsai Péter az MDF képviselője lapzártánk előtt felszólalt a parlamentben a Magyar Rádió zenei együttesének ügyében. Erélyes felépítésében rámutatott: bár a zenekar és az énekkar önálló Zrt. tulajdonában áll, az ország közkincsét képezi, a parlament a közszolgálati médium kuratóriumába delegáltakon keresztül meg kell értesse az MR vezetőivel, hogy nem csonkíthatják tovább racionális okokra hivatkozva a hungaricumnak számító együtteseket. *(Bilkei Éva)*

Kollár Imre lett a MÁV Szimfonikusok művészeti vezetője

Április elején született döntés arról, hogy ki legyen a MÁV Szimfonikusok művészeti vezetője a következő esztendőkből: Kollár Imre 2008. szeptember 1-jétől látja el ezt a feladatot. *(Réfi Zsuzsanna)*

A szolnoki zenekar pótszékes koncerteket ad az Aba-Novák Központban

22

Izaki Masahiro japán dirigens állandó szereplője a magyar zenei életnek, tavaly pedig felkérték Szolnok város főzeneigazgatójának.

Városi összefogás a magas szintű kultúráért

Szolnok polgármestere, Szalay Ferenc városát zeneszerető településnek tartja, s úgy véli, védeni, óvni kell a kultúrát a politikai viharoktól. Ezért is hogy támogatja, hogy törvény teremtsen védőhálót a művészeti élet fölött. Szeretné, ha a Szolnoki Szimfonikus Zenekar nemzetközi hírnevet szerezne, s úgy látja, már jó úton haladnak, hiszen az együttes előadásai telt házasak, s a nagykövetek, diplomaták is rendszeres vendégei hangversenyeiknek. *(Réfi Zsuzsanna)*

23

■ KRITIKA

Hangverseny

Az óbudai Danubia Zenekar, a MÁV Szimfonikus Zenekar, a Zuglói Filharmonia és a Szent István Király Szimfonikus Zenekar, a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar, a Pannon Filharmonikusok, az óbudai Danubia Zenekar, és a Debreceni Filharmonikus Zenekar, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, a Győri Filharmonikus Zenekar és a Duna Szimfonikus Zenekar koncertjeiről. *(Fittler Katalin)*

25

Könyv

Sine Nomine

A közelmúltban megjelent Dohnányi évkönyv 2006/7 anyaga – az előzőkhöz hasonlatosan – gazdag. Dohnányi szerzeágazó munkássága lehetővé teszi, hogy speciális nézőpontokból a magyar zenei élet kisebb-nagyobb szeletét is áttekinthessük.

30

■ ZENETÖRTÉNET

Reményi Ede hegedűművész életrajza (4. rész)

1828. január 17-én született Miskolcon a világjáró hegedűművész, Reményi Ede. A XIX. századi magyar zenekultúra utazó nagykövete volt. A zene csodás hatalmával más szomszéd népek velünk ellenséges érzületét is egy csapásra lelkes barátsággá változtatta át. Nemcsak azáltal hatott, hogy a magyar dalokon kívül az illető nép dalait is mindenütt felvette műsorába, amelyeket rendkívüli tanulmányosságával ott ad hoc elsajátított, hanem jótékonyágával is. Ő ugyan, főleg magyar nemzeti célokra egy egész vagyont, jövedelmének nagy részét áldozta, de jótékony célra szentelte egyik-másik hangversenyét másutt is.

31

(Reményi Ferenc írását közreadja Rakos Miklós)

■ MŰHELY

Hiteles historizmus – nem üzleti alapon

Az elmúlt években, évtizedekben a régizenei előadói gyakorlat hazánkban is nagyobb teret nyert, alapjaiban változtatva meg ezzel a zenészek és a közönség ízlését, látásmódját. A historizmus hozadékáról, hatásáról, a magyar régi-zenészek nehézségeiről és eredményeiről az irányzat jeles hazai képviselőjével, Vashegyi Györggyel beszélgettünk. *(Kiss Eszter Veronika)*

37

KITEKINTŐ

Küzdőtér idealisták és individualisták számára

Egyénileg dönteni arról, hogy mit játszunk és még a szervezésbe is beleszólási joggal bírnunk – sok zenekari muzsikusknak így hangzik, mint egy álom. Teljes szabadság ugyan az alapjaiban demokratikusan vezetett zenekarokban sem létezik, de a kutatási eredmények szerint az ott működő hangszerek gyakran motiváltabbak. *(Sandra Sinsch)*

41

Mi – a zenekar

Bepillantás: miként élnek a muzsikuskok identitásukat és miként generálják azt. A zenekar mi magunk vagyunk, mondják a muzsikuskok. De a „mi”- is értelmezendő. Hogy kell felépíteni ahhoz, hogy az együttes ne csak egymással jól elboldoguló tagok közössége legyen, hanem jól is szóljon. *(Caroline Vongries)*

42

■ HANGVERSENYNAPTÁR

45

A MAGYAR RÁDIÓ ZENEI EGYÜTTESEI kapcsán Karsai Péter, az MDF képviselője, kérdést tett fel a Parlamentben az oktatási és kulturális miniszternek „Elszálló kulturális értékeink?” címmel. Elmondta, hogy a Magyar Rádió Zrt.-től kiszivárgott információk szerint a Rádióénekkar létszámát háromnegyedére csökkentették, valamint további drasztikus leépítés vár a már jelentősen megkurtított zenekarra is. Nem tudják ellátni a közszolgálati Magyar Rádió egyik alapfeladatát, a kortárs művészeti alkotások rögzítését sem.

Arató Gergely államtitkár válaszában elmondta, hogy a kulturális kormányzat mozgásteret kicsi, amikor maga a zenekar fenntartója, tudniillik a Magyar Rádió nem világos vagy nem megnyugtató módon teljesíti azokat a feladatokat, amelyeket a zenekar kapcsán egyébként a közszolgálati szerződésben vállalt. A Rádió kórusának és zenekarának fenntartása a közszolgálati szerződésben vállalt feladata a Magyar Rádiónak. Ha tetszik, ezért kapja a Magyar Országgyűléstől nemcsak ezt a külön támogatást, de a támogatás egészének is ez feltétele.

NYILT LEVELET JELENTETETT MEG a prominens értelmiségekből álló Százak Tanácsa, amelyben kifejezte tiltakozását a Magyar Rádió zenei együttesének ügyében és követelte a Magyar Rádió elnökségétől az együttesek helyzetének mielőbbi megnyugtató rendezését.

CSELLÓFESZTIVÁL ROSZTROPOVICS EMLÉKÉRE. A Moszkvai Filharmonikusok kezdeményezésére csellófesztivált rendeztek az orosz fővárosban a világhírű gordonkaművész, Msztyiszlav Rosztropovics emlékére. Boris Adrianov mellett a Berlini Filharmonikusok tizenkét csellistája is fellépett a rendezvényen, amelynek gálaestjén többek közt a Rosztropovics 70. születésnapjára írt Szlava, Szlava című zenekari darabot, Krzysztof Penderecki három csellóra írt Concerto Grossóját hallhatta a közönség Penderecki vezényletével, David Geringas, Tatjana Vasziljeva és Boris Adrianov előadásában.

VISSZATAPSOLJÁK HÉJÁT. Három nagyszerű koncerten vezényelte Héja Domonkos a Giuseppe Verdi Szimfonikus Zenekart a milánói Auditoriumban. A karmester munkája nem csak a közönség tetszését nyerte el, hanem a zenekarét is, ugyanis a 2009/10-es évadra visszahívták, hogy Bartók: A kékszakállú herceg várát dirigálja.

KOCSIS-HOLPER ZOLTÁN NYERTE A FIATAL KARVEZETŐK VERSENYÉT. Nagy sikerrel zajlott le a Lantos Rezső emlékére rendezett Fiala Karvezetők Versenye, a Zeneakadémia és a Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetségének közös szervezésében. Az első helyezett Kocsis-Holper Zoltán, a Zeneakadémia hallgatója, Erdei Péter növendéke nyerte a verseny közönségdíját is, a második helyezett, Tihanyi Imre pedig a KÓTA különdíjában részesült, így a Kodály Zoltán halálának évfordulója kapcsán jövőre megrendezésre kerülő Magyar Karvezető Konferencián előadóként vehet részt. A dobogó harmadik helyén Orosz Dóra és Baliga Ádám osztozott.

MÁRCIUS 15-I DÍJESŐ. Sólyom László köztársasági elnök a közjogi méltóságokkal együtt a zenei élet több jeles képviselőjének adta át a Kossuth- és a Széchenyi-díjakat. Kossuth-díjat adományozott több évtizedes nagyszerű külföldi és hazai karmesteri működéséért, valamint zenekarvezetői munkásságáért Fischer Ádámnak, a világon szinte egyedülálló ütésttechnikai játékáért Horváth Kornélnak, nagy és népszerű operai főszerepek itthon és határainkon túl egyaránt nagyszerű tolmácsolásáért Lukács Gyöngyinek, kiemelkedően sokoldalú hazai és külföldi művészi munkássága elismeréseként Ránki Dezső zongoraművésznak, kimagasló előadóművészi tevékenységéért, a magyar és klasszikus zene-kultúra hagyományainak ápolásáért, népszerűsítéséért, valamint zenepedagógiai munkássága elismeréseként Szenthelyi Miklósnak. Széchenyi-díjat kapott a magyar zenetudomány fejlődése és ápolása - különös tekintettel Erkel Ferenc és Mosonyi Mihály műveinek megismertetése és népszerűsítése- érdekében végzett munkásságáért dr. Bónis Ferenc. A Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje a Csillaggal (polgári tagozata) kitüntetést adományozta a köztársasági elnök a Bartók Vonósnégyesnek fél évszázados fennállása alkalmából, világhírű művészi munkássága elismeréseként.

EÖTVÖS PÉTER A GÖTEBORGI SZIMFONIKUSOK ÉLÉN. A Budapesti Tavaszi Fesztivál záróeseményeként Eötvös Péter, a Magyar Kultúra Követe címmel kitüntetett világhírű zeneszerző és karmester vezényelte a Göteborgi Szimfonikusokat a Művészetek Palotájában.

KONCERT PERNYE ANDRÁS EMLÉKÉRE. Pernye András, zenetörténész, zenekritikus emlékének ajánlotta Berkes Kálmán, Kelemen Barnabás, Kocsis Zoltán és Perényi Miklós a 40 év klarinétal című koncertet, amelyet a Zeneakadémián adtak Beethoven, Brahms, Schumann és Bartók műveiből.

ALTERNATÍV KOSSUTH-DÍJJAL TŰNTETTÉK KI MEDVECZKY ÁDÁM KARMESTERT, Liszt-díjas érdemes művészt, a Magyar Állami Operaház tagját. Az elismerést egy civil kuratórium ítéli oda azoknak, akik, bár kiérdemelték, valamilyen, általában politikai szempont miatt kimaradnak a kormány által adományozott díjból.

A LEGDRÁGÁBB HEGEDŰ. Maxim Viktorov februárban rekordösszeget adott egy Guarneri del Gesù hegedűért. A közel 650 millió forintos hangszer hetven év hallgatás után Pinchas Zukerman kezében szólalt meg.

LAJTHA-ŐSBEMUTATÓ A MŰPÁBAN. Jandó Jenő és fiatal, kiemelkedő tehetségű volt növendéke, az utrechti Liszt-zongoraverseny különdíjazottja, Balog József szólaltatta meg először azt az eddig magángyűjteményben rejtőző négykezeset, amelyet Lajtha László Bartók I. szvitjéből készített. A zongorás átirat ősbemutatója mellett a Savaria Szimfonikus Zenekar az eredeti művet is megszólaltatta a Művészetek Palotájában.

BUDAPESTEN ADOTT KONCERTET SIR JOHN ELIOT GARDINER és az általa alapított együttesekből kettő, az Angol Barokk Szólisták és a Monteverdi Kórus. A Budapesti Tavaszi Fesztiválon elhangzott hangverseny egy nagy európai turné része volt. Az idei évben egy másik körutat is terveznek az együttesek, Schütz és Brahms zenéjét viszik el a Spanyol katedrálisokba.

AZ IDEI BARTÓK-PÁSZTORY-DÍJASOK. Pauk György hegedűművész, az Amadinda Ütőegyüttes és Reményi Attila zeneszerző kapta idén a Bartók-Pásztory-díjat, amit ebben az évben 24. alkalommal adtak át a zeneszerző születésének évfordulóján. A Bartók-özvegy által alapított elismerést azoknak a művészeknek adják át, akik munkásságukkal jelentősen hozzájárultak a hazai zenei élet fejlődéséhez, a bartóki szellemiség megőrzéséhez.

NEMZETKÖZI BARTÓK BÉLA ZONGORAVEVERSENY. Idén harmadik alkalommal is megrendezték a Nemzetközi Bartók Béla Zongoraverseny Szegeden. Az első helyen Kaneko Miyuji (Japán), a második helyen Fejes Krisztina végzett, a megosztott harmadik díjat Tihanyi Zsuzsanna és Hegyes Ádám kapta. A zsűriben ült többek közt Bogányi Gergely, Felicia Stankovici, Csiky Boldizsár, Némethy Attila és Kerek Ferenc is.

A NFZ FENNÁLLÁSÁNAK 85. ÉVFORDULÓJA alkalmából ünnepi koncertet adott a Nemzeti Filharmonikus Zenekar a Művészetek Palotájában. A születésnap hangversenyre jelent meg a zenekar történetét bemutató, 228 oldalas, 500 képet tartalmazó Hang-Szálak című könyv is. Szintén az évfordulóhoz kapcsolódva kiállítás nyílt a Virág Judit Galériában. Ez válogatást mutat be az elmúlt öt és fél évben a Nemzeti Filharmonikusok plakátjain szerepelt kortárs magyar műalkotásokból. A Nemzeti Filharmonikus Zenekar 85 éves fennállását ünneplő koncert apropójából Florence Labruyere a France Info és a Radio France Internationale (RFI) számára közös rádióriportot készített, melyben a „XXI. századi zenei élet hibátlan akusztikájú új templomként” mutatta be a Művészetek Palotáját.

ARANYLEMEZ LETT A BÚS ELSŐ ALBUMA. Nemcsak a szakmai zsűri, de a közönség körében is népszerű a Bartók Új Sorozat első albuma, amelyből eddig több mint 2500 példányt adtak el így aranylemez lett. A 2006-ban, Bartók Béla születésének 125. évfordulóján, a Hungaroton gondozásában megjelent CD-re a Kossuth szimfóniai költeményt és A fából faragott királyfit Kocsis Zoltán művészeti vezetésével a Nemzeti Filharmonikus Zenekar játszotta fel.

ÚJ ELNÖK A ZENEMŰVÉSZETI TÁRSASÁG ÉLÉN. Tíz év után Körmendi Klára zongoraművész veszi át a Magyar Zeneművészeti Társaság elnökségét Devich Jánostól. Az új elnök elsődleges célja a fiatal művészek, a közönség és a vidéki városok felé nyitás.

AUSZTRIÁBAN LÉPTEK FEL AZ MR SZIMFONIKUSOK. Felső-Ausztria fővárosának nemzetközileg is rangos hangversenytermében, a Brucknerhausban koncerteztek az MR Szimfonikusok Fischer Ádám Kossuth-díjas karmester vezényletével.

DÖNTÖTTEK A FISCHER ANNIE-ÖSZTÖNDÍJAKRÓL. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium megbízásából a Filharmónia Budapest Kht. által meghirdetett Fischer Annie zenei előadóművészi pályázat révén az idei évben tizenöt, a Kodály Zoltán alkotóművészeti pályázaton tizenegy fiatal művész részesült teljes, illetve megosztott ösztöndíjban.

CSEMBALÓFESZTIVÁL ELŐSZÖR. Hagyományteremtő céllal, első alkalommal rendezik meg 2008. június 18-22-ig a Nemzetközi Csembalófesztivált és Találkozót négy helyszínen: Budapesten, Fehérvárcsurgón, Szentendrén, és Győrött.

HANGSZERKIÁLLÍTÁST ÉS HANGZÁSVERSENYT RENDEZNEK május 3-án és 4-én a Hadik Palotában, ahol gazdag programokkal – szakmai konferenciával, koncertekkel és gyermekprogramokkal igyekeznek megszólítani a magyar hangszerkészítők a zenészek mellett a szélesebb publikumot is.

VENGEROV LETETTE A HEGEDŰT. A világ egyik legkeresettebb hegedűvirtuóza, Maxim Vengerov hosszú kényszerpihenőt követően a írek szerint nem tér vissza szólistaként a pódiumra. A művész, aki Rosztropovics hatására vezényelni kezdett, már csak ebben a minőségében jelenik meg a koncerteken.

BATTA MARAD. Egyhangú szavazással újraválasztotta rektori tisztségében Dr. Batta András a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Szenátusa. Az elismert zenetörténész újabb öt évig vezeti a nagy múltú intézményt, rektori kinevezése 2013 őszéig szól.

WEINER LEÓ-DÍJ. Zempléni Kornél zongoraművész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem professzor emeritusa kapta az idei Weiner Leó-díjat. Az elismerést azok a kiváló zeneművészek és -tanárok kaphatják, akik Weiner Leó szellemében fejtették ki sok évtizeden át odaadó és eredményes művészi és tanári munkásságukat.

ELISMERÉS AZ AMATŐRÖKNEK. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Szenátusa nemrégiben döntött arról, hogy díjat alapít az amatőr együttesek elismerésére. A Musica Dilecta díjat első alkalommal a Semmelweis Vonósnégyes vehette át, az együttes fennállásának 25. évfordulóján megrendezett jubileumi koncerten.

ÁTADTÁK AZ ARTISJUS MAGYAR SZERZŐI JOGVÉDŐ EGYESÜLET ZENEI ÉS IRODALMI DÍJAIT. Az év komolyzenei műve címmel Vajda János Karnyóné című operaelőadását ismerték el. Az év komolyzenei műve címet nyerte el Soproni József II. kamarakonzertje is.

AMATŐR ZONGORAVEVERSENY A PÁRIZSI MAGYAR INTÉZETBEN. A Sorbonne Egyetem mellett a Párizsi Magyar Intézet szolgált az idén 19. alkalommal megrendezett Nemzetközi Amatőr Zongoraverseny helyszínéül. Az 1989-ben, Gérard Bekerman közigazdász ötlete nyomán létrejött nemzetközi versenyen magas színvonalon játszó amatőr zongoristák mutatkozhatnak be a nagyközönségnek.

PÁLYÁZATOT ÍRTAK KI A SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR IGAZGATÓI POSZTJÁRA. A csongrádi megyeszékhely közgyűlése azért hirdette meg az állást, mert a társulat jelenlegi vezetője, Gyüdi Sándor 2008. július 1-jétől a Szegedi Nemzeti Színház főigazgatója lesz. Az új igazgató, akinek személyéről ötfős szakmai bizottság javaslata alapján a közgyűlés dönt majd, 2013-ig irányíthatja az együttest.

ELŐADÓMŰVÉSZETI TÖRVÉNY. Májusban a parlament elé kerülhet az előadóművészeti törvény tervezete, amelyet 2006-ban színházi törvény néven kezdtek kidolgozni, azonban időközben belevonták a zenei és táncművészeti élet szabályozását is. „A zenei és táncművészeti élet képviselői egészében elfogadhatónak nyilvánították a készülő törvényt, csakúgy, mint a színházi érdekképviseltek. Ez utóbbiak azonban néhány szakmai kérdésben további egyeztetéseket tartanak szükségesnek: vita alakult ki bizonyos munkajogi és szakszervezeti kérdésekben, illetve arról, hogy ezeket szerencsés-e az előadóművészeti törvény keretében rendezni” – tájékoztatott Schiffer János, az Országgyűlés Kulturális és Sajtóbizottságának tagja.

ESTERHÁZY MŰVÉSZETI AKADEμία TATÁN. Fiatal művésznövendékeknek kínál képzési lehetőségeket az Esterházy Művészeti Akadémia, amelyben irodalmi, zenei és grafikai kurzusokat tartanak neves művészek részvételével.

PAMELA ROSENBERG, A BERLINI FILHARMONIKUSOK IRÁNYÍTÓJA (korábban a San Franciscoi Opera igazgatója) nem kívánja meghosszabbítani szerződését az együttesel 2010-ig. Ugyanakkor Sir Simon Rattle mégis marad a Berlini Filharmonikusok élén, miután elterjedt a hír, hogy vezetése alatt az együttes nem a legjobb formáját mutatja. A világ legdemokratikusabb zenekarának tagjai – akik maguk választják vezetőjüket – kinyilvánították azt a szándékukat, hogy nem csak jelenlegi szerződésének lejáratáig, 2012-ig, de azután is Sir Simon Rattle-lel akarunk dolgozni.

A KULTÚRPONT IRODA HÍREI

EURÓPA JÖVŐJE, A JÖVŐ KULTÚRÁJA – NEMZETKÖZI KONFERENCIA PÉCSETT ÉS MOHÁCSON

2008. május 22. és 24. között nemzetközi konferenciát szervez a Baranya Megyei Kulturális és Idegenforgalmi Központ Pécssett és Mohácson A kultúrák közötti párbeszéd európai éve alkalmából. A konferencia témakörei között szerepel többek között a kultúrák köziség szerepe és fontossága, a kultúra, mint lokális és regionális fejlesztési erőforrás, és a közösségi terek szerepe az Európa Kulturális Fővárosa programokban.

ELFOGADTÁK AZ EURÓPAI KÉPESÍTÉSI KERETRENDSZERT

2008. április 23-án hivatalosan is elfogadták az Európai Képesítési Keretrendszert, amely a képzések államon belüli és államok közötti összehasonlítását kívánja megkönnyíteni. Az új besorolási szisztéma a képzések tagállamok közötti összehasonlítását kívánja megkönnyíteni. A tagállamok önkéntes alapon dönthetnek arról, csatlakoznak-e az új rendszerhez, amely az élethosszig tartó tanulást és a mobilitást kívánja megkönnyíteni. Az a cél, hogy a tagállamok 2010-ig igazítsák hozzá saját nemzeti képesítési rendszerüket az Európai Képesítési Keretrendszerhez.

IFJÚ ZENEMŰVÉSZEK NEMZETKÖZI NYÁRI AKADEMIÁJA

Nyolcadik alkalommal rendezi meg az Ifjú Zeneművészek Nemzetközi Nyári Akadémi-

áját 2008. július 21. és 30. között a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar, szakközépiskolás növendékeknek, felsőoktatásban részt vevő hallgatóknak és fiatal zenetanároknak. Az egyéni mesterkurzusok mellett kamarazenei és zenekari munka biztosítja a résztvevők szakmai fejlődését.

LIVERPOOL: VILÁG A VÁROSBAN – EURÓPA KULTURÁLIS FŐVÁROSA 2008

Egyetlen városban mutatnák meg a világot a Liverpool 08 – Európa Kulturális Fővárosa 2008 programsorozat szervezői. A kezdeti nehézségek ellenére gazdag kulturális programcsomagot bemutató kulturális főváros vezetése gazdasági fellendülést is vár a kulturális beruházásoktól. Az év folyamán több mint 350 kulturális rendezvény várja a látogatókat, a kultúra szinte valamennyi területén.

NYÁRI JAZZ-MŰHELY PRÁCÁBAN

A cseh főváros ad otthont a 2008. július 21. és 29. között megrendezendő nyári jazz műhelynek, amelyre a korábbi évekhez hasonlóan egyaránt várják kezdő és haladó szinten lévő zenészek jelentkezését a szervezők. A műhely résztvevői fejleszthetik hangszeres tudásukat, improvizációs képességeiket, illetve találkozhatnak más zenészekkel és zenetanárokkal. A művészek között lesz Bacsó Kristóf és Winand Gábor is.

NEMZETKÖZI ISKOLAZENEI HETEK SALZBURGBAN

2008. augusztus 6. és 22. között rendezik meg a Leo Rinderer Nemzetközi Iskolazenei Heteket Salzburgban (Ausztria). A találkozó célja, hogy didaktikai és metodikai adalékokat nyújtson a korszerű zeneoktatóshoz.

MONTREALI NEMZETKÖZI ZENEI VERSENY HEGEDŰSÖKNEK

Hegedűsök jelentkezését várják a 2010. május 24. és június 3. között megrendezendő Montreali Nemzetközi Zenei Versenyre (Kanada). A jelentkezők életkora legfeljebb 29 év lehet.

STAVANGER – A NORVÉG VÁROS, AMELY KITÁRTA KAPUIT A KULTÚRA ELŐTT

Open port – azaz nyitott kikötő, nyitott kapu a mottója a norvégiai Stavangernek, mely 2008-ban a nagy-britanniai Liverpoolal együtt az Európa Kulturális Fővárosa címet viselheti. A szervezők szándéka, hogy szabad, pezsgő, minden kultúrára és művészetre nyitott városként otthont nyújtsanak a világ különböző pontjairól érkező művészeknek. Különleges hangsúlyt fektetnek a művészek közötti együttműködésre, céljuk a kapcsolatépítés beindítása helyi, regionális és nemzetközi szinten egyaránt.

A helyi önkormányzatok hivatásos zenekarainak és énekkarainak támogatása

Az elmúlt napokban megszületett a döntés az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium (ÖTM) zenekarokra szánt keretének szétosztásáról. Arról, mekkora összeggel gazdálkodhatnak, hány új zenekarral bővült a támogatottak listája, milyen szempontok szerint került kiemelt kategóriába két együttes, valamint az előadó-művészeti törvény előkészítésének jelenlegi fázisáról Varga Melindát, az Oktatási és Kulturális Minisztérium főosztályvezetőjét kérdeztük.

■ Mekkora lett az önkormányzati zenekarokra szánt keret idén?

A tavalyihoz és a tavalyelőttihez hasonlóan idén is 1 milliárd 10 millió forint az önkormányzati támogatás összege. Ez a tavalyihoz képest nem növekedett, de nem is csökkent. Az önkormányzatok 2,5 milliárd forinttal támogatják a zenekarokat és énekkarokat, ehhez nyújtja az állam a kiegészítő támogatást, elismerve ezzel az önkormányzatok kultúra pártoló szerepét.

■ Az elosztásban történt-e változtatás?

A kuratórium nem dolgozhatott úgy, hogy közben ne vegye figyelembe, hogy készül az előadó-művészeti törvény. Nem tehetünk úgy, mintha nem terveznénk egyfajta szervezeti átalakítást. A törvény nagyjából harmonizál azokkal az elvekkel, amelyeket eddig is érvényesítettek a kurátorok, de fontos megemlíteni, hogy figyelembe vettük az önkormányzatok támogatásának arányát, az előadásszámokat, az ifjúsági előadások számát, amelyet nagyon fontosnak tartunk, valamint azt is figyeltük, milyen mértékben tartják repertoáron az együttesek a kortárs zenét. Nem győzzük hangsúlyozni, hogy ezzel a pénzzel mi az önkormányzatoknak azt a közfeladatát igyekszünk segíteni, amivel a komolyzenei ellátást támogatják a maguk térségében. Annak ellenére, hogy ebben az évben nem növekedett a támogatásra szánt összeg, két új jelentkező is feltűnt. Az egyik ilyen a Salgótarjáni Szimfonikus Zenekar, amely számunkra azért is fontos, mert abban a régióban, ahol működik, nagy feladat vár rá, ami a komolyzenei műveltség terjesztését illeti, hiszen az észak-magyarországi megyék is nehéz helyzetben vannak. A másik ilyen együttes a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar, amely most egy önkormányzattal kötött közhasznúsági szerződésben különböző közfeladatokat vállalt magára, így ők is bekerültek a támogatottak közé.

■ Vannak olyan együttesek, amelyeknek a támogatása kiemelkedően magasabb a többinél, ennek mi az oka?

Náluk a kuratórium azt vette figyelembe, hogy jelentős ifjúságnevelést folytatnak a közönség és a koncertező zenészek körében egyaránt. Kiemelkedő munkát végeznek, a zenekari utánpótlás műhelyének számítanak.

■ Milyen szinten van az előadó-művészeti törvény előkészítése ebben a pillanatban?

Erről a kérdéstről nem beszélhetünk anélkül, hogy figyelembe ne vennénk azokat a politikai változásokat, amelyek a közéletben zajlanak. A törvény előkészítését ez úgy befolyásolhatja, hogy több időnk marad a szakmai egyeztetésre. Egyébként példaértékű az az együttműködés, amely a szakma – különösen a zenész szakma – szereplői között jött létre az elmúlt időszakban. Most következnek a szakértői szintű megbeszélések, amikor az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériummal, az Önkor-

mányzati Minisztériummal és – mivel a törvénytervezet számos munkaügyi szabályzatot is tartalmaz – a Szociális és Munkaügyi Minisztériummal, valamint a Pénzügyminisztériummal fősztályvezetői szintű egyeztetést tartunk. Ezzel párhuzamosan folynak a szakmai viták, terveink szerint legkésőbb május közepére ezekkel végzünk. Fontos megvizsgálni pl., hogy melyek azok a pontok, amelyeknek törvényi szinten kell maradniuk, és melyek kerülhetnek rendeleti szintre. A törvényalkotás tehát folytatódik, és még ebben az évben parlament elé tudjuk vinni a tervezetet. Ha ez megtörténik, akkor a 2009-es tervezés már ennek szellemében történhet.

■ *Nem úgy volt, hogy már idén tavasszal a parlament elé kerülhet az anyag?*

A parlamenti időszak első felidejére terveztük, hogy kikerül a tervezet, de mivel az egyeztetéseket tovább kell folytatnunk, nyilvánvalóan hosszabbodik az előkészítés időszaka, jelenleg arról tudok beszélni, hogy ebben az évben kerülhet a parlament elé a törvény.

■ *Min folynak a viták?*

Többnyire szakmai kérdéseken. Például a színházak esetében arról, mennyi legyen a kötelező előadászám a különböző kategóriákba sorolásnál. Ami a zenekarokat illeti, kicsit előrébb tartunk, ehhez nagyban hozzájárult a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének segítségével. A zenekari támogatás elosztása már most is olyan elveken mentén folyik, amelyek nagyon hasonlóságot mutatnak a regisztrációs rendszerhez, amelyet ők szeretnének érvényesíteni. Az a munka tehát, amit ők végeztek, remekül előkészítette a törvénytervezet kidolgozását. Példa értékű ennek a szervezetnek a segítőkészsége. A munkajogi részek most is vitatottak. Olyan jogszabályi környezetváltozásban vagyunk benne, amelybe bele kell helyezni az előadó-művészeti törvényt is. Ez azt jelenti, hogy a két lehetőség, az MT és a KJT korlátai között lesz egy olyan szaktörvényünk, amely arra a speciális munkavégzésre lesz alkalmazható, mint amilyen a művészeti munkavégzés. Ezt valójában nagyon nehéz az egyik, vagy a másik alá besorolni.

■ *Karsai Péter a minap felszólalt a parlamentben a Magyar Rádió zenei együtteséről.*

seinek érdekében. Azokat nemzeti kincsnek nevezte, amelyek megmentéséért jobb és baloldal egyaránt összefog, ha kell. Hogyan áll a tárca a Rádiózenekar és -énekkar ellehetetlenítéséhez?

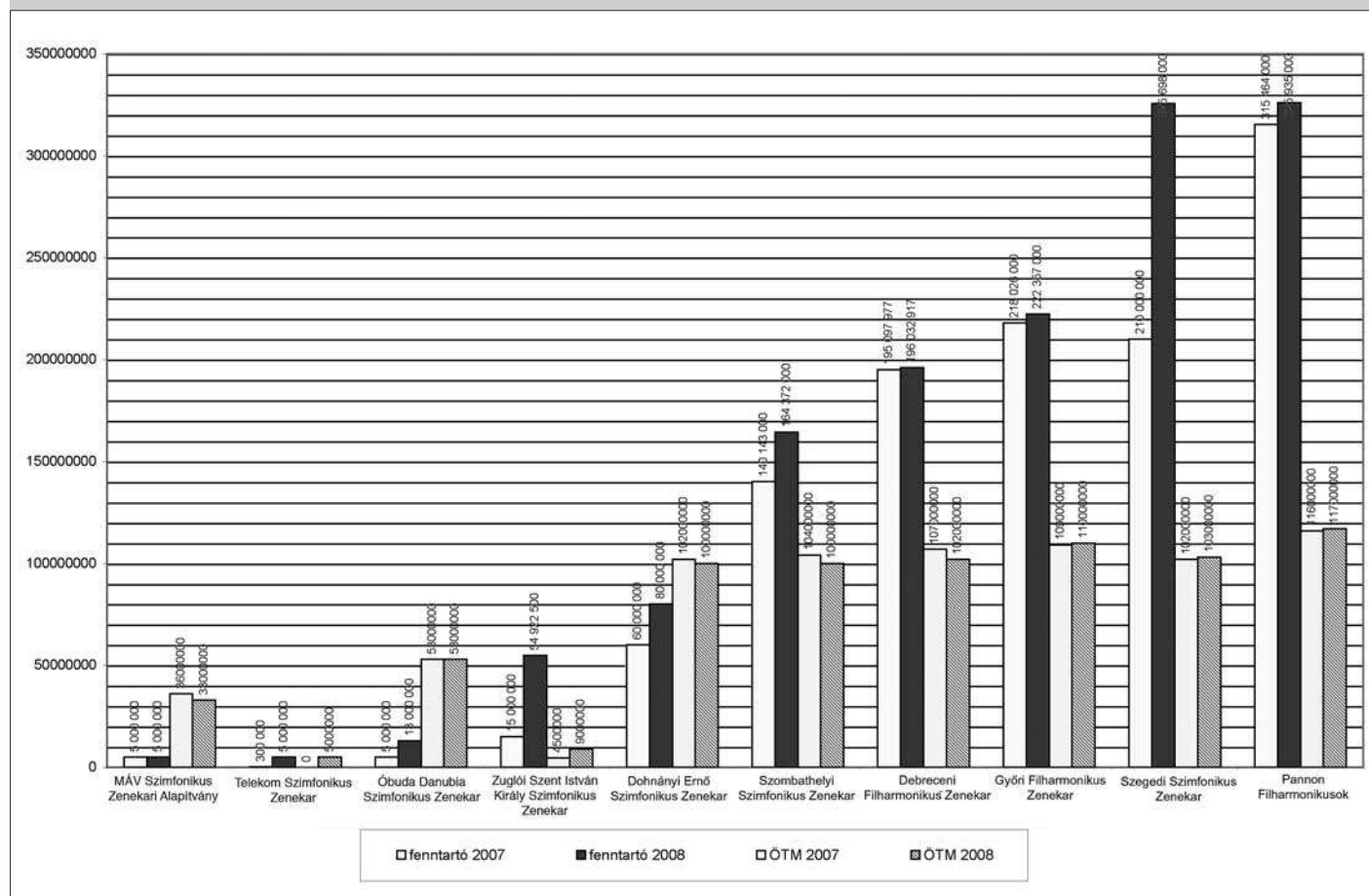
Elég nehéz helyzet, már csak azért is, mert a rádió költségvetése az országgyűlés költségvetésében található, ugyanakkor ha jól tudom, a Magyar Rádió szervezeti szabályzatában benne van, hogy működteti a Rádiózenekart és a kórust. A támogatásuk most kétszáz millióval megemelkedett. A miniszter úr levélben jelezte, hogy tisztában van a zenei együttesek jelentőségével, és megpróbálnak olyan megoldásokat találni, ami lehetővé teszi az egyéb támogatások megvalósítását.

■ *Milyen egyéb támogatásra gondol? Ön szerint van esély arra, hogy az állam kiemelje az együtteseket az MR keretei közül és közvetlenül az állami költségvetésbe helyezze át?*

Őszintén remélem, hogy ez az összeg, valamint a jövőbeni támogatások lehetővé teszik a két nagyszerű zenei együttes további működését

Bilkei Éva

A fenntartói és az ÖTM támogatások változása 2007–2008-ban a Szövetség tagzenekarainál

A helyi önkormányzatok hivatásos zenekari és énekkari fenntartói és költségvetési támogatásainak változása 2007–2008-ban

A Magyar Köztársaság 2008. évi költségvetéséről szóló 2007. évi CLXIX. törvény 5. számú mellékletének 8. pontjában foglalt felhatalmazás alapján kiadott, a helyi önkormányzatok hivatásos zenekari és énekkari támogatásáról szóló 7/2008. (III.5.) OKM rendelet értelmében az igénybejelentéseket elbíráló szakmai bizottság javaslata alapján adott támogatásokat a **2008. ÖTM** oszlop tartalmazza.

EGYÜTTES	ÖNKORMÁNYZAT	2007 ÖNK	2008 ÖNK	2007 ÖTM	2008 ÖTM	Más fenntartói támogatás, vagy miniszteri keret
Belvárosi Virtuózok Kht.	Budapest V. kerület	5 202 000	-	4 000 000	-	
BFZ	Budapest Főváros	433 791 000	446 171 000	-	-	450 000 000
Budapesti Vonósok	Budapest XI. kerület	2 000 000	1 000 000	4 000 000	3 000 000	
Debreceni Filharmonikus Zenekar	Debrecen Megyei Jogú Város	195 097 977	196 032 917	107 000 000	102 000 000	
Debreceni Kodály Kórus	Debrecen Megyei Jogú Város	112 882 525	112 955 238	55 000 000	54 000 000	
Dohányi Ernő Szimfonikus Zenekar	Budapest XXII. kerület	60 000 000	80 000 000	102 000 000	100 000 000	
Egeri Szimfonikus Zenekar	Eger Megyei Jogú Város	9 000 000	9 450 000	3 000 000	3 000 000	
Gödöllői Szimfonikus Zenekar	Gödöllő Város	9 000 000	9 000 000	4 000 000	4 000 000	
Győri Filharmonikus Zenekar	Győr Megyei Jogú Város	218 026 000	222 357 000	109 000 000	110 000 000	
Kaposvári Szimfonikus Zenekar	Kaposvár Megyei Jogú Város	12 800 000	13 800 000	3 000 000	3 000 000	
Kecskeméti Szimfonikus Zenekar	Kecskemét Megyei Jogú Város	17 000 000	20 000 000	5 000 000	5 000 000	
Liszt Ferenc Kamarazenekar	Szolnok Megyei Jogú Város	10 000 000	11 000 000	12 000 000	12 000 000	
Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar	Budapest IX. kerület	300 000	5 000 000	-	5 000 000	200 000 000
MÁV Szimfonikus Zenekari Alapítvány	Budapest IV. kerület	5 000 000	5 000 000	36 000 000	33 000 000	275 000 000
Miskolci Szimfonikus Zenekar	Miskolc Megyei Jogú Város	348 256 000	363 018 000	113 000 000	114 000 000	
Nyíregyházi Cantemus Kórus	Nyíregyháza Megyei Jogú Város	33 000 000	34 050 000	15 000 000	17 000 000	
Óbuda Danubia Szimfonikus Zenekar	Budapest III. kerület	5 000 000	13 000 000	53 000 000	53 000 000	
Orfeo Zenei Alapítvány Orfeo kamarazenekar	Budapest I. kerület	2 815 000	3 500 000		3 000 000	
Orfeo Zenei Alapítvány Purcell kórus	Budapest I. kerület	2 815 000	3 500 000	5 500 000	3 000 000	
Pannon Filharmonikusok	Pécs Megyei Jogú Város	315 464 000	325 935 000	116 000 000	117 000 000	
Pest Megyei Szimfonikus Zenekar	Pest Megye	20 729 000	20 729 000	5 000 000	5 000 000	
Salgótarjáni Szimfonikus Zenekar	Salgótarján Megyei Jogú Város	-	4 000 000	-	3 000 000	
Szegedi Szimfonikus Zenekar	Szeged Megyei Jogú Város	210 000 000	325 698 000	102 000 000	103 000 000	
Szolnoki Bartók B. kamarakórus	Szolnok Megyei Jogú Város	21 000 000	21 000 000	2 000 000	2 000 000	
Szolnoki Szimfonikus Zenekar	Szolnok Megyei Jogú Város	23 000 000	43 000 000	36 000 000	36 000 000	
Szombathelyi Szimfonikus Zenekar	Vas Megye	140 143 000	164 372 000	104 000 000	100 000 000	
Tatabányai Szimfonikus Zenekar	Tatabánya Megyei Jogú Város	8 360 000	7 942 000	3 000 000	3 000 000	
Váci Szimfonikus Zenekar	Vác Város	5 800 000	10 800 000	3 000 000	3 000 000	
Veszprémi Mendelssolhn Kamarazenekar	Veszprém Megyei Jogú Város	8 327 000	8 702 000	4 000 000	5 000 000	
Zuglói Szent István Király Szimfonikus Zenekar	Budapest XIV. kerület	15 000 000	54 922 500	4 500 000	9 000 000	

2 249 808 502	2 535 934 655	1 010 000 000	1 010 000 000
---------------	---------------	---------------	---------------

„Bizalmat szavaznak újra és újra”

Dr. Gyimesi László reméli, nem kell sokat várni a művészeti törvényre

Idén, március 15-én a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének elnöke, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének főtitkára, dr. Gyimesi László is átvehette a Bánffy Miklós-díjat. Azért örül leginkább ennek a kitüntetésnek, mert úgy érzi, ezzel a díjjal az általa képviselt érdekvédelmi szervezet tevékenységét is elismerték. A szakszervezet számos fontos célért küzd a következő időszakban is, hiszen a művészeti törvény tervezetéről már a kormánykabinet is tárgyalt. Dr. Gyimesi Lászlónak emellett európai uniós ügyekkel is foglalkoznia kell, legutóbb Franciaországban, az előadóművészek jogdíjairól folyó tanácskozáson vett részt.

I Fontosnak tartja az ilyen elismeréseket, mint a Bánffy-díj?

Nem tudom, állami kitüntetést eddig még nem vettem át. Korábban a Zeneakadémia rektori testületétől a Liszt-gyűrűt kaptam meg, mert elismerésre méltónak ítélték mindazt, amit eddig a muzsikáért, a muzsikuskusokért tettem. Egy könnyűzenésnek – basszusgitároztam sok éven át – ez komoly elismerés... Vegyes érzelmeim voltak, amikor átvettem a Bánffy Miklós-díjat. Egyfelől jólesett, örültem neki, mert egy kitüntetés mégiscsak visszaigazolása az ember teljesítményének, másfelől azonban furcsának tartottam, hiszen az én munkám elismerése leginkább az, hogy bizalmat szavaznak nekem azok, akik a tagságot képviselik. Ezt pedig semmilyen állami díj nem tudja felülmúlni. De a szakszervezet presztízsének sem tesz rosszat, hogy a vezetőjét kitüntetik. Úgy érzem, ez az elismerés a szakszervezetnek is szól, és felhívja a figyelmet a nálunk folyó munkára. A díj névadója az a gróf Bánffy Miklós, aki a művészet, különösen a színház és opera kiemelkedő tudású ismerője és támogatója volt, és politikus is, sőt ha jól tudom még külügyminiszteri feladatot is ellátott.

I A róla elnevezett, állami kitüntetést a kultúra és a közművelődés érdekében hosszabb időn át, kiemelkedő munkát végzők részére adományozzák. Úgy vélem azonban, hogy a művészeti szakszervezet elismertségét nemcsak a díj, hanem a számos elfogadott javaslata is jelzi...

Az Oktatási és Kulturális Minisztériummal és annak elődjeivel lassan 20 éve jó a kapcsolatunk, s ez az együttműködés a művészetekkel együttesen a művészetoktatás területén is nagyon lényeges. Az azonban kérdés, hogy sokak számára mit jelent a szervezetünk, hogyan látják a nálunk folyó munkát. A szakszervezetet – kis túlzással – biztosítótársasághoz, tűzoltósághoz, egészségügyi ellátórendszerhez, lelki és jogsegélyszervezethez szoktam hasonlítani, mert ezeket a funkciókat mindmind igyekszünk ellátni. S azért, hogy ne idejét múlt, ósdi szervezetnek tartsanak minket, nem tudunk mást tenni, minthogy tesszük a dolgunkat, és az eredményeinkkel igyekszünk bizonyítani a létjogosultságunkat.

I Ezek közé az eredmények közé tartozik többek között az ekho, s most éppen a művészeti törvényért küzdenek, amelynek életre hívása régi, sokéves álmuk...

A kidolgozására felkért szakértői csoportokkal készített anyag már a kormánykabinet elé került, s bár az egészét elfogadták, akadtak azért részletek, amelyeket át kell alakítani. Ehhez újabb egyeztetésekre lesz még szükség. A koalíciós válság azonban ennek a tervezetnek az elfogadását is nehezítheti. Mert most hiába dolgozzuk át, kérdés, hogy mikor tárgyal róla ismét a kormánykabinet. Elvileg ugyanis ha az átdolgozott tervezetet elfogadják, akkor elkezdődik a törvényjavaslatoknál teljesen megszokott egyeztetés. Több miniszter kifejti a véleményét, megvizsgálják a tör-

vénytervezet költségvetési, munkajogi és jogalkotást érintő vonatkozásait. Ezeket mind-mind végig egyeztetik. Így jön létre a kormányzati szintű álláspont, s ha ez megszületett, akkor tud a kormány már a saját javaslataként egy újabb fordulót tenni. Most az előzetes körök folynak, de nem látjuk a végét... S ez azért is szomorú, mert ha minden jól működne, akkor már ebben a félévben benyújthatta volna a kormány a parlament elé a művészeti törvény tervezetét, s ha törvényi erőre emelkedik, akkor a következő évi költségvetés is ennek alapján születne....

I S most, hogy ez az egész folyamat elbűzódik, mi lesz?

Remélhetően azért előbb-utóbb ismét a kormány elé kerül, de akkor is előjöhetnek problémák. Ilyenkor egyébként a téma előterjesztője – ebben az esetben az oktatási és kulturális miniszter – visszaadja a munkacsoportoknak a kifogásolt részeket, és ismét dolgozni kezdenek rajta. De mivel ennek a tervezetnek költségvetési vonzatai is vannak, ezért akár az egész törvényjavaslatot el is vethetik... Attól is nehéz mindez, hogy a törvény olyan, mint egy kötött pulóver, ha az egyik szálát megrántják, akkor bomlik az egész. Tehát, ha – tegyük fel – a munkajogi területen lévő gondok miatt egyes javaslatokat elvetnek, akkor az a törvény egészét érinti. De egyébként ez az egész folyamat rutinos, jogszabályok által megszabott eljárás. Egy demokratikus országban így kell jogszabályokat alkotni. Persze, ez rengeteg egyeztetést igényel. Miközben még így is sokan hiányolják az egyeztetéseket, s mindenkinek mindig igaz van... Azt viszont nem gondolják végig, hogy az egyeztetés hiánya nem azonos a megegyezés hiányával. Egyeztetni addig van értelme, amíg még vannak lehetséges megoldások. Az előadóművészeti törvénytervezetért azért tartom jónak, mert nagyrészt tükrözi a szakma akaratát, és kivitelezhető megoldásokat kínál. Olyasfajta szabályozás, amitől pozitív változások lehetnek a művészek életében. Részben lehetőségeket nyit, a szabályozatlan, áttekinthetetlen ügyeket több-kevesebb sikerrel kiszámíthatóbbá teszi. De még kell rajta dolgozni...

! A törvénytervezettel kapcsolatos munka közben néhány napot Párizsban, egy tanácskozáson töltött, hiszen a szakszervezet jogvédő szerepkörrel is foglalkozik...

Párizsban az Európai Bizottság tervéről tárgyaltunk, amely szerint az előadóművészek felvételeinek ún. védelmi idejét 50 évről 95 évre emelnék. Ez azt jelenti, hogy az előadók esetében a felvétel rögzítésétől kell

számítani a védelmi időt, míg a szerzők esetében ez a szerző halálának időpontjától kezdődik. Ez a változtatás az előadók szempontjából pozitív javaslat. A főszereplők mellett a zenei együttes többi tagja is kapna ebből a jogdíjból. (Megjegyzem, hogy a hazai gyakorlatban mi a kezdetektől ezt az elvet érvényesítettük). Ez a szabályozás rendkívül összetett, akárcsak a következményei, hiszen sok tekintetben átalakul a

rendszer. A ma létező jogrendszerrel hozunk létre valamit a jövő technikai körülményei közé. Ha a kis nemzetek szemével nézem, akkor az a probléma, hogy a magyar nyelvű repertoár csökken. S ez a védelmi helyzet sem a magyar művészek érdekét szolgálja, hanem az itt forgalmazott külföldi szerzemények előadóit...

R. Zs.

Zenekari konferencia Berlinben

„A kultúra támogatása az állam feladata”

A háromnapos németországi konferencián,

2008. április 7-től 10-ig a Föld minden tájáról érkezett

muzsikuskok, zenekari igazgatók

tanácskoztak Berlinben a zenei

világot érintő problémákról, és a

különböző megoldási lehetőségekről. Ez volt az első, a zenekarok

általános helyzetével foglalkozó

találkozó, amelyre igyekeztek minél

több együttest meghívni. A tanácskozáson a zenészek gondjai mellett

a zenekarok arculatváltásáról is sok szó esett. A MÁV Szimfonikusok

igazgatója, Lendvai György is erről

tartott előadást.

! A konferencián a világban zajló problémákat járták körül. Mi volt, ami mindenkinek gondot jelent?

Az általános, mindenütt jelentkező problémák közé tartozott, hogy fogy a közönség, csökken a zeneoktatásra fordítható összeg, s hogy a média olcsó, értéktelenebb hallgatnivalóval árasztja el a fiatalokat... A tanácskozáson emellett érdekes megoldási lehetőségek is elhangzottak. Egy amerikai tanár beszélt arról, hogy nálunk a középiskolában fakultációként a hangszeres zenetanulás is választható, s megfigyelték azt is, hogy sokkal nagyobb hatást gyakorol a gyerekekre, ha maguk is kipróbálhatják a muzsikálást, kézbe veszik a hangszereket, mint az, ha csupán hallgatják mások játékát. A Chicagói Szimfonikusok például rendsze-

resen jártak iskolákba zenélni, de nem értek el a kicsiknél látványos változást. Azok a gyerekek váltak koncertlátogatókká, akik maguk is zenéltek.

! *Izgalmas témáról, a zenekarok arculatváltásáról is sok szó esett.*

Az angol cím szerint számomra is kérdéses volt, hiszen nem derült ki belőle, hogy az arculatváltásról vagy változtatásról van szó... Én úgy gondolom, mára azért is esetek át az imázs-váltáson az együttesek, mert jelentősen megváltozott az a társadalmi környezet, ami körülveszi őket. Nálunk a zeneoktatás talán a hetvenes években jutott a csúcspontjára, rengeteg gyerek járt a foglalkozásokra, s aki csak egyszer is nekiállt gyakorolni, az attól kezdve másképpen tekintett a muzsikuskokra is. Ma már más a helyzet... Érdekes volt az a teória is, amelyet egy korábbi konferencián Essa Pekka Salonnen ismertett. Ők úgy döntöttek, nem is próbálják a 16-28 éves fiatalokkal megkedveltetni a komolyzenét, mert ez a korosztály úgyis csak rockot, illetve könnyűzenét hallgat. Ha túl vannak ezen az időszakon, és tartalmasabb szórakozásra vágnak, akkor kell őket valahogyan ismét becsábítani a koncerttermekbe.

! *Milyen megoldási ötletek bangzottak el? S Ön hogyan vélekedik, mit lehet tenni azért, hogy más legyen az együttesek megítélése és nőjön a közönség?*

Mint ahogy azt oly sokan tesszük, újfajta előadásokat kell kitalálni, más, izgalmas helyszíneken is játszani kell. Én a változásról és a változtatásról is beszéltem. Nálunk is átalakul az együttes imázsa már attól, hogy szeptembertől új művészeti vezető áll a zenekar élén. Az arculat legfontosabb eleme

ugyanis a vezető karmester, a művészeti vezető, de meghatározó a tradíció is, ez azonban a zenekar története során sokkal lassabban változik... A MÁV Szimfonikusok is keresik az új helyszíneket. Nagy sikert arat például az óvodásoknak, a próbatermünkben rendezett előadás-sorozat. Akárcsak az állapotos anyáknak szóló program, amelyen nemcsak koncerteket tartunk, hanem szó esik arról is, hogyan hall a baba, hogyan figyeljenek oda a zenére, s a családtagok egymásra is, és terhestornán is részt vehetnek az érdeklődők. Fontosnak tartom azt is, hogy neves szólistáink adjanak nálunk kurzust, mert így legalább a főiskolások is látják, érdemes a MÁV zenekarhoz jönni. S persze mi is keresünk új helyszíneket, hiszen játszunk a Nemzeti Múzeumban, s az újpesti mellett ettől a szezontól a monori önkormányzathoz is hosszútávú, közszolgálati megállapodás köt bennünket. Minderről a konferencián is beszéltem.

! *S a jelenlévők kérdéseket is tettek fel az együttesnél folyó munkáról?*

Aziránt érdeklődtek, hogy a zenekar hogyan vesz részt a társadalmi esélyegyenlőségben, de erre végül idő hiányában nem tudtam válaszolni. Érdekes volt, hogy a dél-afrikaiak egy olyan filmet mutattak be, amely arról szólt, hogy az olyan vidékeken, ahol még nem láttak hangszert, hogyan tanítják meg a gyerekeket muzsikálni, s ott milyen nagy közösségteremtő ereje van a zenének. Egyébként nálunk, ahol születtem, szintén ilyen szerepet tölt be a helyi kórus, s nem gond 500-600 embert összegyűjteni a hangversenyükre... A tradícióról is szó esett, arról, hogy az együtteseknél hogyan öröklődnek át a szokások az egyik generációról a másikra. A magyar zenekarok-

ra ez annyira nem jellemző, de a Berlini Filharmonikusok egyik magyar trombitása elmesélte, gyakran előfordul, hogy maguk a vonósok kérik az egyik fúvós állásnál, játsszon kicsit szélesebben. Hát, ez a hagyomány. De arról is szó esett, hogy Kanadában például a nagyobb szponzorok még a művészeti kérdésekbe is beleszólnak... Érdekes az is, hogy hogyan változtatta meg az internet a zenehallgatási szokásokat. Akad például arra irányuló kezdeményezés, hogy az interneten keresztül is lehessen hangversenyeket hallgatni. Egy ilyen kezdeményezésnek részese a Nemzeti Filharmonikusok is. A New York-i MET előadásait mozikban vetítik, óriási sikerrel. Ez is egy kísérlet. De arról is beszéltek a tanácskozáson, hogy hol hogyan választják meg a művészeti vezetőt, és ebbe a döntéshozatalba, s általában a tönkésekre hogyan vonják be a zenekar tagjait. Az egyik német zenekar képviselője, a Berlini Filharmonikusok igazgatója pedig hangsúlyozta, a

kultúra támogatása állami feladat, s nem vonulhat ki erről a területéről...

■ Ennek fontosságát itthon sem árt hangsúlyozni. Bár talán a művészeti törvény segítséget jelent majd ezen a területen is. Stabil támogatásra a MÁV Szimfonikusoknak is szüksége lenne. Milyen most az anyagi helyzetük?

Mi is bízunk a művészeti törvény létrejöttében, s abban, hogy együttesünk is a támogatott zenekarok között lesz. Ugyanis szeretnénk, hogy azok az együttesek is bekerülhessenek ebbe a körbe, ahol az alapító fenntartóként viselkedik. S a MÁV Zrt. ilyen, hiszen három esztendőre szóló szerződést kötött az együttesel, s így nemcsak biztosak lehetünk abban, hogy ebben az időszakban támogatáshoz jutunk, hanem még azt is elmondhatjuk, az összeg évről-évre nő valamennyivel. Az alapítónktól kapott büdzsé az életben maradásunkhoz elég, de emellett a koncertekre, a hangsze-

rekre, a ruhákra is kell, hogy jusson pénz.

■ Önök igyekeznek is mindent elkövetni, amit csak lehet, hogy nőjön az együttes bevétele, hiszen a zenekar történetében először fundraising-koncertet szerveztek áprilisban, amelyet nagy érdeklődés kísért.

Ebben nagy segítségünkre volt a MÁV is, hiszen ez támogatói koncert és partnertalálkozó is volt egyben. A vendégeket a MÁV Nostalgia-parkjába hívtuk meg, s Medveczky Ádám és Balogh Sándor vezényletével játszott az együttesünk, a hangverseny szólistája Miklósa Erika és Wiedemann Bernadett volt. Remélem, tényleg lesznek néhányan a jelenlévő üzletemberek közül, akik meglátják ebben az együttesben a támogatásra méltó értéket. Azt már sikerült elérnünk, s ezt nagy eredménynek tartom, hogy a Siemens három esztendőn keresztül támogat minket. Remélem, ebben lesznek követőik! R. Zs.

Önkizsákmányolásra kényszerítő világ!

A tanácskozáson a MÁV Zenekar két muzsikusa, Pásztiné Kaufmann Julianna és Biegelbauerné Budinszky Irén is részt vett. A szakszervezeti tisztviselők mellett, hogy büszkék arra, hogy hazánkat képviselhették ezen a világkonferencián, érdekes tapasztalatokat szereztek. A konferencia negyven országból érkezett, közel kétszáz résztvevője közül sok ismerősre tettek szert, így betekintést kaptak számos zenekar mindennapjaiba, hiszen többek között norvég, mexikói, panamai, izraeli, dániai, azerbajdzsáni, braziliai, izlandi és kenyai zenészek is eljöhettek Berlinbe. Elmondták, szinte kivétel nélkül mindenki a zenészeket sújtó, egészségügyi gondokról panaszkodott: az elhasználódott ízületekről, a gerincbántalmakról, a halláskárosodásról. Sok helyen nem biztosították még alapvető munkakörülmények sem pl. speciális székek, világítás, hangterelő, megfelelő akusztika, stb. Ugyancsak megoldatlan még a kordedvezményes nyugdíj kérdése is.

A mindenhol jelentkező, egyre erősebb stresszt is komoly gondként emlegették az összegyűlt zenészek, s beszámoltak arról, mindenkit nagyon megvisel az állandó készenléti helyzet... Mindezt jellemző ugyanis, hogy a muzsikuskótló egyre magasabb színvonalú, szólista teljesítményt várnak el. Másról is állandó versenyhelyzetbe kényszerítik a tagokat, rendszeresek a próbajátékok, meghallgatások, gyakoriak az elbocsátások. A folyamatos tanulás is nehezíti a helyzetet. Míg korábban húsz esztendő alatt el lehetett sajátítani a repertoárt, ma már ez is permanensen változik. Sajnos egyre kevésbé tartják értéknek a sokéves tapasztalatot, az együttesmuzsikálás képességét... A konferencia résztvevői számára ezért is volt lényeges, hogy közös harcot hirdes-

senek a munkavállalók fokozott védelméért. Persze a beszámolókból azért az is kiderült, akadnak együttesek, ahol igyekeznek abban segíteni, hogy megelőzzék ezeket az egészségkárosodásokat. Van, ahol fülvédő berendezéseket szereznek be a tagok számára, s csontkovácsot, maszszórt is foglalkoztatnak. Előfordul, hogy pszichológus is a tagok rendelkezésére áll. Sok társulatnál, ha valaki magánéleti válságba jut, és emiatt romlik a teljesítménye, nem válnak meg tőle azonnal, hanem időt hagynak arra, hogy talpra álljon, s ehhez anyagi és erkölcsi segítséget kap az együttesétől. Argentínában még arra is van lehetőség, hogy ne csak a zenész, hanem még a családtagjai is orvosi ellátásban részesüljenek. A tanácskozáson gerincműtői székelyeket, különleges zajszűrő hallókészülékeket is ajánlottak, amelyek szintén nagyon hasznosak, bár ezek – az áruk alapján – valószínűleg még jó ideig nem állnak rendelkezésre a hazai zenekaroknál...

Emellett azért a nyugati együttesek tagjai is beszámoltak negatív tendenciákról. A BBC zenekarának bőgőse például arról beszélt, hogy náluk is nagyban csökkent a muzsikusi hivatás presztízse. A bécsiektől érkezett zenész szintén a kiszolgáltatottságról panaszkodott. Sokan azt emlegették a gondok egyik fő forrásaként, hogy a zenekarok XIX. századi struktúrában működnek, miközben már a XXI. században élünk...

A zenekari zenész képzés is kevés helyen működik, szükség lenne több ilyen szakra az egyetemeken.

Általános gond sok helyen – így Magyarországon is –, hogy önkizsákmányolásra készítik a zenészeket, a bizonytalan egzisztencia, a kultúrára jutó, egyre alacsonyabb támogatás ugyanis arra

ösztökéli az embereket, hogy minél több feladatot vállaljanak el. Így a muzsikálás öröme veszik ki a mindennapokból. Volt olyan felszólaló, aki a havi 21 szolgálat miatt is panaszkodott, ami a magyar zenekaroknál 28–32 körül van... Ahogy általános gond az is, hogy az oktatásból, így a zeneoktatásból is egyre jobban kivonul az állam. Ennek következtében a zenekari státuszok értéke is fokozatosan csökken.

Egy amerikai zenekar képviselője arról számolt be, hogy három évtized alatt fokozatosan növekvő bevételek dacára, a non profit zenekarok helyzete igazán nem javult, hiszen ez a tőke, visszaforgatva, csak a szinttartáshoz volt elegendő! A konferencián szó esett a státusz nélküli muzsikusról is, s arról, hogy hogyan lehetne embe-ribb életkörülményeket teremteni a számukra. Megoldásként mindenki csak a változást, a klaszszikus zene újraélesztését emelte ki. Kiderült az is, máshol nem létezik művészeti törvény, tehát ha ezt sikerül itthon megvalósítani, az példaértékű lehet mindenütt a világban.

A két brácsás hölgy nagyon hálás a Magyar Zene-művészek és Táncművészek Szakszervezetének, valamint a Vasutasok Szakszervezetének, hogy támogatásukkal részt vehettek a számos érdekes témát felvető konferencián. Teljes címlistával tértek haza, hiszen a tanácskozásnak fontos célja volt, hogy a résztvevők a jövőben is tartsák a kapcsolatot, folyamatos eszmecserét folytassanak. Így bízunk abban, hogy a következő konferencián már nemcsak a problémafelvetésig jutnak el, hanem olyan konkrét megoldási javaslatok is érkeznek, amelyek minden együttesnél használhatóak. A zenészek remélik, ezekről határozat is születik, amely mindenütt kedvezően befolyásolja majd a muzsikuskok mindennapjait.

R. Zs.

„Tudom, micsoda kincs van a kezemben”

Kocsis Zoltán jubileumról, hagyományokról és megújulásról

„A Nemzeti Filharmonikusok föltétlenül hagyományörző együttesnek tekinthető, még akkor is, ha az utóbb évek során műsorválasztás és előadói hozzáállás tekintetében egyaránt eltér attól az ultrakonzervatív szemléletétől, amely az együttes működését a fénykorban jellemezte. Munkánk szervesen illeszkedik be abba a világ-méretű megújulási mozgalomba, amely jogosan feltámadt igények alapján mutatkozik a jelentős európai és amerikai zenekaroknál.” „...Mindennél nagyobb szükség van ma arra, hogy a középszerűség, az elüzletiesedés és a zene lényegével köszönő viszonyban sem lévő járulékos tevékenységek tombolása közepette is megőrizzük zenei integritásunkat, művészi szabadságunk csorbítatlanságát. S ahogy maga a muzsika sem szűnhet meg vagy tűnhet el, minden bizonnyal megmarad a jó és még jobb zenekari játékra irányuló igény is” – írja Kocsis Zoltán a Nemzeti Filharmonikus Zenekar 85. születésnapjára megjelent, Hang-szálak című kötetben.

! *Mennyit alakítottak egymáson, miben változott az együttes az együtt töltött tizenegy esztendő alatt?*

Nem volt nehéz formálni a zenekart, hiszen eleve ezzel a szándékkal vállaltam el a vezetői posztot. S persze, én is változtam, a zenekar és az eltelt évek jócskán alakítottak rajtam is. Ha nem lett volna ez a közös tizenegy év, akkor is változott volna a személyiségem, de nem biztos, hogy pozitív irányba... Bartókot tudom csak ismételni: „az élőlény természetéhez tartozik az örök változékonyság.” Visszatérve a 11 évhez, volt mit alakítani, mert a társaság sok szempontból elhanyagolta magát, s valljuk be őszintén, a fenntartók és a vezetői sem figyeltek a muzsikusokra olyan gondval, mint amilyet az együttes megérdemelt volna. A zenekarba beleszámolom azokat is, akiknek 2000-ben szakmai elégtelenség miatt távoznuk kellett, mert meggyőződésem, ha jobban törődnek az együttesrel, akkor ezeket az embereket nem kellett volna felállítani, mert megfelelték volna a követelményeknek. S akkor megmaradt volna a korábbi, magas színvonal is...

! *A problémák már érkezése előtt több évvel jelentkeztek...*

A 85. születésnapunk kapcsán érdemes visszatekinteni a múltra. Magyarország zenei élete mindig néhány kiváló művész jelenlétére koncentrált. Többek között Mahler, Nikisch, Dohnányi, Bartók, Kodály, Lajtha miatt sikerült elhittetni magunkkal, hogy zenei nagyhatalom vagyunk. Márpedig ha a kollektív, szervezett munkát vizsgáljuk, akkor ezt egyáltalán nem mondhatjuk el... Az angoloknál például kevés a kiemelkedő muzsikus, mégis valahányszor a szigetország zenekaraival dolgozom, precizitást, felkészültséget tapasztalok. Az itthoni helyzetről ezt nem mondhatom el, annak idején ezért is hívtuk életre a Fesztiválzenekart. S hangsúlyoznom kell azt is, lehet, hogy egyeseknek fáj és fáj az én tevékenységem, de nekem minden cselekedetem arra irányul, hogy az együttes működése jobb, sőt, igaz legyen. Még akkor is, ha tisztában va-

gyok vele, hogy jól csinálni valamit többféleképpen is lehet, ahogy a művészi igazság szintén többféle.

! *Az első években nem volt túl harmonikus a viszonya az együttesrel...*

Valóban feszültségek jellemezték a kapcsolatot... De nem tudom, kit fogadott volna el az a társaság, talán Richard Strausst... A dzsentroid magatartásukkal szemben én három esztendőn keresztül emberséggel próbáltam fellépni, de egy idő után ez már lehetetlen volt. Elképzelhető persze az is, hogy a zenészeknél is kancsukára van szükség... Ebben azonban nem akarok hinni. Magyarországon a demokráciát nehezen tanuljuk meg. A szervezett, kollektív munkában is fel kell zárkóznunk Európához, s nem csak a munkaintenzitást kell növelnünk, hanem valahol a szívekben, a lelkekben is eurokonformmá válnunk. Úgy vélem attól, hogy valaki tökéletesen beszél nyolc nyelvet, még megmaradhat magyarnak, s erre büszke is lehet.

! *Az együttes átalakítását követően azonban rendeződött a helyzet.*

Mert a produkciók hitelesítették az átalakítást. Ha pusztán arról lett volna szó, mint máshol, hogy az ember kirugdossa a neki nem tetszőket és megtölti az együttest a saját embereivel, akkor minden marad a régi. Abban az esetben pedig az átszervezés bűnténynek számított volna. Nálunk azonban a legsértettebb régi tag sem mondhatja, hogy mindez hiábavaló volt, és nincsenek eredmények... Ha szándékom lett volna emberietlen cselekedeteket végrehajtani, lett volna rá lehetőségem. Azonban a próbajátékon megbukott húsz-huszonöt tagot is visszavettem, mert értékes muzsikusnak, értékes embernek tartom mindegyiküket.

! *Korábban azt nyilatkozta, nebezebb dolga volt azzal, hogy átvette a zenekart, mintha alapított volna egy újat. Nyolcvan kiváló szólista azonban még nem kiváló együttes, a jó együttbangzást nem egyszerű kialakítani...*

Ez volt az, amit a Fesztiválzenekarnál a kezdetektől emlegettem. Egy zenekar attól lesz kiemelkedő, ha van stílusa. A túlzottan gyakori fluktuáció nem tesz jót az együttesnek, még akkor sem, ha segít a fegyelem fenntartásában. Megfosztja ugyanis a zenekart az összeérés lehetőségétől. Én úgy vélem, alakuljanak inkább klikkek, barátságok, szerelmek az együttesben, s azért legyen jó a fűvós intonáció, mert a muzsikások minden gondolatukat megosztották egymással. S bár a dirigens első az egyenlők között, részese kell, hogy legyen a csapatmunkának. Ez se Ferencsik, se Kobayashi idején nem így volt, és mindez nem kedvezett azoknak a kritériumoknak, amelyek alapján egy zenekar identifikálhatóvá válik. Lehetséges, hogy a felszínen Toscanini vagy Furtwängler imperátorként dolgozott, a háttérben azonban olyan kollektív munka működött, ami Magyarországon talán még ma sem létezik... A Kárpát-medence túlságosan heterogén ahhoz, hogy egységes szellemben dolgozó csoportokat lehessen életre hívni. S tényleg igaz, hogy két magyar az három párt.

■ *A Berliini Filharmonikusoknak a fűvós, a Bécsieknek pedig a vonós hangzása jellegzetes. A Nemzeti Filharmonikusoknak van ilyen sajátosságuk?*

Az Állami Hangversenyzenekar mindig nagyon fontos tradíciót hordozott, ami még az együttes romba dőlése közepette is élt és virágzott. S szerencsére ez megmenthető volt. Tisztelt elődeim zenei kvalitásaihoz nem férhet kétség, ám inkább a saját, egyéb feladatokra koncentráltak és bizonyos értelemben igenis elhanyagolták az együttest; a repertoár is emiatt szűkült be. Mégis, a zenekar olyan hagyományokat óvott meg, amelyeket tovább kell ápolni. Az egyik fontos feladatunk az értékmegőrzés, és teljesen tudatában vagyok annak, micsoda kincs van a kezemben. A fejlődés azonban nem állhat meg, mert ha egy együttes stagnálni kezd, akkor az a helyzet már magában rejtja a lecsúszás lehetőségét. Példa erre a Telekom Szimfonikus Zenekar, amelynek akadt látványosan lecsúszó és látványosan emelkedő periódusa. Szerintem ez a közszellem alakulásának volt köszönhető. A zenekari tagok fokozatosan vesztették el a kedvüket, majd apránként nyerték vissza. A muzsikásoknak saját maguknak is elvárásokat kell támasztaniuk a munkájukkal, a felkészültségükkel szemben. A próbákon is mindig azt mondogatom, ne ütésre játsszanak, működjön bennük egy belső metrum, hogy magától is pontosan szólaljon meg a zene. Ez nagyon fontos, persze sosem lehet teljesen megvalósítani.

Ha sikerül egy nyolcvantagú együttesnél elérni, hogy mindenki egyforma intenzitással vegyen részt a produkcióban, akkor a karmesterek nyert ügye van. De ha ez nem működik, akkor a legjobb dirigens sem tud semmit tenni. A Nemzeti Filharmonikusokkal Ljubljanában koncertezünk, konvencionális műsorra készülünk. S bár a hangverseny minden darabját sokszor játszottuk már, azért még mindig van min dolgozni. A bolha körmének a manikűrözése is fontos.

■ *A spanyolországi turnén Európa harmadik legjobb zenekarának nevezték az együttest.*

Hagyjuk a rangsorolást! Néhány esztendeje a Cseh Filharmonikusokat dirigáltam, akiket a tíz legjobb zenekar között emlegettek, hát, a közös koncert után nem nagyon értettem ezt a besorolást... Ma a legjobb negyven között se biztos, hogy ott lenne a helyük. Jelenleg ugyanis olyan zenekarral találkoztam, amely megmerevedett és képtelen a továbblépésre.

■ *Viszont a Nemzeti Filharmonikusok ma már nagyon magas szintre jutott, s innen sem könnyű még feljebb lépni...*

Olyan ez, akár egy Chopin-etűd, amelyet az ember elkezd gyakorolni, néhány hét alatt látványos eredményeket ér el, aztán hónapokig alig-alig tud csak javítani a produkción, ahhoz pedig, hogy az előadása még egy fokkal jobb legyen, évek kellene. Nem szabad visszariadni attól sem, hogy valamit minden nap nulláról kezdjen el az ember.

■ *S ez a feljebb lépés a közönség számára is érzékelhető?*

Előbb említettem a bolha körmét, s szerintem ezt a publikum is észreveszi. Ahogy azt is, hogy valami nem véletlenül, hanem mellesleg van együtt. Azért, mert a zenei szándékok találkoznak. Ezt kamaramuzsikusként is mondhatom. Perényi Miklóssal például egymásra sem kell néznünk, a lélegzés, a belső metrum, a művészi értelmezésünk annyira azonos. Bár a zenekarnak szüksége van egy irányítóra, még akár bonyolult darabokat is jól eljátszanak nélkülem. Sokszor megtörténik velem, hogy közelről hallgatom a koncertet...

■ *Azt is említette már, hogy külföldi vendégkarmesterkedései után mindig rájön, nem cserélné el senkire sem az együttest.*

Egy angol zenész tökéletesen felkészülten jön már az első próbára, de a koncertig mégsem mutat olyan jellegű fejlődést, mint egy

jó magyar muzsikusként vagy a Nemzeti Filharmonikusok együttese. Nálunk előfordul, hogy az első próbán ordítozni kell, számomra ugyanis sokszor érthetetlen, hogy bizonyos emberek nem ugyanolyan intenzitással dolgoznak, mint én... A koncerten azonban már azt a formát futják, amit kell, s ami a zenéből eredeztethető. Nekem pedig pontosan ez a célom. Nem játszom uralkodósdit, a kollektív munka legfőbb irányítójaként megpróbálok a zenekarral együtt lélegezve valami olyat létrehozni, ami miatt nem kell a későbbiekben szégyenkezni. Most egyébként a Bartók-sorozatot tekintjük a legfontosabb munkánknak, s úgy vagyok vele, mint amikor a Philips Classicsnél kilenc éven keresztül készítettem el a zongorasorozatokat. Ez is sok időbe fog telni, mert olyan Zene húros hangszerekre-felvételt, olyan Divertimentót szeretnék, ami etalonként szolgálhat következő korok számára. Ma ugyanis sokan akarják Bartók zenéjét megfosztani jellegzetességeitől.

■ *A jövőben milyen irányba akarja alakítani az együttes repertoárját?*

Megkerülhetetlen az opera, hiszen itt vagyunk a Művészetek Palotájában, és a lehetőségek határtalanra váltak. Korábban nagyon ritkán szerepeltek zenedrámák az együttes műsorrendjén. S szeretve tisztelt elődeimnek az új zene sem volt a szívügye. Én úgy érzem, stílusirányzatoktól függetlenül, azt kell játszunk, ami jó muzsika. Dukaytól kezdve Szokolay Sándoron át olyan művek, stíluskorszakok irányába is nyitni akarok, ami nem integráns része sem a zenekar, sem a világ zenei áramlatainak. Magyarországról másképp látjuk az egyetemes értékrendet, mint máshonnan.

■ *A születésnap koncert végén azt mondta, mindenkit szeretettel vár a századik évfordulón...*

S ahogy körbenéztem a teremben, ez még elképzelhetőnek is tűnt... Nem hiszek a közönség elöregedésében. Inkább azt tartom jellemzőnek, hogy a publikum változik, a szakértelem fogy, és egyre kevesebben vannak, akik érzéként élik meg a legfinomabb zenei rezdüléseket.

■ *Milyennek szeretné tizenöt év múlva látni az együttest?*

Ugyanígy, csak még jobbnak. Fegyelmezettebbnek és eurokonformabbnak. S nagyon remélem, születik addig néhány olyan darab is, amelyet érdemes lesz bemutatni azon a kerek évfordulón... R. Zs.

Anyagi és morális mélyponttól a MIDEM-díjig

Kovács Géza úgy véli, a menedzsment munkája sem válhat rutinná

A teljes működési struktúra átalakítása, névváltozás, kht-vá válás, több elbocsátási hullám levezénylése.

Kovács Géza, a Nemzeti Filharmonikusok főigazgatója számos nehéz időszakot élt át az együttessel.

Tizenhárom esztendő, közös történetük azonban sikerekben is jócskán bővelkedik, hiszen ebben az időszakban talált új vezetőre és saját, végleges otthonra a zenekar, megkétszerezték a törzsközönségüket, s olyan izgalmas kezdeményezésekben is részt vesznek, mint az internetes koncertközvetítés vagy a zeneiskolások bevonása a zenekari próbákba.

I Először 1993-ban kérték fel az Állami Hangversenyzenekar vezetőjének, akkor azonban még nem mondott a meghívásra, s nem hagyta ott a nehéz helyzetben lévő MÁV Szimfonikus Zenekart, amelynek élén szintén sok esztendőt töltött.

Két évvel később vállaltam csak a feladatot, amikor már a MÁV együttesénél életre hívtuk a zenekari alapítványt, és hosszú távú megállapodást kötöttünk a fenntartóval. Nagyon szerettem azt a zenekart, s akár életem végéig maradhattam volna az igazgatója, de csábított az Állami Hangversenyzenekar kínálta kihívás. Komoly átalakításra volt ugyanis szükség, hiszen a zenekar koncepciótlan módon működött, anyagi és morális mélypontra volt, és egyre jobban lemaradt az együttesek közötti versenyben. Eközben pedig a tagság úgy vélte, a Bécsi Filharmonikusok önrendelkezési jogát birtokolja és legalább azon a szinten muzsikál... Minden reform-kísérlet heves ellenállásba ütközött. Szörnyű állapotok uralkodtak, s a mindennapi megélhetés is gondot jelentett. Tudtam, ezen mindenképpen változtatnom kell, ha nem akarom, hogy az én igazgatásom alatt menjen teljesen tönkre a zenekar. S ebben a lehetetlen és rettenetes periódusban az én feladatom lett az új művészeti vezető megkeresése. Először Gilbert Vargával tárgyaltam, végül azonban Kocsis Zoltán mellett döntöttem.

I Elég nagy felzúdulást keltett ez a lépés is...

Sokan lesújtó véleménnyel nyilatkoztak Kocsis karmesteri képességeiről... Pedig ahogy átvette az együttes irányítását, már az első évadtól kiszélesedett a repertoár. Az első esztendők azonban az ő számára sem voltak egyszerűek. A helyzet azzal oldódott meg, hogy 2000-ben rendkívüli költségvetési támogatást kapott az államtól az akkor már Nemzeti Filharmonikusokként működő intézmény, de ezért cserébe látványos minőségi javulást is elvártak az együttestől. Minden muzsikos nemzetközi zsűri előtti, kétfordulós meghallgatáson vett részt, s ennek eredményei alapján a tagság negyedétől, 26 művésztől kellett megválnunk. A

többieknek azonban sikerült háromszorosára emelni a bérét. S ekkor tudtuk bevezetni azt a bérezési rendszert, amit a világban szerzett tapasztalataim alapján dolgoztam ki, s már 1997 óta szerettem volna megvalósítani. E szerint a muzsikások fizetésének nagyjából a fele az alpbér, 30-35%-a a szolgálatokért kapott pénzből tevődik össze, s minőségi pótlékban is részesülnek. Kidolgoztunk ugyanis egy négyfokú skálát, amelybe a zenekarvezető és a szólamvezető döntése alapján sorolják be a zenészeket. Így végre egy olyan rendszer született, ami a többletmunkát és a magasabb teljesítményt is honorálja. Megfelel minden munkajogi elvárásnak, a kollektív szerződésben is rögzítettük, és az együttes is elfogadta. Az elbocsátásokat követően aztán szerencsére lassan megnyugodtak a kedélyek, és 2001 tavaszára helyreállt a béke.

I Hogy mekkora utat járt be az utóbbi tíz esztendőben az együttes, talán az is jelzi, hogy a Bartók-lemezük nyerte el a legjobb szimfonikus zenekari felvételért járó díjat a Cannes-i MIDEM Classical Awards idején, január 30-i díjátadó gáláján. A Hungaroton által kiadott, a Bartók Új Sorozat szériájában megjelent CD-n a Kossuth-szimfónia és a Fából faragott királyfi hallható.

Amikor idekerültem, az együttesnek évek óta nem készült lemezfelvétele, a komoly minőségi gondok miatt... 2000-tól kezdtek ismét megjelenni CD-k, s mostanra már nívós sorozatokat mondhat magáénak a zenekar. Korábban az is jellemző volt, hogy minden, sokszor méltatlan haknit elvállaltak, ma azonban már nagyon szigorúan szelektálunk a felkérések között. Csak azokra a turnéokra mondunk igent, amelyek méltóak a Nemzeti Filharmonikusok rangjához. De hiába a teltházas koncertek, a sikeres kiadványok és turnék, anyagilag most sem érjük utol a legjobb, 2001-es esztendőt. Az állami támogatásból ugyanis ekkor tudtuk többszörösére emelni a fizetéseket, s jutott pénz hangszerek vásárlására is. 2002-ben, amikor kht-vé váltunk, egy számtani hiba folytán a minisztérium elfelejtett odaadni egy jelen-

tősebb összeget, s aztán ezt a pénzt később sem kaptuk meg. Ettől kezdve évről-évre jelentősen csökkent a büdzsénk... S bár 2003-ban volt egy kisebbfajta bérfejlesztés, ez minden évben tovább kopott. 2006 volt a legkatasztrófálisabb évünk, amikor év közben a felére akarták csökkenteni támogatásunkat, azt az összeget, amelynek a 90%-a bér, bérjellegű kiadás. Így is ma közel 200 millió forinttal kapunk kevesebbet, mint 2001-ben...

Ugyanakkor végre saját otthonra találtak...

2005-ig folyamatosan kerestük a helyünket, az volt a legrosszabb két esztendő, amikor lebontották a Filharmónia Vörösmarty téri épületét, amely 30 esztendőn keresztül szolgált a zenekar otthonául, és az együttes a Várba, a kottatár a Soroksári útra költözött, a menedzsment pedig maradt a belvárosban. S tulajdonképpen a Művészetek Palotájában is jóhiszemű, jogcím nélküli lakók voltunk, hiszen 2005 januárjában beköltöztünk, de csak júniusban kaptunk arról papírt, hogy valóban ez az új otthonunk. S miközben 2004-ben 58 milliót fizettünk ki az albérletekért, ahogy beköltöztünk, ennyivel lett kevesebb a támogatásunk... A koncerttermet 20 alkalommal kapjuk meg térítésmentesen, de a szolgáltató személyzetért ilyenkor is fizetni kell. Szerencsére a MűPával nagyon jó a kapcsolatunk, sok közös projektet szervezünk. Ezek közé tartozik az az új kezdeményezés is, amelynek lényege, hogy hangversenyeinket az interneten keresztül is meg lehet hallgatni, a www.classiclive.com címen. A netes koncertközvetítés ötlete a Lahti Szimfonikusoktól származik, s mi elsőként csatlakoztunk. A listán még olyan

együttesek vannak, mint a Royal Philharmonic, Stockholmi Királyi, vagy a Brüsszeli Filharmonikusok de a Berlini Filharmonikusok erősen érdeklődnek a csatlakozás lehetőségéről. S ha valaki éppen élőben nem tudja meghallgatni a hangversenyt, akkor még három hétig megtalálja a felvételt a neten. Ezért egy napra 5 eurót kell fizetni, de aki akar, akár bérletet vásárolhat. A koncertekről szavazni is lehet, s az estjeinket elég sok csillaggal jutalmazza a közönség.

Ezt jelzi bérletvásárlóik egyre növekvő száma is, hiszen amikor beköltöztek a Palotába, sikerült megdupláznunk a hallgatószámukat.

Valóban nagy eredmény, akárcsak az, hogy 97%-os a látogatottságunk. S bár adhatnánk a jelenleginél is több koncertet, ennek sajnos gátat szabnak a pénzügyi lehetőségeink. Természetesen nagy munkát fektetünk abba, hogy ezt a publikumot megőrizzük. A menedzsment tevékenységében is nagyon fontos az állandó megújulás, nem válhat rutinná mindaz, amit csinálunk. A Baráti körrel is folytonosan ápoljuk a kapcsolatot, igyekszünk újdonságokat kitalálni, hogy még több ember csatlakozzon a társasághoz. Attól nehéz mindez, hogy az egyre kevesebb pénzből kell ugyanolyan jól működnünk, mint korábban...

Szerencsére más együttesek példája, nemzetközi tapasztalatok is segítséget jelentenek a munkájában, hiszen a főigazgatói posztja mellett a Magyar Zenei Tanács alelnöke, most a Zenekari Szövetség elnökévé választották, s két szervezetnek, az Európai Előadóművészeti Szövetségnek (PEARL) elnökségi, a Nem-

zetközi Előadóművészeti Társaságnak (SPA) igazgató tanácsi tagja.

Valóban hallok jó ötleteket, bár a pénzhány általánosan jellemző gond. Ahogy abban is mindenki egyetért, szükség lenne a zenei ifjúsági nevelésre. Erre törekszünk mi is, hiszen az idei évadtól zeneiskolásokat hívunk meg a próbáinkra, akik a muzikusok mellett ülve közvetlen közelről élhetik át a zene születését. Emellett olyan fiataloknak szóló, tizenöt részes televíziós sorozatot is szeretnénk indítani, amelynek Kocsis Zoltán a házigazdája, és nemcsak muzikál, hanem beszél is a darabokról. Kérdés persze, hogy hogyan lehet kinyitni olyan rétegek felé, akik egyébként nem motiváltak, nem érdeklődnek a komolyzene iránt... Fontosnak tartom azt is, hogy a Nemzeti Filharmonikus Zenekar két esztendeje az UNICEF nagykövete lett, akárcsak – bennünket követve! – a Berlini Filharmonikusok. Az együttesnek az a dolga, hogy az UNICEF-et minden lehető módon népszerűsítse. Ennek kapcsán harmadik éve jótékonyági koncertet is rendezünk, Legutóbb a Ruszlán és Ludmilla-nyitány, az Egy kiállítás képei, valamint Az állatok farsangja szerepelt, a szintén UNICEF nagykövet Sir Roger Moore narrátor szövegével. A hangversenyéről DVD-felvétel készült, s ezt hamarosan a világ minden táján terjesztik, bevételét az UNICEF kapja.

Milyen menedzsmenttel ünnepelné szívesen a Nemzeti Filharmonikusok 100. jubileumát?

Olyannal, amely a legjobb légi-személyzetre hasonlít. Szinte teljesen észrevétlen, teszi a dolgát, és közben minden remekül működik.

R. Zs.

A Székesfővárosi Zenekartól a Nemzeti Filharmonikusokig

A merész gondolat, hogy új zenekart kellene alapítani, Bor Dezsőnek, a Fővárosi Könyvtár egyik zenekedvelő tisztviselőjének jutott eszébe 1922 vége felé. Neki is kezdett a szervezésnek, s olyan tisztviselőket, pedagógusokat, orvosokat nyert meg ennek az ügynek, akik kedvelték a zenét, és tisztességes színvonalon muzsikáltak. 1923. február 12-én már szerényebb házi koncertet is tartottak, amelynek bevételéből sikerült megvásárolni egy kisebb gyári zenekar felszerelését. Egyre több tag jelentkezett, így 1923. áprilisi 5-én a Székesfővárosi Zenekar már meg is tarthatta díszhangversenyét a Pesti Vigadóban, Bor Dezső vezényletével.

Az első időszakban az Állatkertben és a Gellért-fürdőben játszottak rendszeresen, s a Vigadóban és a Zeneakadémián is felléptek. Ők voltak az első szimfonikus együttes, amelynek a rádió közvetítette koncertjét. A zenekar hangversenymestereként Vaszy Viktor muzsikált, aki néha dirigálta is az együttest.

Már túl voltak 150, vigadóbéli fellépésen, amikor a tízéves születésnapjukat zenészerzői pályázattal ünnepelték, s a verseny egyik győztese Ábrányi Emil lett Epikus szvitjével. Már az 1934-es szezontól két bérletsorozatot hirdethettek. Egyre többször játszották Kodály műveit, s Bartók Béla személyesen is közreműködött a Székesfővárosi Zenekar három hangversenyén. Ferencsik János először 1934-ben dirigálta az együttest, s Doráti Antal, Solti György mellett külföldi karmesterek és szólisták is érkeztek. Muzsikáltak a Károlyi-kertben, a Városmajorban, sétahajó-koncerteket is rendeztek. Időközben azonban a zenekarnak komoly versenytársa is akadt: a Budapesti Hangversenyzenekar. Ezt az együttest 1930-ban, a Városi Színház bajbajutott, munkanélkülségtől tartó zenészei hozták létre, s hamar népszerűvé vált. Már a bemutatkozó koncertjükön Bruno Walter állt a karmesteri dobogón, s vendégeik között volt Otto Klemperer, Fritz Busch, Hans Knappertsbusch, Bernardo Molinari.

A két együttest 1939-ben, erőszakosan vonták össze, s ekkor lett hivatásosan működő zenekar. Dr. Csilléry Béla lett a vezetője, Bor Dezső másodkarmesteri kinevezést kapott.

S bár megtartotta a Székesfővárosi Zenekar nevet, tagjainak többsége a BHZ-ből származott. S ebben az időszakban az együttest számos világhírű maestro dirigálta: Willem Mengelberg,

Ernest Ansermet, Sergio Falloni, Hans Swarowsky-muzsikált velük. Néha saját kompozícióit Kodály dirigálta az együttes élén. A zenekar 1940-ben kezdett el vidéki turnéra indulni, s a koncertjeik száma is egyre nőtt. Még 1943-ban is folyamatosan dolgoztak, s utoljára 1944. december 16-án, Budapest ostroma előtt léptek pódiumra, amikor Lehár Ferencről A mosoly országát adták elő.

S aztán Budán még tartott az ostrom, de Pesten, a Magyar Színházban már koncertet tartottak. Fűtés nem volt, becsorgott a hó, s a muzsikások télikabátban játszottak, de Sergio Falloni vezényletével előadták a Himnuszt, Beethoven Egmont-nyitányát és V. szimfóniáját.

Amikor helyre állt a rend, 64 főre nőtt a zenekar létszáma, s Fricsay Ferencet és Somogyi Lászlót nevezték ki karnagynak. A hivatalosan is újjászervezett Székesfővárosi Zenekar 1945. április 7-én adta első hangversenyét. Az együttest Ferencsik is sűrűn dirigálta.

Világhírű szólisták játszottak velük, Yehudi Menuhin jótékonyági fellépést vállalt a magyar művészek javára, s a zenekar előadásainak színvonala is örömdetesen nőtt.

1947-ben, az akkor már 93 tagú együttes ausztriai turnéra vállalkozott, s hangversenyük nagy sikert aratott.

1947-től nem karmester, hanem dr. Bartha Dénes zenetörténész-tudós lett az együttes irányítója. Ő a zenekar hagyományainak szellemében különösen nagy hangsúlyt helyezett a népművelésre. Ekkoriban Otto Klemperer is gyakran dirigálta az együttest, de vezényelte a zenekart Leonard Bernstein és Erich Kleiber is.

1949-ben megváltozott az együttes neve Székesfővárosi helyett Fővárosira keresztelték át, s a vezetőséget is leváltották, Vermes István lett a zenekar irányítója.

1952-ben ismét új nevet kaptak. Létrehozták az Országos Filharmónia szervezetét, Tardos Béla került az igazgatói székbe. Az együttes a továbbiakban a Filharmónia keretében működött, Magyar Állami Hangversenyzenekar néven. Vezető karmestere pedig Ferencsik János lett.

Az együttes 1956-ban, a forradalom előestéjén, október 22-én is játszott, Mario Rossi dirigált, Cziffra György pedig Bartók II. zongoraversenyét adta elő. Ezután legközelebb december 31-én adott hangversenyt a zenekar Ferencsik vezényletével, s a programban, amelynek szólistája Ko-

vács Dénes volt, Beethoven hegedűversenye, Egmont nyitánya és Erocája hangzott el. A gyászindulót állva hallgatta végig a koncert közönsége...

Januártól folytatódott a hangversenyek sora. Tátrai Vilmos koncertmester a nagyzenekar mellett megalakította a Kamarazenekart, s elindult a külföldi turnék sora is. Olyan művészek vezényelték az együttest, mint Lorin Maazel, John Barbirolli vagy Igor Sztravinszkij.

A martonvásári Brunszvik-kastély parkjában 1958-ban adta első koncertjét a zenekar. Ebben az időszakban már az ország legrangosabb együttesének számított, külföldön azonban a másodvonalhoz tartozott. Olyan zenekar volt, amely időnként elérte a legjobbkat színvonalát, tartósan azonban mégsem ezek szintjén teljesített. Nem csoda, hiszen minden tagja a zenekari munka mellett tanított, és kamarazeneszként is fellépett. Az ÁHZ-hoz egyre több neves dirigens, köztük Zubin Mehta, Leopold Stokowski, Claudio Abbado, Cristoph von Dohnányi, Lamberto Gardelli és Giuseppe Patané jött vezényelni.

1984-ben elhunyt Ferencsik János. Helyére nem volt könnyű méltó utódot találni. Átmeneti megoldásként 1986-tól Lamberto Gardellit hívták meg első vendégkarmesternek, s ő egészen 1992-ig tartotta meg vendégirigensi címét.

Majd Kobayashi Ken-Ichiro személyében találtak új vezetőre, s ő 1987-ben kapta meg az igazgatói kinevezését. Tíz éven keresztül volt az ÁHZ első embere. 1992-ben főzeneigazgató lett, a zeneigazgatói tisztséget Lukács Ervin, az első vendégkarmesterét pedig Fischer Adám töltötte be. Jurij Szimonov és Aldo Ceccato is rendszeresen vezényelte a zenekart.

Az együttes számos európai és tengerentúli turnénak tett eleget. Kobayashi 1997-ben, kölcsönös megegyezéssel adta fel a posztját, s ekkor örökös-elnök karnagyi címet kapott.

Az időközben igazgatóvá kinevezett Kovács Géza feladata volt az utód megtalálása. Eleinte Gilbert Vargával tárgyaltak, majd 1998-ban Kocsis Zoltán vállalta el az ÁHZ vezetését.

1997-ben megszűnt a Nemzeti Filharmónia, s így az Állami Énekkar és a Filharmónia kottatárának a csatlakozásával létrejött a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar, Kottatár.

Kovács Sándor:

A zenekar története című írása alapján, amely a Hang-szálak című kötetben kapott helyet

Tizenöt éve virágzik a Budafoki Dohnányi Zenekar

A hivatásossá válásának tizenötödik évfordulóját idén ünneplő Budafoki Dohnányi Zenekar az utóbbi időben egyre szorosabb kapcsolatba került a Honvéd Együttessel. A tavaly szeptemberben nonprofit Kft.-vé alakult nagy múltú művészegyüttesnek a szimfonikusok karmestere, Hollerung Gábor a művészeti vezetője. Az együttműködés persze nem új keletű, hiszen Hollerung 2001. óta zeneigazgató, 2006. februárjától pedig művészeti vezető és igazgatóhelyettes volt a Honvédnál, s ennek megfelelően évek óta dolgozik közös produkciókon. A különleges felállás adta előnyökről, problémákról, a jubileumi koncertről kérdeztük a karmestert, akinek a leépítések kapcsán kifejtett véleménye szerint a zenekarok életébe való külső beavatkozás belső racionalizálással megelőzhető.

Í Beszélgetésünk előtt nem sokkal baleset érte. Most hogy érzi magát?

Igen, elcsúsztam a hotelszobában, és eltört a lábam. Megoperáltak, betettek egy protézist, mostanra már egy bottal tudok járni, március óta pedig ismét vezényelek.

Í Milyen változásokat hozott a Budafoki Dohnányi Zenekar életében a Honvéd Együttessel való együttműködés?

Nagyon fontos lépésnek érzem azt, hogy ez az együttműködés létrejött, mindenképp előtt a Honvéd Együttes számára, amelynek életében a nonprofit Kft.-vé való átalakulás alapvető változást jelentett. Az együttesnek hirtelen egy borzasztó nagy problémával kellett szembenéznie, tekintve, hogy eddig kizárólag megrendelésre dolgozott, nem voltak saját, önálló rendezvényei, s ennek megfelelően egyáltalán nem volt közönségszervezése. Ami a táncosokat illeti, ez látványosan nem is lenne akkora probléma, hiszen a táncművészetben meghatározó szerepet játszik a mi fogalmaink szerint egy régi filharmónia-típusú intézmény, a Nemzeti Táncszínház, amely folyamatos foglalkoztatást biztosít az egyes együttesek számára. A férfikar esetében azonban egész más a helyzet, a Honvéd Együttes korábbi működési logikája sok szempontból kiszolgáltatottá tette az énekkart. Mi már jó pár éve elkezdtünk ezen a problémán dolgozni. Ezelőtt öt évvel azért is vállaltam zenei vezető feladatot a Honvéd Együttesnél, mert éppen a Honvéd Férfikart akartam a zenei életbe egy kicsit jobban visszahozni, és erre értelemszerűen a legegyszerűbb megoldás volt a Budafoki Dohnányi Zenekarral együtt közös koncerteket szervezni, és olyan új produkciókat létrehozni, amelyek a férfikar számára is új utakat nyitottak. A számításunk elég jól be is jött, hiszen a

férfikar ma sokkal ismertebb és foglalkoztatottabb, mint ezelőtt öt esztendővel. Ez a fajta együttműködés természetesen nem jár probléma nélkül. Egy kialakult – adott esetben sikeres – mechanizmushoz, tradícióhoz kapcsolódó együttes leginkább identitását féltve törvényszerűen eleinte alárendelt szerepben érzi magát. Aki megnézi az életpályámat, az látja, hogy amin elkezdtem dolgozni, azt sose hagytam veszni. Egy kórusral kezdtem az életemet – a Budapesti Akadémiai Kórustársasággal – lassan harminc éve. Ehhez később jött a zenekar, amelyik nagyon sokat profitált abból a már addigra kialakult potenciálból, amit a kórus által kiépített közönség jelentett. Ez nem vált a kórus kárára sem, ma is állandó partnere a zenekarnak. Amikor pedig átvettük a Zempléni Fesztivált, a nagy múltú rendezvény is egyértelműen profitált abból a műhely-háttérből, amely mindenképp előtt a Dohnányi Zenekart és a Honvéd Együttest jelentette. Ezért úgy gondolom, hogy az ilyen típusú együttműködések valóban előre visznek. A folyamatban résztvevőkben persze kezdetben mindig van egy kis féltékenység, tartanak attól, hogy adott esetben hátrányt szenvednek a másikkal szemben. Erre figyelni kell, óvatosan kell előrelépni. Mindazonáltal úgy gondolom, hogy a Honvéd Együttesnek a mostani helyzetben nem igen van más lehetősége, mint elmozdulni egy önálló műsorszervezés irányába, és ebből a szempontból az a tapasztalat, hogy az a közönségkapcsolat, amit a zenekar eddig már kivívott, mindenképp hasznára lehet az együttesnek. Talán a tánckarunk és a táncszakma is megérti és elhiszi egyszer, hogy nem fenyegeti az ő művészi identitásukat az ily módon kínált meglévő tapasztalat, meglévő mechanizmusok hasznosítása.

Í Milyen közös előadásokat terveznek?

Még nincs nagyon sok előadástervünk, mivel – ahogy említettem – elég nagy még a tartózkodás. Az eddig eltelt időszakban megvalósítottunk néhány olyan előadást, amelyben a tánckar is szerepet kapott. Tavaly volt egy nagy sikerű Székelyfonó-előadásunk Novák Ferenc rendezésében. Emellett Zsuráfszky Zoltánt rávettem arra, hogy két olyan zeneművet koreografáljon meg, amelyek tulajdonképpen nem táncra termettek, de mégis bennük rejlik a feldolgozás lehetősége, s tekintve, hogy folklór együttesekről van szó, megközelíthető a népi tradíciók felől. Bartók „Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára” című művére két éve, Kodály „Felszállott a páva” című darabjára tavaly készült koreográfia. Nemrég pedig egy Carmina Burana produkció született, amelynek az az érdekessége, hogy a mozgás főszereplőjeként Zsuráfszky nem is annyira a tánckart, mint inkább a kórust választotta, amely nagyon egyszerű mozgásokkal rendkívül látványos, izgalmas színpadi hatást teremtett. Ez az újszerű megjelenés a Carmina Burana robusztus, elementáris karakterét vizuálisan is felerősíti és még izgalmasabbá teszi a közönség számára. Most folynak legújabb közös produkciónk próbái: májusban Arthur Honegger Jean d'Arc-ját mutatja be a zenekarból, énekkarból és tánckarból álló apparátus. Ezt az amúgy is meglehetősen képszerű darabot a szerző szándékait kifejező látvánnyal és mozgással szeretnénk még közelebb hozni a közönséghez.

Igyekszünk olyan darabokat színpadra állítani, amelyekben a különböző színpadi műfajok organikus módon képesek együttműködni, hogy ebből egységes, az egyes összetevőket nélkülözni nem tudó produkció álljon össze. A „sokműfajúság” erőssége

kell legyen az együttesnek, hiszen azáltal, hogy színészkar, tánckar, ének- és zenekar egyaránt rendelkezésre áll, tulajdonképpen ma Magyarországon egyedülálló lehet. Bár a közönség nem növekszik olyan mértékben, mint a kínálat, az egyedi produkciókra igen nagy a kereslet. Ez az együttműködés így egy erősebb piaci jelenlét kezdetét jelentheti számunkra. Az énekkarral viszont meglehetősen sok koncertet rendeztünk már, a velük való együttműködés mára rendkívül természetessé és organikusává vált. Elárulhatom, hogy jövőre egy egészen különleges produkciósorozatot tervezünk, és ennek már nem csak a férfikar, de a Rádióénekkar és a Rádiózenekar is részese lesz. Ha mi, a különböző együttesek vezetői egészen őszinték akarunk lenni egymással, be kell lássuk, hogy együtteseink meglévő potenciáljukkal sok szempontból erősíthetik egymást. Nem konkurenciának kellene tekintenünk egymást, hanem egy adott művészeti ág, egy kulturális intézeti szegmens szereplőinek, amelyek adott esetben közösen új közönséget tudnak toborozni maguknak, a mostani csökkentett támogatású helyzetben együtt esetleg sok mindent el tudnak érni, amit külön-külön talán nem. Úgy gondolom, hogy a zenei területen kezd megérni az a gondolkodás, hogy az együttműködés semmiképpen sem veszélyezteti az egyes műhelyek önállóságát.

■ Mikorra várhatók a Rádiózenekarral és a Rádióénekkarral való közös produkciók?

A jövő szezomban, novemberben kezdődik az a nagyszabású, négy hangversenyből álló kórusprojekt, amelybe a Dohnányi Zenekar mellett a Rádiózenekar, a Rádióénekkar, a Honvéd Férfikar, a Budapesti Akadémiai Kórustársaság igen jó színvonalú amatőr kara, valamint a Nemzeti Kórus is bekapcsolódik. A „Vox Fortissima” elnevezésű bérletben többek között műsorra tűzzük Berlioz ritkán hallható Requiem-jét. Ehhez egy hatalmas zenekari apparátus kell – két külső zenekarral és egy monumentális kórusral –, de ugyanilyen különlegesség lesz a Berlioz-i apparátushoz sokban hasonlító Walton Belszár lakomája. Emellett tervezük a Borisz Godunov című opera nyitó és záró felvonásának előadását, amelyben hihetetlen igényes tömegkórusok vannak. A hatalmas, többkórusos művek mellett azonban az egyes kórusok önállóan is megszólalnak: a hangversenyek első felidejében az Akadémiai Kórustársaságnak, a Rádiókórusnak és a Honvéd Férfikarnak is lesz egy-egy saját produkciója.

■ A Rádióénekkar tudomásunk szerint február 5-én énekelt utoljára teljes felállításban, azóta az elbocsátások miatt erősen megcsonkított állapotban működik, ezen kívül a zenekart is elkezdték leépíteni. Gondolja, hogy addigra, mire ez a projekt létrejönne, lesznek még annyian, hogy be tudjanak kapcsolódni?

Úgy gondolom, igen. Én a magam részéről nem szívesen foglalom állást ezekben a kérdésekben, de azt érzem, hogy a Magyar Rádió zenei együtteseinek mostani vezetése mindent megtesz az együttesek jövőjéért. Az biztosan nem volt okos lépés a Rádió vezetőinek részéről, hogy az énekkar létszámát ötven alá csökkentették, hiszen így teljesen más profilú együttesé vált, ráadásul egy profilváltást nem elbocsátásokkal lehet elérni, ez egy egészen más típusú folyamat eredménye kell, hogy legyen. Mindazonáltal Boldoghy Kummert Péterrel közösen hisszük, hogy ez a sorozat is hozzájárulhat ahhoz, hogy a Rádióénekkar a magyar zenei élet továbbra is állandó, nélkülözhetetlen szereplője legyen. Azon persze lehetne vitatkozni, hogy egy együttes számára milyen szakmai elégtételt jelent egy olyan előadás, amelyben nem egymaga szerepel. Én a magam részéről úgy gondolom, hogy nekünk, zenészeknek a produkció kell, hogy a legfontosabb legyen, azt kell néznünk, hogy létrehozunk valamit. Ugyanakkor a Rádióénekkar számára biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy műhelyként megőrizhesse a tradícióját és az évtizedek alatt felhalmozott tudást. Általános probléma most Magyarországon, hogy nem nagyon tudjuk végiggondolni, milyen mechanizmusokat hordozunk azokban a felállásokban, amelyeket az elmúlt húsz-harminc-negyven évre visszatekintve organikus egységnek látunk. Ha egy művészeti műhelynek nincs olyan belső ereje, amelylyel a valós értékeket bizonyos sallangoktól, a színvonalas működés összefüggéseit a kényelmi reflexek filozófiájától külön tudja választani, akkor sajnálatos módon esélyt ad arra, hogy olyanok cselekedjenek helyette, akik az értékeket az értéktelentől nem tudják olyan jól megkülönböztetni. Tudom, hogy nem vagyok népszerű ezzel a gondolattal, mert nagyon sokan úgy érzik ma Magyarországon, hogy semmihez nem szabad hozzáérni, ami eddig működött. Azon például szintén lehet vitatkozni, hogy mi az egészséges zenekari létszám. Szerintem önmagában nem érték, hogyha egy zenekar százötven tagú. Szakszervezeti szempontból jó, hiszen sok munkavállalónak ad lehetőséget, de a működés szempontjából

számomra egyértelmű, hogy az a zenekar, amelyik például hetven fővel működik, semmivel sem képvisel kisebb értéket, mint amelyiknek százötven tagja van. Különösen akkor, ha ezt nem igazolja a koncertszám, vagy a szolgálatszám. Ezeket a kérdéseket alaposan elemezni kell, és ha magunk között meg tudjuk oldani, jobban járunk, mintha hagyjuk, hogy mások döntsenek helyettünk. Ha azt is értéknek manifesztáljuk, amit sajnos nehéz reálisan megvédeni, akkor ki leszünk téve ennek. Annyit biztosan ki merek mondani, hogy a Dohnányi Szimfonikus Zenekar – amelynek semmilyen szempontból nem áll rendelkezésére annak a forrásnak a töredéke sem, amely egy „normális” zenekar működéséhez szükséges lenne –, annak köszönheti a létét, hogy az indulás pillanatától kezdve rákényszerültünk arra, hogy a fontosat a lényegtelenről elválasszuk, a kikezdehetetlen értéket a relatívhoz képest rangsoroljuk. Ettől tud gazdaságosabban működni egy zenekar. Tudom, hogy borzasztó veszélyes ez a kérdés, mert a precedenst egyesek hajlamosak rosszul kezelni; ha valahol azt látják, hogy valami kevesebből is működőképes, könnyen rávágják, hogy a másik is csinálja így. Az biztos, hogy adott esetben nem lehet egy fiatalokból álló, feltörekvő zenekar szükségleteit összevetni egy húsz-harminc-ötven éves zenekar mechanizmusával, de azért egymástól többet tanulhatnánk. Szerintem a kulcskérdés az, hogy meg tudjuk-e fogalmazni magunknak létünk valódi kritériumait.

■ Önöket nem is fenyegette ilyesfajta leépítés?

Minket nem a leépítés, hanem a megsemmisülés veszélye fenyeget állandóan. Rólunk nincs mit leépíteni. Persze látszólag nem olyan rossz a helyzet, hiszen majdnem hetven embert tartunk állásban, ráadásul nem minimálbéren, nem trükközve, a szolgálatszámokhoz képest nem a legrosszabb értékarányú bérekkel, nyugdíjjal, TB-vel, mindennel együtt. Más kérdés, hogy minden évben elképesztő nehézségeket okoz számunkra összehozni a létezéshez minimálisan szükséges forrást, de eddig minden évben sikerült előteremteni ezt a pénzt. Négyévenként, önkormányzati választások után mindig felmerül a kérdés, hogy kell-e egyáltalán a zenekar, vagy sem. Tavaly volt egy átvilágítás a budafoki önkormányzatnál, és ez sommásan megállapította, hogy a zenekart meg kell szüntetni, mivel nem kötelező feladat a fenntartása, gazdaságosá pedig nem lehet tenni. Ilyenkor szerencsére újra és újra sikerül kompromisszumot

kötni, hiszen a zenekar a kerület számára is érték (úgy gondolom, már a magyar zenei élet számára is az, még akkor is, ha nem tudunk mindig jó szívvel tekinteni egymás sikereire - főleg egy olyan időszakban, amikor mindenki nehéz helyzetben van). A zenekar léte állandóan cémaszálon lóg, és gyakran csak a szerencsének köszönhetjük, hogy a forrásainkhoz képest elképesztően nagy saját bevételünket (jó harmada a költségvetésünknek) újra és újra teljesíteni tudjuk.

■ *Hány fellépésük lesz idén?*

Hat bérletsorozatunk van, ami közel negyven saját rendezésű koncertet jelent minden évben, és emellett általában tizenöt-húsz felkérésnek szoktunk eleget tenni – kizáró-

lag olyanoknak, amelyek anyagi és művészeti szempontból egyaránt rentábilisak.

■ *Április másodikán ünnepelték fennállásuk tizenötödik évfordulóját. Hogy tekint vissza az elmúlt tizenöt évre?*

A Művészetek Palotájában tartottuk a jubileumi hangversenyt, amelyen Pánczél Tamás, a zenekarunkban hegedülő kitűnő fiatal komponista zongoraversenyét mutattuk be. Ezen kívül Mahler V. szimfóniáját játszottuk, valamint az ötvenkénti hagyományoknak megfelelően – mivel a Dohnányiból sok fiatal zenész pályája indult – néhány egykori tag részvételével ráadásként volt egy kis örömenélés. Úgy gondolom, hogy büszkék lehetünk a magunk mögött hagyott másfél évtized eredményeire. Különö-

sen az elmúlt négy-öt évben a zenekarnak sajátos stílusa, rendkívül magas belső művészi felelősségérzete, a szokásos kisebb-nagyobb sűrűdásokon túl igen erős művészi kohéziója alakult ki. Az élvonalhoz tartozó hazai és nemzetközi vendégművészek egész sora vált az együttes visszatérő vendégévé. Rendkívül jó érzés továbbá, hogy a zenekarnak igazi törzsközönsége, amolyan „funclub”-ja alakult ki, amelynek tagjai szinte mindenhova elkíséri. Jó lenne már egyszer arról is beszámolni, hogy a zenekarnak székháza, minimálisan elvárható minőségű és mennyiségű hangszerparkja és több évre tervezhető, legalább a mostani szerény feltételrendszerrel garantáló anyagi háttere van. Talán majd a huszadik évfordulón...

Bilkei Éva

„A rombolás pillanatok ijesztő terméke”

Karsai Péter az MDF képviselője lapzártánk előtt felszólalt a parlamentben a Magyar Rádió zenei együtteseinek ügyében. Erélyes fellépésében rámutatott: bár a zenekar és az énekkar önálló Zrt. tulajdonában áll, az ország közkincsét képezi, a parlament a közszolgálati médium kuratóriumába delegáltakon keresztül meg kell értesse az MR vezetőivel, hogy nem csonkíthatják tovább racionális okokra hivatkozva a hungaricumnak számító együtteseket. Karsai Péter lapunknak elmondta: ha kell, hetente gondoskodik arról, hogy napirenden maradjon a kérdés.

■ *Mi vitte arra, hogy a minap felszólaljon az Országházban a Magyar Rádió zenei együtteseinek védelmében?*

Azt az információt kaptam, hogy a Magyar Rádió tovább akarja csökkenteni a Rádiózenekar és a Rádióénekkar jelenlegi létszámát, ami a gyakorlatban azt fogja eredményezni, hogy olyan művek, mint például Kodály Psalmus Hungaricus-a nem hangozhat el hitelesen, hiszen azt a szerző nem kamaragyüttesre írta, hanem jóval nagyobb apparátusra. Amikor november tájékán, a költségvetési tárgyalások időszakában az első vészjelzések megérkeztek hozzánk, a parlamenti képviselőkhez, én írtam egy levelet a miniszter úrnak. Ebben arra kértem, hogy tekintse szívügyének ezt a problémát, hiszen nagy értékről, ha úgy tetszik, egyfajta hungaricumról van szó. Akárhogy is nézzük, a Magyar Rádió kórusa, zenekara és gyer-

mekkara, azon túl, hogy a kultúrának milyen nagy szolgálatot tesz, egy országimázs-építő világszám. Kértem, hogy ne szűkítsék tovább a keretet, mert különben ezek az együttesek nem lesznek többé ugyanazok, mint aminek ismertük őket. Ez a levél, ha jól emlékszem, többpárti aláírással ment el, mivel a parlamenti énekkar, a Szenátorok Kórusa nevében írtam. Akkor úgy tűnt, hogy nem fenyegeti az együtteseket tovább ez a veszély, de most kiderült, hogy újabb leépítési akció indul, ez pedig az együttesek teljes ellehetetlenülését vonná maga után.

■ *Ön miért látja át a leépítések súlyát, mások miért nem?*

Én kórusvezetői képesítéssel is rendelkezem, harminc éven át ez volt, ha úgy tetszik a kedvenc szakmám, tehát pontosan tudom, mit jelent, ha mondjuk elveszik a kor-

repetítort, vagy a létszámot lecsökkentik. Ez annál szakmaibb kérdés, semhogy egyik napról a másikra kitaláljuk, ha eddig voltak negyvenöten, most elegendő lesznek harminchatan is. Az azonnali kérdések idejében fordultam a miniszter úrhoz, felhívva a figyelmét arra, hogy ez az ő felelőségük. Hiszen lehet, hogy a Magyar Rádió önálló Zrt-ként működik, de a zenei együttesek mégiscsak az ország értékeit képviselik, ezért nem lehet azzal elintézni, hogy „mossom kezeimet”.

■ *Milyen lebetűségeket lát a folyamat megállítására?*

Tekintve hogy a rádió kuratóriumába minden párt delegál, a kurátorokon keresztül meg kell értenni a vezetőikkel, hogy nem lehet racionális okokból leépítésnek kitenni egy ilyen nagynevű énekkart és zenekart, amelyik a magyar kultúrának egy na-

gyon fontos szeletét képezi. Az államtitkár úr azt mondta, hogy ezt a kérdést ők is legalább olyan fontosnak tartják, de mivel már sok olyan nyilatkozatot hallottam, aminek nem sok foganatja lett, a válaszómban jeleztem, hogy ha kell, akkor hétről hétre napirenden tartjuk ezt a kérdést, amíg nem látjuk, hogy megnyugtatóan rendeződik. Nem szabad hagyni, hogy sérüljön ez az érték, emiatt szeretnék napi kapcsolatot kialakítani a zenekarral és az énekkarral.

■ Mit gondol, maga mögé tud állítani másokat is ebben a törekvésében?

Ez pártok fölötti elkötelezettségünk. Pontosan tudom, hogy amit a zenei együttesek kérnek, az nem kivételes elbánás, csak az, ami nélkül az énekkar és a zenekar nem az, ami. Ha elveszünk egy kiló lisztből nyolcvan dekát, akkor abból már nem kenyér lesz, hanem zsömlé, az pedig egy egész más természetű dolog. Nem lehet megengedni, hogy idáig jusson a dolog, és ebben a kérdésben a parlament bármelyik oldalá-

val partnerek leszünk, megfelelő módon fogjuk kezelni, hogy egy meglévő értéket ne lehessen így tönkretenni. Szokolai Sándor idevágó mondata jut erről eszembe: „Az építés hosszú küzdelem, a rombolás pillanatok ijesztő terméke.” Negyven-ötven-hatvan év, mire felépül egy ilyen patinás együttes, és órák alatt le lehet rombolni egy sor meggondolatlan döntéssel. Ennek az ügynek ha kell, akkor hetente szószólója leszek.

Bilkei Éva

2008. április 28-án, 68 éves korában elhunyt

DITTRICH TIBOR klarinétművész

számos nemzetközi verseny helyezettje, a Magyar Fúvósötös tagja, 40 évig a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának első klarinétosa, aki a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen 25 éves tanári pályafutása alatt klarinétos nemzedékek sorát nevelte fel.

Kollár Imre lett a MÁV Szimfonikusok művészeti vezetője

„Óvatosan kell változtatni, egy zenekar bonyolult gépezet”

Április elején született döntés arról, hogy ki legyen a MÁV Szimfonikusok művészeti vezetője a következő esztendőben: Kollár Imre 2008. szeptember 1-jétől látja el ezt a feladatot. A karmester addig is igyekszik alaposan megismerni a zenekar belső működését. Az új művészeti vezető az együttes egyik legfőbb erősségének a tradíciót tartja. S úgy véli, nem kell sokat változtatni a zenekar profilján, csak jobban kell eladniuk mindazt, amijük van.

■ Nem teszi túl könnyűvé ezt a feladatot, hogy ahogy szinte egyetlen bazai együttesnek sem, így a MÁV Zenekarnak sem túl rózsás az anyagi helyzete...

A kultúra felett az utóbbi esztendőben már folytonosan ott lebeg Damoklész kardja, s nemcsak a MÁV Szimfonikusok helyzete bizonytalan. Sőt, a mostani állapotot inkább biztónak találom, hiszen az együttesrel a MÁV három évre szóló szerződést kötött, így ebben az időszakban biztosan támogatja az együttest. Ez az összeg emellett évről-évre valamennyivel nő, s ez a mostani helyzetben, amikor mindenki másnak csökken a támogatása, nagyon pozitív dolog. Úgy vélem, nincs több félnivalónk, mint bárki másnak. Szerencsém van, hogy ilyen periódusban látok neki a munkának, hiszen így legalább három évre látni lehet a jövőt.

■ Ezek szerint három esztendőre szól a megbízatása?

Általában három évre szokott, de én most két esztendőre szólót kaptam. Ennek az az oka, hogy Lendvai György igazgató úrnak is

ennyi időre szól a meghosszabbított mandátuma, s tényleg az a legszerencésebb, ha egyszerre választanak igazgatót és művészeti vezetőt. Egyébként a meghívásos pályázati kiírásban, szerepelt ez is, s én már a pályázatomban is jeleztem, két évet nem tartok elegendő időnek ahhoz, hogy egy

együttes életében igazán látványos változást idézzon elő az ember. De a kuratóriumi meghallgatáson elhangzott az is, hogy azért nem két évben, hanem hosszú távban gondolkodnak...

■ *S hogy érzi, mivel nyert az ön pályázata?*

Furcsán alakult a helyzet, hiszen erre a pályázatra hármunkat, Vajda Gergelyt, Kesselyák Gergelyt és engem hívtak meg. Mind a hárman vezényeltük is az évad során a zenekart. A döntés előtt azonban két hónappal Kesselyák Gergely visszavonta a pályázatát, majd a személyes meghallgatás előtt egy nappal Vajda Gergely is ezt tette. A személyes beszélgetésen ezért az volt a kérdés, hogy alkalmasnak tartanak-e engem erre a feladatra, s a kuratórium igennel válaszolt.

■ *Milyen elképzeléseket tartalmazott a pályamunkája?*

A legfontosabbnak azt tartom a dolgozatomból, hogy megőrizve a hagyományokat, próbáljuk meg jobban eladni azt, amink van. Hiszen ma olyan világban élünk, ahol a raktárost is logisztikai menedzsernek nevezik. Tegyük ugyanazt, mint eddig, nem kell feltétlenül sokat változtatnunk rajta, csak varázsoljuk csillogóbbá. A zenekar fő erősségének érzem, hogy olyan stabil közönsége van, amely nagyon szereti a tradíciót. Aki modern darabokat akar hallani, az más együttes előadásaira vált bérletet. Azt gondolom, a zenekarnak továbbra is a megszo-kott koncertprogramjaival kell a publikum elé lépnie, csak mindezt másképpen kell tá-lalni a külvilág és a fenntartó felé.

■ *Azonban ez is pénzkérdés...*

Ezzel csak részben értek egyet. Mindeneset-re a következő hetekben, hónapokban igyekszem minél alaposabban megismerni a zenekar működését, hiszen vendégkarmes-terként erre az embernek nincs lehetősége. S aztán a kinevezésemet követően nyakam-ba veszem a várost, s zenei életünk minél több prominens személyiségével szeretnék beszélni.

■ *Ezek szerint nemcsak dirigensként lép a pódiumra, s dönt a repertoárról, szólis-tákról, hanem lobbizik is az együttes ér-dekében?*

Én úgy vélem az az időszak, amikor egy kar-mester jött, vezényelt, majd elégedetten ha-zament, napjainkra már lejárt... Azok az együttesek működnek sikeresen, ahol a kar-mesterek is szervesen részt vesznek a zene-kar menedzselésben, akárcsak az igazgatók.

Hiszen a művészi hírnevet használni lehet. Szívesen fogadják a mecénások a hozzájuk bekapogtató művészt. De természetesen ezt csakis az igazgatóval összefogva, együtt le-het megtenni.

■ *Debrecenben is lobbizott, járt támoga-tók után?*

Szívesen foglalkoztam volna ezzel is, de az egy más világ... Azért azzal is tisztában kell lenni, hogy ma Magyarországon két kiemel-kező zenei együttes van, s utána széles réteg következik, amelynek zenekarai között külföldről nézve nincs nagy különbség. Nem jó nekünk, ha ebben a helyzetben egy-mással versenyzünk, össze kellene fognunk inkább.

■ *S milyen változtatásokat szeretne a művészi munkában?*

Amit ilyenkor minden művészeti vezető el-mond: minőségi javulást, több műhely-munkát... Szerencsére azért a debreceni együttes élén töltött esztendő elegendő vezetői tapasztalatot adnak. A cívis városban megtanultam azt is, hogy óvatosnak kell len-ni a változtatásokkal, mert egy zenekar bo-nyolult gépezet. Nagyon alaposan meg kell ismerni, és csak utána lehet eldönteni, hogy hogyan tovább. Hiszen annak hogy egy szó-lam nem a megfelelő módon szól, rengeteg oka lehet. Elképzelhető az is, hogy rosszak a hangszerek. S el kell mondjam, az eddigi vezető karmester, Gál Tamás munkáját is nagyra értékelem.

■ *Az új vezetők kinevezése mostanában létszámleépítéssel is szokott járni...*

Nem hiszem, hogy a MÁV Zenekarnál ilyen lépéseket kellene tennem. Először tájékozo-dom, s egyébként is úgy gondolom, egy pró-bajátéknak is nagyon sokfajta módja van.

■ *Hoz magával munkatársakat?*

Nem, egyelőre nincs senki, akit hozni sze-retnék. Az együttesnél pedig már ott van Takács-Nagy Gábor, aki számos koncertet vezényel, s akit nagyszerű szakembernek tartok. A jövő évadot is szinte készen ka-pom, hiszen a terembérlések miatt mindent le kellett előre egyeztetni, így tulajdonké-pen csak a saját koncertjeim műsorát tudtam összeállítani. Az első igazi szezonom a MÁV Szimfonikusok élén a 2009/2010-es évad lesz.

**■ *Bár azt mondta, nincs szükség nagy változtatásokra, csak csillogóbb tálalás-
ra, gondolom, a repertoáron alakít vala-melyest.***

Nagyon-nagy standard műsorrenddel ren-delkezik az együttes. Ezek azok a darabok, amelyeket a közönség bármikor meghallgat. Ha ismeretlen művekkel akarom színesíteni a palettát, akkor ügyesen kell beleszönöm ezeket a kompozíciókat a programba, az ismeretlent az ismerttel célszerű vegyíteni. Nem szeretnék radikális változtatásokat ezen a területen sem. Hiszen ennek az együttesnek megvan a helye és a közönsége is. Nem szabad lebecsülni azt, aki Mozartot és Beethovent szereti. Szerencsére Lendvai György igazgató úrral, akivel már többször egyeztetünk, hasonlóan gondolkodunk.

■ *Hogyan fogadta a zenekart?*

A megválasztásom óta nem találkoztam még a muzsikusokkal, majd szeptemberben. Ad-dig azonban már számos dolgot szeretnék tisztán látni. A jövőre nézve az is nagy kér-dés, hogy hol játszunk majd, ha bezár a Ze-neakadémia. De arra, hogy ezt kitaláljuk, még van egy évünk. Akárcsak arra, hogy a jelentősen megváltozott körülményekhez, köztük a nehezebb anyagi helyzethez ho-gyan alkalmazkodjunk. Valahogy a zsigereinkbe ivódott, hogy a törvénytől várjuk a probléma megoldását. Ehelyett fel kell fe-deznünk új finanszírozási forrásokat, új uta-
kat kell találnunk a közönséghez, s magunk-nak kell felépíteni egy komplett rendszert. S ez nemcsak arról szól, hogy hogyan szer-zünk pénzt, és hogyan fogjuk közvetíteni az értékeinket... Kérdés az is, hogy a nagy tömegeből kíséreljünk-e meg új embereket megnyerni a műfajunknak, vagy próbáljunk meg az egyébként is a komolyzene iránt érdeklődő, szűkebb rétegre koncentrálni. Azt kell mondjam, a közönség soraiban már kezdem látni azokat, akik eddig még nem jártak koncertekre, de most érdeklődnek a klasszikus muzsika iránt. Mindez nem csu-pán a komolyzenére jellemző. Remélem, a minél nagyobbra fűjt lufi egyszer csak kidur-ran, s az emberek már kezdenek rádöbben-ni, elégük van a bulvárból. Talán már elér-tünk a hullám aljára, és most elindulunk felfelé...

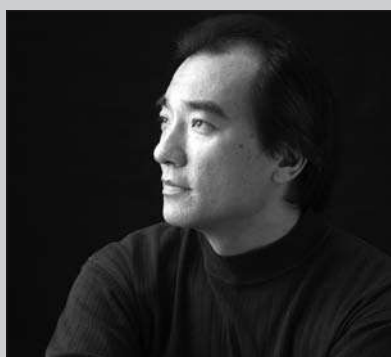
■ *Ebben is szerepet kaphat a közönségne-velés.*

Nagyon jól bejártatott ifjúsági sorozataink vannak, s ezekből még többet szeretnék a jövőben. Meg kell próbálni minél több gye-rekhez eljutni. Egy felnőtt, egy mai 40-50 éves nem mondhatja azt, hogy életében nem találkozott komolyzenével. Esélyt kell adni arra, hogy a kicsik érdeklődését fel-keltse a muzsika.

R. Zs.

A szolnoki zenekar pótszékes koncerteket ad az Aba-Novák Központban

„A jövő koncertlátogató közönségét nekünk kell felnevelnünk”

Izaki Masahiro a hazai közönség 1995-ben figyelhetett fel, amikor az MTV Karmesterversenyén első díjat nyert. A japán dirigens ezt követően is állandó szereplője maradt a magyar zenei életnek. Rendszeresen vezényelte a hazai együtteseket, négy éven keresztül vezette a Szombathelyi Szimfonikusokat, tavaly pedig felkérték Szolnok város főzeneigazgatójának. Izaki Masahiro úgy véli, a karmesterversenyen vált igazán profi karmesterré. A győzelem azt jelentette számára, hogy jegyet nyert egy olyan vonatra, amely a lehetőségek felé visz. S azt mondja: az, hogy ezen a vonaton meddig és hogyan tud utazni, már csak rajta és a szerencsén múlik...

■ Miért kezdett zenélni, s hogyan talált rá a magyarországi versenyre?

Muzsikálni az édesanyám kedvéért kezdtem, aki nagyon szeretett komolyzenét hallgatni. Tanulmányaim során szerencsém volt ösztöndíjasként Bécsben élni, és ekkor látogattam el először Magyarországra. Már akkor úgy éreztem, nekem itt van dolgom, ide kell jönnöm. Mi japánok nem vagyunk olyan szerencsések, mint azok, akik Európában a klasszikus zenével együtt nőnek föl. Számomra mindennél fontosabb, hogy európai együttest, és főként magyar zenekart vezényelhessek. Amikor jelentkeztem a MTV Karmesterversenyére, már majdnem betöltöttem a 35. életéveimet. Ez volt az utolsó lehetőségem, hogy részt vehessek egy ilyen megmérettetésen. Még most is élénken emlékszem arra a jó és baráti légkörre, amely a versenyzők körében uralkodott. A szervezők hihetetlenül figyelmesek, és segítőkészek voltak. Magyarországon új barátokra leltem. Most, Szolnokon is rengeteget tanulok művész társaimtól. Minden egyes felkészülési folyamat új távlatokat nyit meg számomra. Ráadásul az együttes mellett egy rendkívül összetartó csapat dolgozik, akik áldozatos munkájukkal kormányozzák a zenekart, és segítenek engem.

■ Különleges feladatot kapott Szolnokon, hiszen nemcsak a zenekarral kell foglalkoznia, hanem koordinálnia kell a város zenei életét. Hogyan működik mind ez a gyakorlatban?

A múlt esztendőben csodálatos lehetőség nyílt számomra azzal, hogy Szalay Ferenc

polgármester meghívott a főzeneigazgatói teendők ellátására. Ezzel egy időben nyílt meg az Aba-Novák Zenei és Kulturális Központ, amely otthont ad a Szolnoki Szimfonikus Zenekarnak, a Bartók Béla Kamarakórusnak, a Liszt Ferenc Kamarazenekarnak és temérdek amatőr kórusnak. Élénk zenei élet zajlik a városban, szinte valamennyi műfajban. Szolnokon szeretik a zenét. S a Szigligeti Színházról sem szabad elfeledkezni. Az én feladatom, hogy ezeket a lehetőségeket egy csokorba szedjem, és izgalmas, a közönség érdeklődésére számot tartó produkciókat hozzak létre.

■ A tavalyi volt az első évadja a Szolnoki Szimfonikusok élén. Milyennek találta ezt a szezont?

Rendkívül gazdag és egyben izgalmas esztendő volt. Szalay Ferencel abban állapodtunk meg, hogy a 2007-es esztendő teszt-év lesz, amelyben kipróbáljuk, működik-e a műfajok közti átjárhatóság, s azt is, hogy hogyan tudunk együttműködni a különböző zenei együttesekkel, valamint a színházzal. Szerencsére mindez várakozáson felül jól sikerült. Elindítottuk a két bérletsozratunkat, és számos hangversenyen léptünk még a publikum elé. Vendégünk volt a Bartók Kórus, a Tisza Táncegyüttes, tematikus kiállításokat rendeztünk a hangversenyekkel egy időben a Művelődési Központ aulájában. A szilveszteri gálánkat, amelyet a színházzal koprodukcióban szerveztünk, a Duna TV élő egyenes adásban közvetítette.

■ A szolnoki együttestel korábban is dolgozott már. Milyennek találta a társulatót?

Először 2003-ban dirigáltam az együttest, és már akkor feltűnt, hogy mennyire flexibilisek, alakíthatók. Hihetetlenül koncentrálnak, és nyitottak minden műfajra. Fegyelmezett, magára sokat adó együttes, akik imádnak muzsikálni, s rendkívüli szeretetnek és figyelemnek örvendenek a szolnokiak körében. Nagyon jó velük dolgozni. A repertoárt folyamatosan építjük. Új és új műveket tanulunk. Természetesen ehhez a létszámot is növelni kell, ezt azonban egyelőre vendégmuzikusokkal oldjuk meg. Remélhetőleg azért a jövőben lesznek új státuszaink is!

■ Hogyan, milyen feladatokkal telt az első évad?

Két bérletet indítottunk, amely a 2007/8-as évadban 5-5 hangversenyből állt. Ezt 10 bérleten kívüli hangverseny egészítette ki. Jótékonyági kampányt szerveztünk a dévai gyerekek javára. Koncertkörúton jártunk Erdélyben, és kb. 5 millió Ft értékű adományt vittünk az árváknak. Elhatároztuk, minden évben, december 29-én jótékonyági hangversenyt rendezünk, amelynek bevételét más és más rászorulóknak juttatjuk el. 2008. augusztusában Franciaországba és Finnországba kaptunk meghívást. Szeptemberben mi látjuk vendégül a West Tokyo Kórust Japánból, akik a szolnoki Bartók Kórusral, a Kodály Kórusral és a városi amatőr ének együttesekkel egészülnek ki. Dvořák: Stabat Materét adjuk elő, a Szolnok Napja –

ünnepi hangversenyén. Jövőre a két bérletünk, további 3 hangversennyel egészül majd ki, és elindítunk egy templomi koncertekből álló sorozatot is.

I A szolnoki együttesnek három karmestere is van. Hogyan oszlanak meg a tennivalók, milyen együttműködést folytat Bali Józseffel és Rácz Mártonnal?

Bali József az együttes alapító karmestere, akinek nagyon hálás vagyok, mert bizalommal és szeretettel hívott Szolnokra, és egyengeti az utamat azóta is. Sokat köszönhet neki a zenekar és személy szerint én magam is. Egy együttesnek szüksége van napi gyakorlásra, ebben segít nekem Rácz Márton. Mindketten dirigálják is a zenekart egy-egy bérleti hangversenyünkön.

I Hogy látja, mennyiben változtatta meg az együttes és a város zenei életét az Aba-Novák Zenei és Művelődési Központ megszületése?

A mostani modern üvegpalota nagyobb, korszerűbb, mint az elődje volt, de nehezebb feladatot is jelent a programokkal való megtöltése. Szerencsére a közönség nyitott és kíváncsi az új produkciókra, ezért bátran kísérletezhetünk. Nagy öröm számomra, hogy a múlt esztendőben a bérleteink és a bérleten kívüli hangversenyeink szinte azonnal elfogytak. Az Aba - Novák Zenei és Kulturális Központ hangversenyterme minden alkalommal teljesen megtelik, nem győzzük pótszékekkel, általában 500 fő körüli a látogatottságunk.

I Milyen az együttműködésük a helyi zeneiskolával? Azt látom, még a tanárok

koncertjén is muzsikál az együttes az Ön vezényletével.

A zenekar tagjai között sokan vannak, akik tanítanak is a zeneiskolában. Ezért gondoltuk úgy, hogy olyan koncertet rendezünk, ahol a tanárok, mint szólisták mutatkozhatnak be. Nagyon fontosnak tartom ezt az együttműködést. Részint azért, mert mielőtt az új zenei központ megnyílt volna, a zeneiskolában próbálhattunk. Másrészt, hittel vallom, hogy a jövő koncertlátogató közönségét nekünk kell felnevelnünk, és ez csak személyes kapcsolatok révén lehetséges.

I 2009-ben több Magyarország és Japán számára is fontos jubileumot ünnepelhetnek, hiszen 140 éve létesített először a két ország először diplomáciai kapcsolatot, 50. évfordulója van annak, hogy a háború után ezt felújították, ráadásul a Magyar Köztársaság is a 20. évfordulóját ünnepli. Ezért Japánban Magyar Fesztivált rendeznek, s ennek keretében a Szolnoki Szimfonikus Zenekar koncertturnéra indul. Milyen programmal lépnek fel, és bány városban fognak szerepelni? Milyen terveik vannak még erre az ünnepi esztendőre?

Ez rendkívül nagy lehetőség, és egyben kihívás számunkra. Annak is köszönhető, hogy Szolnok városa évtizedek óta ápol testvérvárosi kapcsolatokat Yuza és Sakata városával. A múlt esztendőben a yuzaiak egy Yamaha-versenyzongorát ajándékoztak a zenekarnak. Másrészt jelenleg én vagyok az egyetlen japán főzeneigazgató Magyarországon. A Japán–Magyar Együttműködési Fórum és a Magyar–Japán Baráti Társaság a

Szolnoki Szimfonikus Zenekart választotta a Magyar Fesztivál Japánban vezető kulturális produkciójának. Szolnok város büszkeségével, a Bartók Kamarakóruossal, illetve a Japánnal már régóta kapcsolatot ápoló Debreceni Kodály Kóruossal közreműködve, Kodály Zoltán: Missa Brevis című művére építjük a fellépés programját. Szólistának Rost Andreát hívtuk meg, aki maga is szolnoki, a város díszpolgára, és Japánban az egyik legnépszerűbb operaénekes. Koncertjeinket a Concert Imagine iroda szervezi, eddig két hangversenyt tervez a Tokyo Opera City – Takemitsu Concert Hall-ban, valamint Hamamacuban, Sakatában és Yuzaban. Mivel a turné 2009. november, december elejére van kitűzve, és a szervezés még nem zárult le, reménykedem abban, hogy a szülővárosomba, Fukuokába is elvihetem a produkciót.

I Karmesterként milyen darabok vonzóak most?

Nagyon szeretnék olyan műveket felvenni a zenekar repertoárjára, amelyeket még nem játszottak. Vagy például észak-európai, latin, francia és amerikai zenét. Ehhez persze növelni kell a zenekari létszámot, amihez pénz kell, de egy profi zenekar számára elengedhetetlenül szükségesek ezek a művek. Igyekszem megtalálni az egyensúlyt a közönség igénye és a zenekar lehetőségei között, ez a fejlődés záloga. Nagyon fontos számomra, hogy a város elvárásainak is megfeleljek, nevezetesen, hogy a vállalt kötelezettségemnek eleget téve egyesítsem az ápolásra érdemes hagyományokat a nemzetközi zenei élet aktualitásaival.

R. Zs.

Városi összefogás a magas szintű kultúráért

Szalay Ferenc szeretné, ha nemzetközi hírűvé válna a szolnoki együttes

Szolnok polgármestere, Szalay Ferenc, városát zeneszerető településnek tartja, s úgy véli, védeni, óvni kell a kultúrát a politikai viharoktól. Ezért is támogatja, hogy törvény teremtsen védőhálót a művészeti élet fölött. Szeretné, ha a Szolnoki Szimfonikus Zenekar nemzetközi hírnevet szerezne, s úgy látja, már jó úton haladnak, hiszen az együttes előadásai telt házasak, s a nagyköveket, diplomaták is rendszeres vendégei hangversenyeiknek.

I Ma, amikor a kultúrát országsszerte egyre kevésbé támogatják, van egy város, ahol fontosnak tartják, hogy Zenei és Művelődési Központ épüljön, és pezsgő legyen a zenei élet. Hogyan lehetett a városatyákat meggyőzni ennek a területnek a fontosságáról?

Nem kellett meggyőzni senkit, nálunk mindig is komoly hagyománya volt a komoly-

zenének, a népzenenek, a néptáncnak. De joggal lehetünk büszkéek a színházunkra is, mely mindig is az egyik leghatározottabb vidéki műhelynek számított. Szolnokon a kultúra az a terület, ahol a szakmaiság az első szempont minden döntésünket megelőzően.

■ Ön szerint milyen szerepet tölt be a zenekar a város életében, és a magyar zenei életben?

Különleges zenekar volt mindig is a Szolnoki Szimfonikusok. Kiváló zenészek alkotják a csapatot, akik mindig is a kultúra legmagasabb szintjét képviselték. Új impulzust adott a kiváló japán karmester, Izaki Masahiro Szolnokra jövele. Egy remek szakembert, nagyszerű embert ismerhetünk meg benne, aki olyan útra terelte a zenekart, ami már jócskán túlmutat városunk, sőt, talán nem túlzás azt mondanom, hogy az ország határain. Példaként említeném, hogy egy nagyszabású koncertkörútra készült az együttes Japánba. Itt hazánkat is képviselik majd együttal.

■ A város lakói mennyire érzik a sajátjukénak a zenei együtteseket és az új zenei központot?

Szolnok budapesti méretekhez viszonyítva kisváros. Ám a koncerteken nincs üres hely. Egyébként pedig ott, ahol évtizedek óta művészeti együttesek garmadája működik, ahol a Szolnoki Szimfonikusok mellett otthonra talált a Liszt Ferenc Kamarazenekar, ahol az ország egyetlen hivatásos női kórusa, a Bartók Kórus működik, ahol hatalmas sikerű koncerteket ad a zömmel énektanárokból álló Kodály Kórus, s nemzetközi hírnévre tett szert a Járműjavító Férfi Kara, ott csak zeneszerető emberek élhetnek. Azt gondolom, példaértékű mindaz a városi összefogás, mely a magas szintű kultúrát övezi.

■ Ön is bérletvásárlók közé tartozik, és rendszeres látogatója a koncerteknek?

Szolnoki vagyok én is, így természetesen ott a helyem a legfontosabb előadásokon. Sajnos városvezetőként és országgyűlési képviselőként nem tudok ott lenni nagyon sok hangversenyen. Azonban ha én nem is vagyok jelen, az alpolgármesterek, a város képviselői biztosan ott ülnek a széksorokban.

■ Mit vár a város a tavaly kinevezett főzeneigazgatótól, miért tartották lényegesnek, hogy egy ilyen pozíciót életre hívjanak, és hogyan látják Izaki Masahiro első szezonját?

Mint már korábban említettem, Izaki Masahiro fantasztikusan sokat tett már ilyen rövid idő alatt is a zenekarért. Az ő karizmatikus személyisége a garancia arra, hogy egy eddig nem tapasztalt minőséget is elérjen a szolnoki komolyzenei élet. A célunk nem lehet más, mint a kultúrának ezen a szelétén keresztül országos, illetve nemzetközi elismertséget szerezni. Már most örömmel mondhatom, hogy jó úton haladunk, nagykövetek, diplomataik például rendszeres vendégei a szimfonikusok előadásainak itt, Szolnokon.

■ A városvezetés mit tud tenni azért, hogy az együttes kedvezőbb helyzetbe kerüljön a kulturális életben is egyre élesebbé váló versenyben?

Azt hiszem, nincs szégyenkezni valónk a kulturális támogatásra fordított összegeket illetően. Több tízmillió forintot juttatunk egy évben a zenekarainknak, segítjük működésüket minden területen.

■ Miért tartják kedvezőbbnek az együttes kft-formában történő működtetését?

Ha komolyan vesszük a saját magunk által állított követelményeket, s szeretnénk nem-

zetközi hírű zenekarrá tenni a Szimfonikusokat, akkor ahhoz meg kell keresnünk a növekedés anyagi forrásait is. Mindezt egy gazdasági társaság sokkal nagyobb sikerrel, jobb feltételek mellett teheti meg. Ez már bevett szokás a magyar kulturális életben is.

■ Milyen elvárásokat támaszt a fenntartó, az önkormányzat a zenekarral szemben a következő években?

Szolnokon egyetlen mércét állítunk, s ez a minőség. Izaki Masahiro és a zenekar vezetése igen magasra tette a mércét, de úgy hiszem, nem fogunk csalódní zenészeinkben. Előttünk áll egy olyan japán turné, mely meglapozhatja a zenekar jövőjét a nemzetközi szinten.

■ Hogyan vélekedik a készülő művészeti törvényről?

A művészeti élet mindenütt a világban egyfajta különleges státusszal rendelkezik. Egy komoly demokráciában védeni, óvni kell a kultúrát a politikai viharoktól. Támogatom és segítem, hogy egy olyan törvény teremtsen védőhálót a művészeti élet fölött, mely korrekt feltételeket követel, s egyben anyagiilag is dotálja a kultúráért sokat áldozó önkormányzatokat.

■ Tíz év múlva miről számolna be szívesen az Aba-Novák Zenei Központ és a Szolnoki Szimfonikus Zenekar kapcsán? A zenei központ ma egy nemzetközi színvonalú koncertteremmel rendelkezik. Ezt megtölteni kellően színvonalas tartalommal nem könnyű, de hol sikerülne, ha nem egy zeneszerető városban? Szeretném, ha tíz esztendő múlva a magyar zenei élet egyik nemzetközi hírű, vidéki központjaként emlegetne bennünket a kultúrát szerető közvélemény.

R. Zs.

Koncertekről

Vashegyi György vezényelte az **Óbudai Danubia Zenekar** március 2-i Haydn-est-jét a Zeneakadémián. A 61. számú D-dúr és a 100. számú G-dúr (Katona) szimfónia között a ritkán hallható g-moll Salve Reginát hallhattuk Zádori Mária, Gavodi Zoltán, Kálmán László és Cser Krisztián (ének), valamint Gyöngyösi Levente (orgona) közreműködésével.

Különleges élményt vártunk – s várakozásunkban nem is csalódtunk. Az első meglepetést a vonóskar ülésrendje jelentette; a két hegedűszólam a pódium elején, egymással szemben helyezkedett el (ez önmagában nem példa nélküli), azonban a prím-szólam mellett a brácsa kapott helyet, a csellistáknak tehát az a hely jutott, ahol többnyire a brácsások ülnek. Akár Vashegyi leleménye, akár valamiféle Haydn-korabeli dokumentumból rekonstruálta a vonóskar-nak ezt az elhelyezését, mindenképp telitalálat. Így a muzsikuskok számára is „új helyzetet teremtett”, tehát, megszüntetve a „megszokott” akusztikai körülményeket, arra készítette a muzsikuskokat, hogy valóban figyeljék a megszülető hangzást.

Remek partnernek bizonyult a Danubia Zenekar; „vették a lapot” valamennyien. A D-dúr szimfóniát kisebb létszámban, a „Katona”-szimfóniát jelentősen megnövelt vonóskarral szólaltatták meg (a fúvósok és az ütősök létszáma értelemszerűen adott). Üde volt ez a muzsika, olyan, amelyet az első ütemtől az utolsóig éber figyelemmel kell követni (és amely meg is érdemli ezt a figyelmet). Mintha a vonósok kedvüket lelték volna szólamuk mikrostrukturális kidolgozásában, a változatos vonásnemekben – s általában, abban, hogy mindent értelmezetten megszólaltassanak, ami a szólamukban szerepel. Ugyanakkor, a részletező aprómunka sohasem ment a nagyformák felépítésének rovására; mintha a különböző léptékű formálás szimultaneitása is lelkesítette volna őket.

Gyakran olvasni a Haydn-zene jellegzetes humoráról – hallani annál ritkábban lehet. Nos, most töményen megkaptuk; a szimfóniák táncétele, ha úgy tetszik, „földszagú” volt – ám nem a földművelés fáradtságos munkájára utalva! A zárótételek sziporkáztak, s megint kiderült: a virtuozitás hatását/érzetét nem a játszanivaló sebessége kelti; az információ-gazdagság az, ami oly vitálissá tette mindkét Presto-t. Nem vélet-

len: felszabadultan mosolygó muzsikuskok köszönték meg a lelkes tapsot.

A Salve Regina „színpadát” úgy alakította ki Vashegyi, hogy az énekesek ne a pódium elején álljanak, hangzástérben szinte elkülönülve a hangszeresektől. Amit ők szöveg-gel énekeltek, azt a hangszerek nyelvén fejezte ki a zenekar. Az énekesek differenciált előadása is inspirálhatta a hangszereseket. Áhítat uralkodott a nézőtérben – és odaadó gyönyörködés. Zárult az a bűvös áramkör, amelyet csak ihletett előadások tudnak működésbe hozni. Kár, hogy ezúttal nem volt teltház.

***

Azok is megbánhatták, akik március 5-én nem hallgatták meg a **MÁV Szimfonikus Zenekar** hangversenyét a Zeneakadémián. Az Erdélyi Miklós-bérlet műsorán – Kesselyák Gergely vezényletével – Schönberg és Bruckner egy-egy műve szerepelt. A Megdicsőült éj viszonylag gyakran szerepel koncertek programján. Minden egyes újrhallgatása lehetőséget kínál a rácsodálkozásra: nicsak, ez szép. Történetileg felgombolyítható a nálunk az úgynevezett „második bécsi iskola” művei iránti – finoman szólva: – tartózkodó hozzáállás eredete és meggyökeresedése, mindenesetre tény, hogy a szinte átörökíthető ellenérzést nehéz megszüntetni. Éppen ezért örvendetes minden olyan előadás, amelyen tetszés fogadja a szerzők bármely művét. A MÁV Szimfonikus Zenekar sokat tesz ennek érdekében – aki hallotta, aligha felejtette el a tavaly decemberi megérdemelt tapsvihart Schönberg Hegedűversenye után. Ha azt a lelkesedést nem is sikerült megismételteni, mindenesetre, ismét kitettek magukért. Az eredetileg vonós szextetre komponált művet Schönberg kétszer dolgozta át a későbbiekben – most a későbbi, 1943-as verziót hallhattuk.

Könnyítette a játékosok feladatát, hogy az est második részében Bruckner IV. (Romantikus) szimfóniáját kellett megszólaltatniuk – ha azonos stílusról nem is beszélhetünk, mindenesetre, nem kellett „szívet cserélniük”. Előbb kisebb, majd nagyobb (sőt, kifejezetten nagy) létszámban állhattak a kifejezés szolgálatába, Kesselyák Gergely intenzitást szuggeráló mozdulatait követve. Napjainkban, amikor a korhű előadásmód iránti igény már több stíluskorszakra kiter-

jed (sőt, gyakran szinte kötelező igényű), ilyen szempontból a romantika még mindig mostohagyereknek számít. Pontosabban, a romantikus kitárulkozás, túlfűtöttség újraélése nem vonzza a mai kor emberét. Márpedig a lendületétől, természetes nagyságtól megfosztott előadás nem ad hű képet a romantikus műről!

Szerencsésen találkozott ezen az esten dirigens és zenekar; a Schönberg-mű hatásos szólisztikus lehetőségeket is kínált (mind a koncertmester Trejer Istvánnak, mind a brácsa szólamvezető Kökényessy Zoltánnak emlékezetes-szép pillanatokot köszönhetünk), és az előadók igyekeztek kiaknázni a szélsőséges hangulati kontraszt-lehetőségeket. Mertek halkán és általában tudtak nagy intenzitással hangosan is játszani - s bármely hangszercsoporthoz került, megformált dallamok sorjázta.

Bruckner IV. szimfóniája (a szerző életművének egyik legnépszerűbb darabja) más-képp „nehéz” hallgatnivaló. Újra meg újra hozzá kell szoknunk, hogy a tételek nagyformája kiszámíthatatlan; váratlan dallamok vagy épp ritmikus motívumok tűnhetnek fel, érdekes hangszínek tarkíthatják a hangképet – de célszerű, ha mindig jelenidejű a hallgató figyelme, tehát átadja magát a gyakran nagyívű hömpölygő folyamatoknak, hagyja magát sodorni a hangulatok egymásutánjától. Ha együtt él a zenével, könnyebb a tájékozódás: ráismer a korábban már hallott zenei anyagokra, hangszínekre. Ily módon gyönyörködtető lehet a monumentális kaleidoszkóp, s aki ezt észreveszi, engedi magát elvarázsolgatni, azaz, képes megfelelkezni a reális időről. Négy hosszú tétel, mindegyik oly gazdag történetekben, hogy akár önmagában is megállna. Az előadók tiszteletre méltóan helytálltak, energiát (s hangszereket) nem kímélve álltak a kifejezés szolgálatába. Kesselyák biztos kézzel irányította, s alapos műismerete révén részletszépségek kidomborítására is inspirálta őket.

***

Bátor és dicséretes vállalkozás, ifjúsági bérlet műsorát egy-egy féldíó Bartók- és Borogyn-műből összeállítani, s a programot sikerre vinni. Ezt tették, Jurij Szimonov vezényletével a **Zuglói Filharmónia** muzsikuskai: a Szent István Király Szimfonikus Zenekar, a Szent István Király Oratóriumkórus, a Szent István Király Szakközépiskola

Női- és Férfikara, valamint a Szent István Gimnázium Vegyeskara. A szólista Zárbok Zita is helyi erő: a Zeneakadémia negyed-éves hallgatója egyébként e zenekar brácsaszólamának vezetője.

Az össz-mérleg mindenképp pozitív. Mert vajon hány zenekari muzsikus mondhatja el (akár országos viszonylatban), hogy részt vett Bartók: Két kép című darabjának előadásában, s főképp (akár kortól függetlenül): hány brácsaművésznek volt lehetősége, hogy eljátssza Bartók Brácsaversenyének szólóját? Ilyenkor aligha lenne jogos számon kérni a partitúra megannyi finom részletét – csakúgy, mint Szimonovon a Bartók-zene anyanyelvi értését.

Amit hallottunk: merész vonalakkal felvázolt, többé-kevésbé kidolgozott freskók. Az őszinte igyekezet lelkesített át megannyi kényes szóló-állást, s körvonalazottan minden a helyére került. Szimonov mindkét műben a tételek nagyformájára s a kényes belépésekre koncentrált, ezen túl leginkább a karakterváltásokat jelezte mozdulataival. Ami néha hiányzott, az a metrum-érzet, valamiféle metrikus tartás – olyankor, amikor a hangszerelés áttörtsége, vagy a dallamformálás elvonta az előadók figyelmét. A Brácsaversenyben az tűnt fel, hogy alig érződött a kontaktus a szólista és a dirigens között. Kétségtelen: a nagylétszámú zenekar előtt elhelyezkedő szólista még a szemek sarkából is alig láthatott rá a karmesterre – így tehát a precízítő intések kevésbé érték el azonnali hatásukat. A lelkesedés hevében (és a fent említett metrikus tartás hiányából adódóan) voltak pillanatok, amikor érezhetően külön idő-síkban mozgott a szólista és a zenekar. De ezek valóban csak pillanatok voltak, mert egy-egy fokozás végén, csúcspontonál vagy kadenciánál rendre találkoztak.

Nem tudom, szólistaként milyen pódiumművészi múlttal rendelkezik Zárbok Rita – talán a rendszeres zenekari koncertezés is hozzájárult ahhoz, hogy otthonosan mozogjon a színpadon (és ha „csak” földig ér a gyönyörű ruhája, akkor a be- és kivonulása is esztétikusabb lett volna). Gyönyörű tónusú, telt hangon játszik, érthető elfogódottsággal, ami a szólam személyességét illeti. Az ő előadóművészi portréja ezáltal a Bartók-Vázlatok Leányi arcképére emlékeztetett. Első találkozáskor úgy tűnt: szólistának szinte túl szerény – pedig hangszeres tudása már most feljogosítja, hogy akár rendszeresen kilépjön a zenekari muzsikusi pozíciójából.

Az est második részében Borodin II. szimfóniáját és a Polovec táncokat hallhattuk. Itt

Szimonov elemében volt; biztos kézzel irányította a monumentális együtteseket a markánsan karakterizált, dinamikailag differenciált hangzás létrehozásáért. A nagy létszámú zenekart (bőgőből kilenc volt a színpadon!) nem kis feladat pontosan együtt-tartani – ez legkevésbé a szimfónia II. tételében sikerült. De öröm volt látni-hallani a muzsikába belefeledkező játékosokat. A Polovec táncok előadása a csaknem 300 énekes: egészen különleges hatású volt. Most ismét remekül vizsgázott a MŰPA akusztikája – ezúttal „műsorra-szabottan” változtatták a hangzásteret, s kétségtelenül ez a tér-élmény is közrejátszott abban, hogy hosszan zúgó tapsorkánnal búcsúzzon a közönség az előadóktól.

***

Kivételesen felvételről hallgattam meg a **Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar** április 2-i koncertjét. A Magyar Szimfonikus Körkép rendezvénysorozatába tartozó est műsora egészen speciálisra sikeredett, s ebben valószínűleg az is közrejátszott, hogy ez volt a 15 éves együttes jubileumi hangversenye (egyben része az Universitas-bérletnek). Először Pánczél Tamás Zongoraversenyének ősbemutatójára került sor, majd Mahler V., cisz-moll szimfóniáját adták elő.

Megmagyarázni, persze, mindent lehet. Sőt, a helyszínen, lelkes hangulatban még el is lehet fogadni. De előtte és utána...

Természetesen nincsenek előírásai, szabályai a műsorösszeállításnak, de...

Újabbán sajátos muzsikusi-műfajra figyelhetünk fel: a zenekari játékos-zeneszerzőre. Régi gyakorlat, hogy – főként szólista – hangszerjátékos komponál (elsősorban a saját hangszerére). Szinte természetes, hiszen a specializálódás alkotó- illetve előadóművészre: történeti jelenség. Az is érthető, hogy komponistaként zenekari művel jelentkeznek több hazai zenekar (többségükben vonós) játékosai, hiszen munkájuk következtében a zenekari hangzás válhat anyanyelvükké. Más kérdés, hogy zenei „szókincsüket” mennyiben befolyásolja a zenekari repertoár, tehát stílusosan hova „csatlakoznak”. Ugyanakkor, hála a toleráns vezetőségnek, zöld utat kapnak kompozícióik – tehát szinte könnyebben jutnak zenekarhoz, mint azok a „tanult kollégáik”, akik a megszólaltatás reményében kétszer is meggondolják, merjenek-e zenekarra írni egyáltalán.

Gáláns gesztus eljátszani a kolléga darabját – bizonyára megkülönböztetett figyelemmel, szeretetből, szolidaritásból.

Pánczél Tamás Klezmer szvitjét gyakran tűzte műsorára zenekara – a most felcsendülő Zongoraverseny viszont kétségkívül sok energiát kívánt a játékosoktól. A személyesség adja indokát az előadásnak, s Hollerung Gábor körültekintő irányítással kétségkívül mindent kihozott a partitúrából. Remélhetőleg a szólista Oravec Györgynek is megtérül a befektetett munkája. Mert a zongoraszólam kétségkívül megdolgoztatja az előadót. Igaz, nem kíméli a szerző a vonósokat sem! Nem tudom, hogyan értelmezhető, hogy a szerző könnyen megértendő kortárs zenének titulálja - mindenesetre tény: kulturált háttérzenénél több figyelmet nem követel a hallgatótól. „Konverzációs” muzsika, fecsegő, kétségkívül „kellemes”, de nem több. Ha ünnepi alkalomra szánt műként tekintjük, akár érthető, indokolt is ez.

Nem irigylésre méltó az előadók helyzete, amikor ezt követően Mahler: V. szimfóniájára kell váltaniuk! Minden hangnak, frázisnak hangulata van, melyek gyakran változnak, gazdag rétegződéssel, tehát aligha elég „lejátszani” a leírottakat (jóllehet, nem kis feladat!). Ebben a par excellence zenei anyagban (amelyet nem lehetne kevesebb hangszerrel, más apparátussal elmondani) nincs közömbös hang, a kíséret mindig szervesen hozzátartozik ahhoz, amit kísér, ugyanakkor további kommentáló szólalmok, felbukkanó szignál-motívumok teszik gazdaggá a hangzásképet. A Gyászindulóban nem szabad kímélni az érzelmeket, a viharos folytatásban pedig az indulatokat. Itt nem szabad óvatoskodni (s főképp, melléjátszani), s olyan szuggesztív atmoszférát kell teremteni, hogy a hallgató ne tudja kivonni magát a zene hatása alól. Az Adagietto nem lehet valamiféle járdasziget a sodró lendületű környezetben! A zenekar néha hallhatóan birkózott a játszanivalóval – pontosabban, a technikai realizáláson nem mindig jutottak túl (a fúvós gikszerek szokatlan nagy száma is feltűnt). Nem elég tudniuk, hogy a Mahler-szimfónia megrendítő – azon kell lenniük, hogy előadásuk hallatán megerősödjön a hallgatókban ez a meggyőződés!

Mindegyik tételben voltak szép részletek, de a monumentális építmény korántsem tekinthető befejezettnek. Másrészt viszont, értékelendő a megmérettetés szándéka és igénye: 15 év alatt eddig jutottak el. Hollerung Gábor lelkes-lelkesítő irányításával gyakran vállalkoznak nagylélegzetű művek előadására – talán épp ezért maradnak adósaink az „aprómunkával” a nagyobb felületeken. A spontán muzsikálólakedv megőrzé-

sével érdemes lenne nagyobb figyelmet fordítani a részletek üzembiztos kidolgozására (kontrollált vonós-unisonók, megformált pizzicato-felületek).

Állóképességből viszont remekül vizsgázott az együttes, amikor mindezek után vállalkozott arra, hogy ráadásként eljátssza a nürnbergi mesterdalnokok nyitányát.

***

Siker-crescendo: így jellemezhetnénk a **Pannon Filharmonikusok** április 11-i koncertjét. A Harmonia Humana sorozat 3. koncertjének műsorán Rimszkij-Korszakov: Nagy orosz húsvét – nyitánya, Seres Dóra szólójával Carl Nielsen Fuvolaversenye, valamint Sztarvinszkij Petruskájának 1911-es verziója szerepelt.

A nyitány előadását mértéktartó visszafogottság jellemezte. A szerzői jellemzésnek az ismertetőben idézett részlete („... átmenet nagyszombat borongós, sejtelmes estjéből húsvétvasárnap reggelének féktelen ujjongásába”) részlegesen valósult meg; a tétel folyamán nem annyira a szín- illetve tónus-asszociációkat észleltük, hanem inkább a hangszerelés finomságait érzékeltük. Nielsen kompozíciója voltaképp hálátlan feladat a szólistának: miközben a (közönség nagyrésze számára) ismeretlen művet megismerteti a hallgatósággal, jóformán nem is figyelünk rá. Azaz, játékát annyiban dicsérhetjük, hogy elhisszük neki: a mű – ennyi. Felfigyelünk a sajátos szerkezetre (a versenymű két tételes, ám a II. tétel ritmikus karakterű zárószakasza szinte a finálé funkcióját tölti be) – és másnapra már csak halványan kontúrozott emlékképeink maradnak. A látványé maradandóbb: Seres Dóra esztétikus jelenség a pódiumon, aki gondatlanul-problémamentesen játszott a szólót, harmonikusan beleilleszkedve a kíséret-kínálta hangzó környezetbe.

A szünet után nyílt igazi lehetősége megmérettetésre a zenekarnak. Nem lehet eléggé hálás a közönség, amiért feliratozva hallgathatta a darabot. Tehát, mindig „képben volt” a zenével szinkronban olvasható ismertetésnek köszönhetően. Fantázia-serkentő ez a megoldás, aktivizálja a hallgatókat. Így tehát nem „révülten” hallgatták a zenét, hanem követték a történéseket. A szöveg ebben az esetben hasznosabb, mint bármiféle szcenírozási kísérlet lenne; az ugyanis (a látvány erejével) elvonná a figyelmet a ténylegesen felcsendülő hangzásról – így viszont kamatoztathattuk a Sztarvinszkij-muzsika láttató erejét.

Lopva figyeltem a publikumot: a felnőttek arcán hasonló kifejezés ült, mint a mesehall-

gató gyermekekén. (Talán egy picit visszavetlettünk gyermekké?) Jó volt követni a cselekményt, érdemes volt gyönyörködni a képszerűen felidézhető látványban, elmélázva a báb-figurák sorsán, élet-szituációin. Láttató volt az előadás, hangulati töltését illetően koncentrált. Mintha (s nagy megközelítéssel valóban így is lehet!) minden muzsikusról részletesen ismerné az egész művet, s eme műismeret birtokában képes lenne behelyezkedni a kompozíció egészébe. És mintha mindenki örömmel venne részt a partitúra hangzó életre keltésében. Nem véletlen, hogy alig volt nagyritkán kis gikszer-gyanús pillanat; a játékosok aktív jelenléte szcenírozás nélkül is már-már vizuális élményt is adott! Módjuk volt itt a zenekar tagjainak humorérzékük megcsillantására – s a hallottak alapján állíthatjuk: jó humorú az együttes, melyben nem kevesen vizuális beállítottságúak (is) lehetnek.

Ilyen produkcióra még állandó karmesterével is csak olyan zenekar képes, ahol igényes műhelymunka zajlik (szólampróbák, stb.). Ahol a játékosok nem „eljátsszák” (sokadszorra pedig nem „újrajátsszák”) a darabot, hanem minden egyes alkalommal azzal a felelősséggel közelednek a remekműhöz, mintha itt-és-most tőlük függene a kompozíció sorsa. Tehát, kihoznak mindent a partitúrából. Nem lehet panaszunk a szólamok kidolgozottságára – sőt, feltűnt a különböző léptékű szegmensek alapos-részletező formálása.

A fúvósok – általában jók. Most a vonóskar is összeszedett, kiegyenlített teljesítményt adott (koncertmesterük: Bujtor Balázs).

Az egész est azt tanúsította: beérik Hamar Zsolt következetes (ha nem sértő e minősítés: „zenekarnevelő”) munkájának gyümölcse.

Ezt a Petruskát érdemes lenne hamarosan hangfelvételen is rögzíteni. Emlék lenne az előadók és a koncert-közönségnek – s az egyik jelenlegi csúcsteljesítményként hangzó dokumentum az utókornak.

***

Kovács János helyett Ligeti András vezényletével (s valószínűleg ezzel összefüggésben, némileg módosult műsorral) adott francia estet április 14-én a Zeneakadémián az **Óbudai Danubia Zenekar**. A koncertet a szólista Várdai István tette felejthetetlené, aki Saint-Saëns a-moll gordonkaversenyét, ráadásként pedig egy Cassado-sonáta zárótételét játszotta. A hazai közönség aligha panaszkodhat csellistáinkra; Perényi Miklóstól Fenyő Lászlóig rendre több korosztály kényeztetni értékes zenei élményekkel. Úgy tűnik, az „utánpótlás” sem adja

alább. Az 1985-ös születésű fiatalember egészen káprázatos! Pódiumművész-alkat: miközben otthonos a színpadon, máris sajátja az elszálló hangok iránt érzett felelősségtudat. Érződik az örömmel vállalt „jelenlét”: formál, dalol, s játéka nyomán módosulnak elképzeléseink hangszere lehetőségeiről. Tette ezt épp egy azzal a darabbal, melynek megírása után – mint erről az ismertető tájékoztatott – a szerző megfogadta, hogy nem komponál több csellóversenyt, mert behatároltnak érzi a hangszer technikai lehetőségeit... Várdai alkata ideális ahhoz, hogy a magas fekvésekben már-már hegedűszerűen tudja énekelgetni hangszerét. A virtuóz ráadásszámban megmutatta: a vonót sem kíméli a hatásos kifejezés érdekében. Megérdemelten kapott nagy tapsot.

Az Óbudai Danubia Zenekar pedig úgy játszott, ahogyan vendégkarmesterrel szokás – megadva az egyszerűségnek a figyelmet, különösebb műhelymunka nyomai nélkül. A Debussy-keretezte műsorban olyan zavaró apróságok tűntek fel, amelyek a stílusfüggetlen figyelmetlenség jelei. Például, már a – kétségtelen, hogy rendkívül kényes – kezdés is pontatlan; hiányzik az az együttlélegezés, amely szavatolná, hogy összprodukció következik. A Tavasz két tétele folyamán a későbbiekben is fel-feltűntek szolfézs-diktálásra emlékeztetően kiritmizált dallamfordulatok, amelyek az előadók szólamban, nem pedig műegészben való gondolkodásának árulkodó jelei. Zárószámként A tenger ilyen szempontból összedolgozottabb volt; ott viszont a tényleges arányok hagytak kívánnivalót az áttört-differenciált partitúra életre keltésekor. Ligeti András mozdulatai arról árulkodtak, hogy a dallamfrázisok artikuláltságát rendkívül komolyan veszi – dinamikailag pedig a hirtelen váltások egymásutánjára fordított megkülönböztetett figyelmet.

Ezúttal a vonósok közül a csellósólam kivülállása tűnt fel; nem érződött, hogy a játékosok reflektálnának a kialakuló kontextusokra. A prím szólamban pedig már látványként is feltűnt a széthúzás: ki-ki „vérmérséklete szerint” vállalt részt az intenzitásból. A Pavane egy infánsnő halálára című Ravel-darabot nyugvópontként, pihentető intermezzóként élték meg; mintha nem merték volna átélni a gyönyörködtető egyszerűséget. Érzésem szerint a hallgatóság jobban értékelte, mint az előadók...

Az információ- és eseménygazdagság iránt sokkal fogékonyabb az egész zenekar – ezzel magyarázható, hogy a fokozások mindig meggyőzőbbek voltak, mint a pillanatnyi nyugodt felületek. A hangszín-kontrasztok-

nak köszönhető villódzó hangzások élményszerűvé tételében főként a fúvósok jeleskedtek – az ütős-effektusok nagyobb térben talán még hatásosabban járultak volna hozzá az össz-hangképhez.

Ami az est egészét illeti, legnagyobb érdekem abban határozom meg, hogy korántsem kuriózumként, couleur localként hatott a műsor. Az előadásnak köszönhetően alap-impresziókat kaptunk, melyek arra inspirálhatnak, hogy behatóbban ismerkedjünk meg a francia zenével.

***

Nehéz szívvel számolok be a **Debreceni Filharmonikus Zenekar** április 21-i koncertjéről. Az idei Magyar Szimfonikus Körkép 11. koncertje minden bizonnyal negatív rekordot állított fel: ilyen kétségbeesetten gyér látogatottságot semmi sem menthet... Az elmúlt évekhez képest idén szétszórttabban kerültek megrendezésre a sorozat estjei (január óta fel lehetett figyelni rájuk), dicséretes körülményekkel kikerülve a Budapesti Tavasz Fesztivál időszakát – az időjárásra sem lehet mindig hivatkozni... A jegyárak skálája ezúttal széles, összességében zsebarát. Ilyenkor értékelődik fel igazán más zenekaroknak (vezetőségüknek) a közönségszervezésben is jeleskedő, példásan részt vállaló munkája.

Az élő előadásokban (jóllehet, objektíven nem mérhető, mégis) felbecsülhetetlen a kialakuló légkör szerepe. Az érdeklődő figyelem inspirálja a művészeket – ennek hiánya viszont elkedvetlenítő. Ilyenkor is lehet persze igyekezni, kell is – csak épp az eredmény lesz mérsékelt.

Szerencsére, volt ami tartsa a lelket a zenekarban: a rádióközvetítés reménye – amikor nagyobb határfokkal, sokakhoz eljuthat játékok. Empatikusan hallgatta az igényes műsort a kisszámú közönség, s tapsolt is lelkesen, kicsit talán a távollévők helyett is.

Hálátlan feladat ilyen körülmények között létrejött teljesítményt értékelni-bírálni. Érdemes arra fókuszálni, ami a színpadra lépés előtt történt. A műsorválasztás koncepciója méltánylandó, ugyanakkor aligha lehetett akár a legoptimistább pillanatban is üzembiztosnak tartani. Smetana: Az eladott menyasszony című operájának nyitánya rendkívül kényes! Olyan kihívás, aminek nehéz megfelelni. Kigyakorolt szövegeket hallottunk, de az egész nem állt össze. Versenyfutás volt, ahol a csapatok (vonós-szólamok) igyekeztek együtt maradni, de mindig ki-kilógott valaki. Találó, kissé rosszmájú kifejezéssel: „heterofon unisonókat” hallottunk. Ugyanakkor, kétségkívül, csúcstelje-

sítmény tanúi lehetünk: Kocsár Balázs gondos irányításával azt a maximumot mutatták meg, ami tőlük most telik. (Ráadásul, ez volt a nyitósószám!) Az operából való háromtánc hangulatosabban szólt, s megfigyelhetők a széles dinamikai keretek között való berendezkedés tudatos szándékát is. Kocsár Miklós Szimfonikus balladája testre szabottabb játszánivaló az együttes számára – itt csökkent a görcsös koncentráció, ugyanakkor nem eléggé nőtt a magabiztosságból adódó öröm. Mintha rövid pihenőként fogták volna fel a megerőltető kezdés után. Kedves gesztus volt a szerző köszöntése, aki decemberben tölti be 75. évét.

Szünet után továbbra is magyar muzsikát hallottunk: Weiner Leó f-moll szerenádját. Ez volt a legoldottabb, a műsort záró Janáček-mű, a Taras Bulba pedig a leghatásosabb. Kocsár Balázs minden műért felelősséget érez – ennek a belső komolyságnak igyekeznek megfelelni a keze alatt dolgozó hangszeresek, akik közül még kevesek is csak ritkán érzik magukat „játékosoknak”. Feladatot teljesítenek, munkát végeznek, s közben mintha nem lenne idejük hallani azt a sok részletszépséget, amely kikerül a kezük alól.

Érdemes állandóan szem előtt tartani a már-már közhely-számba menő megállapítást, hogy a művészek: hivatása van, küldetése. Értékeket mutat fel, a gyönyörködtető szépség iránt teszi érzékennyé-fogékonyá közönségét.

Most a kisszámú, de lelkes publikum nagy érdeklődést előlegezett a ritkaságokat is tartalmazó műsornak. Ha ez eljut a pódiumra, az érdektelenségért kárpótolhatná a zenekart az örök igazság: nem sokaság, hanem lélek...

***

Feladta a leckét hallgatóinak április 26-i Bach-estjével a **Nemzeti Filharmonikus Zenekar**. Nyilvánvaló, senki sem tudja ideiglenesen „törölni” korábbi Bach-élményeit, tehát mindazokat a hangzó emlékképeket, amelyek eredményeképp egyik-másik művet ismertnek gondolhatja. Hasonlóképp lehetnek ezzel az előadók is, akik jó esetben tudatosan alakítják interpretációs profiljukat. A Nemzeti Filharmonikus Zenekar, vezető karmesterével, Kocsis Zoltánnal a D-dúr hangnemű két zenekari szvitet, a valószínűleg nagyobb mű részleteként fennmaradt kantáta-tételt (BWV 50), valamint a Magnificatból a közismert, D-dúr verziót adta elő. A vonóskar redukált létszáma a korhűség felé mutató gesztusnak tűnt, a közreműködő Nemzeti Énekkar mintegy félszáz taggal képviseltette magát, a Magni-

ficatban szólistaként Csereklyei Andreát, Kolonits Klárát, Mester Viktóriát, Szappanos Tibort és Palerdi Andrást hallhattuk.

Kocsis Zoltán markáns karaktereket követelt – következetesen jelezte mozdulataival a szvit-tételekben az artikulációs sajátosságokat és a melodikus szólam akcentusait. Ettől a tételenkénti szövetszövetminta pregnánsan rajzolódott ki – ám a mélyvonós-szólamok elhanyagolása megbosszulta magát. Mintha nem érezte volna magát otthonosan a nagy színpadon a csökkentett vonóskar, a szólamok közötti kapcsolat érzete minimálisnak hatott. Az egykori meghitt hangzás most tágas térben próbálta megtalálni a helyét; a hallgatók pedig annak reményében figyeltek, hogy hátha megfejtetik – ezúttal nem a szerző, hanem az interpretáció „titkát”.

A csembaló-continuo elhelyezése sem tűnt meggyőzőnek. Halkan zizegett a csellókönbögőkön túl, ám a mélyvonósok „fedésében” aligha tudott hasonló szerepet betölteni, mint annakidején az őse... ilyen hangzással aligha lehetett szándékában összetartani a játékosokat.

Leginkább tehát „a tudós Bach” portréjára örököltet további vonásokat ez az előadás, amely interpretációból már-már prezentációvá személytelenedett és távolodott. Annakidején gyakran nem profi zenekarok játszották e műveket, hanem Collegium Musicumok műsorán szerepeltek; akik viszont megszólaltatták, azok nagy valószínűséggel érzelmi kapcsolatba kerültek a programjukkal. Ennek most nyomát sem találtuk; az örvendező, vidám tételek (úgy a szvitekben, mint a vokális művekben, ahol a szöveg egyértelműsíti a hangulatot) tárgyilagosan szólaltak meg, távolságtartó hallgatói magatartásra készítve a közönséget. Az oldottság, amely néha akár elmosolyodásban jelentkezhetne, teljes mértékben hiányzott.

A vokális művek esetében ezúttal nem volt szerencsés a szöveg kivetítése. A megjelenített rövid szakaszok összeolvasása (értelmes egészzé) annyi időt igényelt, ameddig a tételek jelentős része elhangzott. Közben, alkalmanként beleolvasni teljesen értelmetlen lett volna, hiszen – érthetően – az énekelt szöveggel aligha tudott szinkronban lenni a magyar nyelvű szegmentum. Mivel a szöveges művek csak a műsor második részében szerepeltek, sokkal hasznosabb lett volna a szöveget - lehetőleg két nyelven – az ismertetővel együtt kézbe adni (aki akarja, már a szünetben előre elolvassa, aki ezt elmulasztotta, pótolhatja később – s nem lebecsülendő szempont, hogy megmaradt volna mindenkinek...).

A felirattal való foglalatosság ellenére feltűnt, hogy nem mindig érthető a kórus éneke (talán mert a markáns – néha már-már hangszereszerű – karakterizálásra irányult a figyelmük). A szólisták közül a korábban főként operaénekesként hallott Mester Viktória hangja illeszkedett leginkább a zenekari anyaghoz; Csereklyei Andrea számára, aki gyakran lép fel régizenei együttesekkel, kétségkívül szokatlan lehetett ez a zenei milió. Szappanos Tibor tenorja is jobban érvényesült volna érzékenyebben árnyalt háttér előtt.

Mindazonáltal, folyamatosan oda kellett figyelni a produkcióra – egy pillanatra sem keltett háttérzene-érzetet. Elfogadhatóan, egy interpretáció volt, a megannyi kínálgató lehetőség közül (sajnos, spiritualitás, mélységek és magasságok érzékeltetése-sejtetése nélkül).

Költői kérdés: vajon ha gyakran-rendszere-sen játszanák ezt a műsort (vagy egyáltalán, Bach-műveket), mennyiben vállalnák fel sajátjuknak ezt az előadói stílust?

***

A Magyar Szimfonikus Körkép április 26-án a **Győri Filharmonikus Zenekar** estjével folytatódott. Jóllehet, hivatásos együttesé 40 évvel ezelőtt március 1-jén vált, jubileumi koncertnek ezt a fellépést választották (amikor Győr város polgármester-helyettese rövid beszédet mondott, s ezúttal búcsúztak ünnepélyesen a nyugdíjba vonuló koncertmester Németh Gézától is). Hogy mennyire számon tartja a város az évfordulót, mi sem bizonyítja jobban, minthogy tíznél több busz érkezett Győrből, tehát a törzsközönség (csakúgy, mint a Győrből elszármazottak „baráti köre”) szép számmal vette ki részét az ünneplésből. Nem is lehetett panasz a látogatottságra!

A 40. évfordulót emlékezetessé teendő, képes brosúrát kaptunk kézhez, megannyi információval. Ha azonban hihetünk a címlapján, s polgármesteri beköszöntőben is szereplő évszámnak, miszerint 1894-ig nyúlik vissza a zenekar története, magyarázatra szorulna a másik évszám, melyet a Magyar Szimfonikus Körkép rendezvénysorozat tavalyi műsorfüzetében, s annak nyomán a MŰPA mostani féléves műsorfüzetében is olvashatunk („A Győri Filharmonikus Zenekar elődjét a városban született legendás Wagner-dirigens, Richter János édesapja alapította 1862-ben).

Műsorközlő nem lévén, csak aki „felkészülten” jött, tudta a műsort: Dvořák: Karnevál-nyitánya után bemutatóként hallhattuk Madarász Iván II. zongoraversenyét, amely a

zenekar felkérésére, fennállásának 40. évfordulójára készült. A felkérésben szerepet játszhat, hogy a zenekar 1997 óta vezető karmestere, Medveczky Ádám Madarász több művét – köztük operáját – is vezényelte, s nem véletlenül kérték fel szólistának Jandó Jenőt, aki 2001-ben a szerző I. zongoraversenyét is sikerre vitte (a Szent István Király Szimfonikus Zenekarral). Az ünnepi koncert második részében „bombabiztos” sikerszám kapott helyet, Muszorgszkij örökzöldje, Ravel hangszerelésében (Egy kiállítási képei).

A műsor felépítése – papíron – logikus: ritkán játszott, tetszetős nyitány, a szendvicsben újdonság, majd komolyzenei sláger. Összeállításában nyilván fontos volt a protokolláris jelleg kidomborítása; kétségkívül arra számíthattak, hogy a hallgatóság számára megunhatatlan a Muszorgszkij-mű, s így nagy siker érzetével zárul a koncert.

A zenekar játékán érződik az, hogy immár egy évtizede van azonos vezetés alatt; ösztönszerűen a dirigensével, s hallhatóan stresszmentes a viszonyuk. Ugyanakkor nem titkolható, hogy a művészi teljesítmény szándékánál erősebb volt a teljesítményre dolgozás érzete. A karmester megbízható szólamtudásra számíthatott, s arra, hogy nemigen kell aktívan beavatkoznia a születő hangzásokébe. Nagy vonalakban mindenki tudta a dolgát, néha valamely szólista vagy szólam értő-alapos kidolgozottsággal. De mintha a minél szebb előadásra való törekvésnek még csak a szándéka is hiányozna; az „itt tartunk” dokumentálásával való megelégedés aligha inspirálja többre-másra a hangszereseket.

„Szolgáltató zenekar” – jutott eszembe róluk; olyan együttes, amely megbízhatóan teljesít (hogy legközelebb is kapjon lehetőséget) – de teljesítménye határok közé szorított. Ez a sáv eléggé széles, és felső határa megüti a képzeletbeli mércét – de érzésem szerint „több van” a zenekarban. Erre vallott, hogy a zongoraverseny kétségkívül egyedi hangzásait igényesen, műgonddal szólaltatták meg. E műben vizsgálhatott a játékosok zenei intelligenciája is, amikor ki-ki kamaramuzsikusként csatlakozott a zongora domináló szólamához. Érdekes módon, itt voltak leginkább árnyaltak a karakterek, a hangulatok. A szólóhangszer és a zenekari szólamok viszonya formarészenként változik az egytételes műben; a különböző hangszínek néha „holdudvart” biztosítanak a zongora egyszólamú (mottó?)-témájához, máskor mintegy kommentálják, vagy reagálnak rá. A változatos faktúra könnyűvé teszi a mű végighallgatá-

sát – ugyanakkor meg is követeli a koncentrált figyelmet; másképp ugyanis az utalások rendszere észrevétlenül elsikkad. Jandó Jenővel „életbiztosítás” új művet is játszani; szólama virtuóz megszólaltatásával egyidőben már-már dirigensi mértékben figyelni a kísérő-együttest. A gyakran játszott (felvételek általuk is rögzített) Muszorgszkij-műnek alig valamely tétele jelentett örömet az előadók kis csoportjának – így ők újrajátszották, a közönség pedig újrhallgatta. Reprodukció volt, a darab hangzó életre keltésének aktivizáló szándéka nélkül. Zeneileg harmonikusnak tűnik az együttműködés dirigens és együttese között – érdemes lenne emelni a mércét, hogy növekedhessék a hangszeresek szakmai önbecsülése, s ezzel együtt visszakapják a muzsikálás (a hangszerjáték) mindig aktuális, pezsdítő örömét.

***

Másnap, április 27-én a **Duna Szimfonikus Zenekar** foglalta el (ugyane sorozat keretében) a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem színpadát. A szórólap (melynek hátoldalán lényegre törő ismertető szerepel szerzőkről, előadókról) „családi hangverseny”-ként aposztrofálta; a nyitószerző Deák András édesapjának, Deák Tamásnak Csillagváros című szimfonikus költeménye koncerttermi bemutatóként hangzott el – az 1971-es mű rádiófelvételét az a Hidas Frigyes vezényelte, akinek Oboaversenyével folytatódott a műsor (Kiss József szólójával). A szünet után Mendelssohn IV. („Olasz”) szimfóniáját hallhattuk, melyet ráadásként Dvořák VIII. szláv tánca követett.

Ismétlem magam, mert ismétli magát a zenekar is; megunhatatlanul imponáló, hogy – annak ellenére, hogy ritkán lépnek fel a Művészetek Palotájában – már az első hanggal birtokba veszik a nagy teret. A 10 – 8 - 6 - 6 - 4 tagú vonóskar hangja zengő: a halk is jól kivehető, s a hangos sem préselt-erőltetett.

A bemutató, túl azon, hogy rangos (és megérdemelt) ajándék a szerzőnek 80. születésnapján, élvezetes és egyszersmind hasznos játszánivaló a zenekarnak. Mert ez az együttes (helyzetéből, profiljából adódóan) ritkán jut olyan darabokhoz, amelyekben aleatória szerepel, s ahol a hangszeresek speciális hangképzési lehetőségeket próbálhatnak ki. Az „effekt” hatásokat őszinte élvezettel kiviteleztek, s közben arra kellett gondolnom: pedig valószínűleg nem is olvasták, amit Kurtág György a Játékok kotta-kiadványához mellékelte kísérőszövegben

megfogalmazott: „Nem kell komolyan venni a leírtakat – halálosan komolyan kell venni a leírtakat”. A karmester helyében feltétlenül keresnék lehetőséget arra, hogy szerepelhessen a repertoáron néhány olyan „avantgárd” darab, amelyben előfordulnak szokatlan játékmódok; az általuk nyert többlet-tudás, a hangszerük lehetőségeinek alaposabb megismerése-kiaknázása minden bizonnyal megtérülne a későbbi munka folyamán (konkrétan azokra a zenekari „etűdökre” is gondolnék, amelyek annak idején Sándor János karmester felkérésére készültek a Győri Filharmonikus Zenekarnak).

Az Oboaverseny zeneakadémiai diplomamunkája volt Hidas Frigyesnek. Utóbb úgy tűnik, meglett a haszna annak, hogy a szakmai felkészültségről történeti műfajokban kellett számot adni; így keletkeztek a 20. századi magyar versenymű-irodalom olyan

darabjai, amelyek, lám, dacolnak a múlt idővel, s beépültek a szólisták repertoárjába. Az Olasz szimfóniában is helyet kapott a szerzőjére oly jellemző tündérezene. Ebben az előadásban az volt az érzésünk, hogy maga Puck is jelen van, ráadásul, tükörrebben. Kevésbé költőien: a hegedűszólamok bizony nem mindig voltak egységesek. S ha a tény aligha dicséretes, annál inkább az a szándék (amely néha apró egyenetlenkedésekhez vezetett): minden játékos megformálja szólamát, aprólékosan berendez – s ha valamelyikük markánsabb kontúrokat rajzol, pillanatnyi „heterofónia” az eredmény. De ezért bőségesen kárpótol az az aktív jelenlét, amit nem lehet „elhatározni”, csupáncsak megélni: valóban örömmel lelték a szép muzsikákban (az érzékeny brácsaszólam megbecsülte a neki jutó dallamokat, mindig a megfelelő intenzitással vette ki részét az összhangzásból – a

csellószólam viszont néha elfeledkezett arról, hogy fundamentum-funkcióját épp akkor tölti be a legjobban, ha állandóan figyeli a dallamjátszó hangszerek szólamait, tehát, amikor közös artikulációval segíti a világos formálást).

A „családi hangverseny” úgy is értelmezhető, hogy a műsor egyaránt szól a különböző korosztályokhoz – s nem hallgatható el a már-már pironkodásra készített zsebbárát jegyár sem (a Magyar Szimfonikus Körkép sorozat négy estjén a legolcsóbb jegy is meghaladta a mostani hangverseny legmagasabb árát). Szerencsére, sokan tudták, hogy ezúttal nem aktuális az „olcsó húsnak híg a leve” megfigyelés!

Ilyen koncertek után nincs kellemetlenkedő tolokodás a ruhatárnál, észreveszik egymást a hallgatók, s általában, mindenki pihentebben távozik, mint ahogyan érkezett.

Fittler Katalin

KÖNYV

... sine nomine...

Évkönyv, mint izgalmas olvasmány? Furcsa, de lehet! Kétségkívül ebbe a rendhagyó műfajba tartozik az MTA Zenetudományi Intézet „Dohnányi Évkönyv” sorozata. A Dohnányi Ernő Archivum 2001. évi alapítása óta minden évben önálló kötet tájékoztat a hazai és külföldi Dohnányi-kutatások eredményéről. Méltán lehet büszke erre a kiadványsorozat valamennyi közreműködője, hiszen ez párját ritkító intenzitás (és eredményesség) a hazai zenei publikációk terén (korántsem csupán leszűkítve az életműkutatások területére).

Az évkönyv-sorozat első négy kötetének címében a tanulmányok keletkezésének évszáma szerepelt, a mostani, ötödiktől kezdve a címlapon kettős évszám szerepel, feltüntetve a munkálatok idején túl a megjelenés évét is.

A közelműltban megjelent Dohnányi Évkönyv 2006/7 anyaga – az előzőkhöz hasonlóan – gazdag. Dohnányi szerteágazó munkássága lehetővé teszi, hogy speciális nézőpontokból a magyar zenei élet kisebb-nagyobb szeletét is áttekinthessük.

Az írások műfaja, a témaválasztásból adódóan, különböző. Az új könyv bestseller-jelöltje kétségkívül Molnár Szabolcs nevéhez fűződik: Fischer Annie győzelme az 1933-as Liszt-versenyen (a korabeli sajtó tükrében). E kétségkívül tanulságos áttekintés itteni megjelenése azzal indokolható, hogy Dohnányi – aki egyben Fischer Annie zene-

akadémiai tanára volt – töltötte be a nemzetközi zsűri elnöki tisztét.

Korántsem tűnik hasonlóképp izgalmasnak Sávoly Tamás adatfeldolgozásának folytatásában megjelenő eredménye: Dohnányi Ernő működése a Magyar Rádióban a Rádióélet című hetilap alapján. Kötetünkben a IV. rész az 1934 és '36 közötti időszakkal számol el.

Az összeállításnak (mely a tételes időrendi felsorolás után Sz. Farkas Márta szerkesztő áttekinthető táblázatait tartalmazza, majd Dohnányi Ernővel kapcsolatos cikkeket, írásokat a Rádióéletből) mintegy függelékeként Dohnányi-fényképeket látunk. Ezek közül az utolsóelőtti karosszékekben ábrázolja Dohnányit, s az 1936-os felvétel jobb sarkában (kinagyított) levelezőkártyán ott szerepel Dohnányi ars poetica értékű mondata: A rádió legszebb hivatása a nevelés, legkellemesebb hivatása a szórakozás.

Ezt olvasva, varázsütésre megváltozik az olvasó: nemcsak adatok kásahegyén rágja át magát, hanem információként kezelve azokat, elkezd „tájékozódni”.

Nevelés és szórakoztatás kettőse szerepel tehát „a rádiós Dohnányi” programjában. Hirtelen sokdimenzióssá válik a kép: nemcsak a mi rádióknál hallgatóit! Hiszen a rádió műsorcsere-lehetőségeinek kihasználásával eljuttatta a Rádió együtteseinek híret a nagyvilágba. Sávoly összeállítása kizárólag Dohnányira vonatkozik (valamennyi minőségében, tehát a szerzőre, a karmesterre és a zongoraművészre, ez utóbbira verseny-

művek magánszólamának előadójaként, kamarapartnerként vagy szólistaként) – mégis, az előadók feltüntetésekor szép számmal látjuk feltüntetve a Rádiózenekar megannyi formációját.

Ámulhatunk, milyen gyakran hallhatták a külföldi rádióadások hallgatói Dohnányit játszani, akár csak a Rádiózenekart! Az 1934-es évet tekintve, januárban Daventry (Anglia), februárjában Königsberg Heilsberg (Németország), áprilisban Bécs és Köln, júniusban Bécs, London és Kalundborg, júliusban Berlin, Bécs. 1935-ben Luxemburg, Moravská Ostrava adáskörzetében szóltak Dohnányi-művek a Rádiózenekar előadásában, 1936-ban megismerheti a külföld a rádió szalonzenekarának játékát is, a párizsi rádióban Állami Rádió Zenekar néven szerepel a magyar-francia est közreműködőjeként, s hamarosan Kassa és a Deutschlandsender következik...

Produkciók, mint PR – a megismerés lehetősége munka, teljesítmény alapján. Hatásos propaganda...

A Dohnányi munkásságáról szóló kimutatás megannyi érdekes, másodlagos információ is kínál. Hasonlóképp a Rádióéletből (Dohnányival kapcsolatosan gyűjtött) cikkek, írások.

Tanulságos lehet napjaink vezetői, muzikusai, egyáltalán: elkötelezett kultúra-terjesztői számára a Dohnányi Évkönyvnek ez az első pillanatra adatgyűjteménynek tekinthető fejezete is. És megannyi szempontból, a többi is.

Reményi Ferenc:

Reményi Ede hegedűművész életrajza

– 4. rész

Reményi berlini hangversenyei
(folytatás)

Ily nagyszerű előzmények után feszült figyelemmel várták április 7-re hirdetett önálló hangversenyét, melyen több jeles berlini zenész közreműködött. A műsoron volt: 1. Négyes (F-dúr, 59. mű) Beethoventől. 2. A Hugonotta ábránd (közékvánatra). 3/a Romance Chopin e-moll versenyművéből, 3/b Tempo di Bourré és Double Bachtól, s végül 4. Magyar népdalok. Egy alkalmi tudósító, „Sz. G. - n” aláírással, ki Berlinből április 9-én tárca alakjában beszámolt a „Vasárnapi Ujság”-nak (1862, 16. szám, reprodukálva a Zenészet Lapok II. évfolyam 239. oldalán is) így ír Reményi játékaról: „Az a darab fa, sirt, jajgatott, nevetett kezében, amint ő akarta. A nagy közönség ott ült mint egy régiségtárból kiállított szoborsereg, majd mozgóvá lett, mintha villanyos batást érzett volna, és végre a benyomások hatalma alatt zajos tapsokban és bravókban tört ki. Ez megisméltődött, valahányszor Reményi hallatá magát. A magyar nemzeti dalok ezúttal is megtették hatásukat. A kesergő ábránd, a játszi öröm és szilaj jókedű gyors váltakozással egy képcsoporttá olvadva, átjárta a kőkemény szíveket is.”

A berlini zenede meghívására ápr. 19-én közreműködött Beethoven nagy D-dúr miséjének előadásán a Singakademie-ben, a szólóhegedű szólamát játszván.

Reményi maga is beszámolt berlini élményeiről, nevezetesen az udvari hangversenyéről és előzményeiről egy levélben, melyet április 8-án írt Ábrányi Kornélhoz (megjelent a Zenészet Lapok II. évf. 227. oldalán). E levélben éppúgy megtaláljuk Reményi levélstílusának majdnem összes jellemző vonásait, mint a Liszthez intézettekben, vagy amerikai leveleiben, melyekről összefoglalóan értekezem ezen életrajznak befejező részében: „Reményi mint művész és ember” cím alatt. Benne van játszi humora, bazafias érzülete és lelkesedése a nagy emberek és az összes művészetek iránt. Így pl. midőn Meyerbeerrel az udvari hangverseny előtt nála próbát tart, s a „Hugonotta” ábránd után magyar dalainak kéziratát nyújtja át a mesternek, erről így emlékezik meg: „E pillanatban szívem, lelkem emelkedni kezdett s szívem dobogott, mintha egy válságos percre

készült volna! Oh Petőfi! Oh jó nagy dicső magyar nép! Legyen szép, balbatatlan szellemed most velem – így sóhajtott fel magamban, s elkezdtem imádkozni.” – Midőn pedig Meyerbeer elragadtatását fejezte ki a szép és bősies jellegű dalok felett, Reményi ezt írja: „Én pedig boldog voltam s hálát rebegtem Istenemhez, hogy nemzetem zenéjével fellelkesítettem a világ egyik legnagyobb zeneköltőjét.” A próba után bejárta a várost s megtekintvén remek emléksobrait „szép magyar dalokat énekeltem szívem mélyéből a merev szobroknak, kérvén az Isten, engedje meg, hogy legyenek már egyszer szép áldott hazánkban is oly emléksobrok, magyar kezek által készítve.”

Midőn az udvari hangverseny estélyén a művészek gyülekezési terméből egy klasszikus stílusú lépcsőzeten balad át a királyi terembe, így ábrándozik: „Itt tudnék én begedülni, itt tudnám elpanaszolni bús hangokban hazám s szívem fájdalmait. Minek visznek el innen tovább engemet? Lépjen ki a király e klasszikus lépcsőzetre, én majd lenn állok, játszani fogok, és az itt felállított, elfeledhetetlen győzelmi szobrok a legszebb és leglelkesítőbb hallgatóságot fogják képezni.”

Játékának hatását szerénységből nem írja le. Azt is más forrásból tudjuk, hogy berlini emlékei közé tartozik Meyerbeer arcképe sajátkezű aláírásával („kézirattal”). Egyik saját leveléből megtudjuk, hogy egy Guarnerius hegedűje már akkor volt. Némely újsághírek szerint (főleg „Zenevilág” 1891. 8. szám.) Reményi németországi körútján sikeresen hangversenyezett Münchenben, Jénában, Weimarban is, és ismét felkereste Hamburgot, de bővebb jelentések e fellépéseiről nincsenek. Május elején érkezett vissza Pestre.

Hazaérkezése után, 1862. május 12-iki keltel levelet intéz Kubinyi Ágostonhoz, a Nemzeti Múzeum igazgatójához, melyben a március 22-én Prágában, az ottani tudósok, bírlapírók és művészek által a tiszteletére adott estélyen neki adományozott, és a Cseh és Magyarország koronáival és címereivel díszített ezüst billikomot a Nemzeti Múzeumnak felajánlja, s megküldi (Zenészet Lapok II. 280. l.). Ő a megtiszteltetést mint a csehek ezidőszerű rokonszenvének megnyilatkozását a magyarok iránt értelmezi, nem pedig mint művészetének elismerését. Szóval véle-

ménye szerint ezen ajándék nem a művésznak, hanem a magyar embernek szól.

Mily gyorsan és alaposan változnak a népek érzelmei egymás iránt! A Bach-korszakban a Magyarországon hatalmaskodó legtöbb „Bach huszár” cseh volt. 1862-ben még Reményi fenti szereplése révén a cseh nemzet testvéri szeretetéről értesülünk. Most, a világháború és összeomlás után, a cseh nemzet ott áll Pozsonynál, Komáromnál és Vác közelében, mint egyike azon „bódítóknak”, kik ezeréves hazánk báromnegyed részét elrabolták! O quae mutatio rerum! (Ó mily változása a dolgoknak!)

Hollósy-Lonovics Kornélia búcsúja a színpadtól

A következő négy hónapot Reményi itthon töltötte. Ez időbe esik Hollósy-Lonovics Kornéliának, a Nemzeti Színház hírneves és közkedveltségű primadonnájának, a „nemzet csalogányának” visszavonulása a színpadtól. 1862. július 29-én lépett fel utólszor, és pedig Melinda szerepében. A tiszaparti jelenet után, midőn az ünnepeelt művésznő a közönség határtalan lelkesedése közt megjelent a színpadon, a fővárosi s színházi művészvilág élén Reményi lépett elő, s a nemzet ajándékképp egy értékes emléktárgyat s egy babérkoszorút nyújtott át a művésznak, kit rövid, de mélyen érzett és megható beszéd keretében búcsúztatott el. Néhány órával a színházi búcsúelőadás után egy válogatott művészi kör éjjeli zenével tisztelte meg a művésznőt, és ismét Reményi tolmácsolá beszédes hegedűjén az utolsó Isten hozzádot, ritka melegséggel és magasztos költészettel játszván néhányat azon melanchólikus népdalokból, melyeknek ballatára elszorul a magyar kebel, s úgy szeret sírni fájdalmában. (Zenészet Lapok II. 351/2.) Az ünnepeelt primadonna illetén ünnepeles elbúcsúztatásának eszméje Reményitől indult ki, aki széleskörű ismerettségével s fáradságot nem kímélve a szükséges összeget néhány nap alatt összegyűjtötte (Ábrányi emlékei, 284-287. l.).

Zenés délután Wenckheim Krisztina grófnőnél

Ezen művészi intermezzo idejéből megemlítenéd még egy zenés délután, melyet a zene-

művészetet lelkesen pártoló és szép tehetségű fiatal Wenckheim Krisztina grófnő adott Svábgügyi villájában, maga köré gyűjtve a fővárosi művészvilág képviselőit, és néhány női tagját az arisztokráciának. A grófnő Reményivel és Szuborics Manó gordonkaművésszel egy zongorabármast adott elő. Kedélyes társalgás, zene s víg pohárköszöntések között folytak le a délutáni órák, mígnem beállott az est, mely teliboldjával, regényes tájképeivel, tiszta, illatos légkörével a legbájosabbak egyike, miről csak költők álmodhatnak. Az egész társaság a gyönyörű park virányain mulatott. Egy szó...egy vágy...s Reményi ott állott vonójával Isten szabad ege alatt, szemben a méla bold sugaraival s a ragyogó szemek bájos tükrével. Szívet emelőleg s meghatóan ábrándozott hegedűjén, s vele együtt az egész társaság, mely alig tudott betelni a varázshangok által előidéztet gyönyörrel (Zenészeti Lapok II. 367. l.). Ez az eset pendant a Degré Alajos által leírt váci dunaparti jelenetbe, s újabb bizonyítéka Reményi költői lelkületének, s a természet szépségei iránti nagy fogékonyságának.

Újabb vidéki műutazások Magyarország északkeleti részén (1862 augusztus-september és november-december)

1862. augusztus 11-én újabb vidéki műutazásra indult Reményi, melyet Magyarország északkeleti részére terjesztett ki. Fő célja volt az érintendő városokban bemutatni a magyar nemzeti zene kincseit, és hogy népünk egyszerű dalai az eszményítés által mily magas művészi színvonalra emelhetők. Útjában Szuborics Manó kísérte. Első hangversenyét Szolnokon adta augusztus 12-én, s azután sorra látogatott majdnem minden várost. Mindenfelé a legnagyobb kitüntetésekkel és diadalokkal találkozott. Pénz, dicsőség, koszorú csak úgy zápor módjára hullott mindent elbűvölő hegedűjére. Máramaros megyében a sóaknákat meglátogatván, Rónaszéken az u. n. Apafi sóaknákat fényesen kivilágították tiszteletére, s diadalívek, nemzeti zászlók, lakomák, transzparenszek közepette ünnepélyesen megkoszorúzták a művészt. (Zenészeti Lapok II. 399. l.).

Különösen meleg lebetett ünneplése Máramaroszigeten. Erre következtethetünk két levélből, melyek a „Magyarország” s a „Vasárnapi Ujság” hasábjain Várady Gábor, illetve Szathmári Károly tollából jelentek meg, és a Zenészeti Lapok II. 406/7 oldalain is közzétették. E levelekből néhány érdekes mozzanatot emelünk ki. Az egyik levél így kezdődik: „Mi is átéltük a Reményi-mámort, minden örömeivel, fájdalmaival. Hegedűjének varázshangja anynyi örömkönnnyet csalt ki szemünkől, hogy a

sírva vígad a magyar igéje valósággal tetté lön.” És tovább: „Reményi nem mint művész jelent meg városunkban, ő leelőször is jótékony-ságának bőségszaruját öntötte ki a július 7-iki tűzvész által megkárosult szegény polgárainkra, s az épülő református templom javára. Augusztus 28-án adott hangversenye 343 forint tiszta jövedelmet adott az említett kettős célra. Mi tebát először is Reményit az embert, a hü hazafit láttuk, nem csoda, ha művésze annál tisztább, ragyogóbb színben tűnt fel előttünk. Hosszas kérelemre augusztus 31-én saját céljára adott egy második hangversenyt, mely csodálatunkat – ha ugyan ez lehetséges volt – még feljebb fokozta. Az ország ismeri Reményit, tudja, hogy hegedűje immár egy hatalommá vált, mely egyik európai kormány elismerésére sem szorult, mert előtte most egy nemzet, s rövid idő alatt a világ hajlik meg.

Ő a művelt népek szívét közelebb hozza hozzánk. Másik oldala művésze hatalmának, hogy a jótékony-ságot, a művészeti és nemzeti célokat előmozdítja.”

Az első hangversenyt 80 terítékű lakoma követte. Reményi ezt az alkalmat is felhasználta a jótékony-ság céljaira. Előadta a Petőfi szobor érdekében eddig történeteket, mire minden felszólítás nélkül 83 forint gyűlt össze a nemes célra. A két hangverseny közti időt a regényes vidék megszemlélésére használta Reményi. A szlatai Khunigunda Miklós sóbányát a fenyőszálakból rakott máglyák lángjánál szemlélte, a 60 ölnyi mélységből kötél segítségével emelkedvén ki a föld szívére. Lenn a bánya mélyében az óriás betűkkel megvilágított Reményi név tündöklése s a bánya teljes zenekara lepték meg. És a meglepetés nagyszerűen lön viszonzva. A művész megragadá hegedűjét, s előbb a „Szózat”, majd a „Rákóczi-induló” hangjait verték vissza a csillogó boltívek. Soba ennél hatalmasabb „De profundis” nem emelkedett fel az egek urához. Ez volt Reményi legnagyobb-szerű hangversenye. Visk után Husztot látogatta meg, s mindenütt gyűjtött a Rákóczi-induló előadásával. Összesen 8 napot töltött Máramaroszigeten és környékén. A válás nehéz volt mindkét részen. A szigetiek megtanulták becsülni és szeretni úgy a művészt, úgy az embert, valamint a hazafit. Kellemes, szerény modora és minden nyugalmaságát ment fellépése mindenkit megnyert.

Van egy eperjesi levél is (Zenészeti Lapok III. 6. l.), mely szeptember 26-iki kelttel – írja Kubinyi Lajos – beszámol Reményi eperjesi sikereiről, és egy fontos eszmét pendít meg Reményi művészetének különleges jellege kapcsán. Reményi hangversenyeinek, melyeket szeptember 18-19-én tartott meg, műsora ez volt: 1. „Pirata fantázia”, nagy ábránd hegedűre,

szerző Ernst H. W.

2. Magyar népdalok, részben szerző, részben átírta Reményi Ede.

3. Nocturne (Esz dúr) Chopin-tól, hegedűre átírta Reményi Ede.

4. Magyar népdalok

5. Ötös az „Alvajáró”-ból (mindkettőt átírta Reményi Ede)

Ezen számok közé volt iktatva Szuborics két száma (gordonkán), és egy zongoradarab. Kubinyi Reményivel azelőtt 10 évvel, Párizsban ismerkedett meg. Akkori mestere vagy inkább tanácsadója, egy koros olasz művész azt mondta: „A maestro (Reményi) Paganinit követi; Paganinit jól ismerem; ő tanulmányozta a zenészet minden árnyalatát; ő beszélt a madarak nyelvén és szónokolt emberi hangokkal a hegedűn, és meg vagyok győződve, hogy a maestro e téren nagyobb lesz mindenik mostani hegedűvirtuózunknál.”

Az öreg vezénylő szavai – így folytatja Kubinyi – beteltek: Reményi beszél az ő „Carneval”-jában és „Fecské”-jében a madarak nyelvén, és szónokol magyar nyelven a magyar zene számtalan kifejezésével. Szónokol népszerűen, mert a nép is megérteti. Szónokol az eszményített zene nyelvén, mint azt csupán azok érthetik, kik a nyelvet és szívet mélyebben tanulmányozták (ezért az ő Népdalaihoz mindig szeretném oda tenni, hogy „eszményített”). Szónokol az ő „Nagy ballgató magyar”-jaiban oly magasztos hangon, miszerint elmondhatjuk, hogy: „Reményi magyar zenének jövőjét nem csupán elősegíti, de bírja is. Reményi nemcsak virtuóz, hanem zeneszerző is, és eddigi szerzeményei mutatják, hogy éppen ő van hivatva arra, hogy a magyar nép zenéjét eszményítve és kifejlesztve, felfokozza a műzene színvonalára. Ha játékát halljuk, ismét meggyőződünk arról, hogy mily közeli kapcsolatban van a zene a nyelvvel; az egyik kiegészíti a másikat, és ketten alkotnak egy egészet, mely egész a nép sajátos érzelmi világát fejezi ki. Éppen ezért itt az ideje, hogy a magyar akadémia ne szorítkozzék a magyar nyelv egyoldalú művelésére, hanem nyisson egy új osztályt a magyar nemzeti zenének tudományos kutatására és művelésére. Ezen osztályba Reményit kellene meghívni mint a magyar zenenyelv leghatalmasabb szónokát., ki egyszermind hivatott magyar zeneköltő is. Ha Reményi egyszerű létigényeit ki-elégítenék, mi évenként alig rúgna pár ezer forintra, bizonyos, hogy örömmel szentelné életét ezentúl a magyar zeneköltészetnek. A szervezés első munkái közé tartoznának egy zeneműtár létesítése, melyben minden ezidő-szerint szétszórt valódi magyar zeneművet össze kellene gyűjteni. Most még sok értékes anyagot lehetne összeszerezni. Kubinyi felem-

liti például, hogy Berzeviczy Tivadar volt alispántól 6 eredeti Csermák-féle szerzeményt kapott kezébe; ezek közt vannak verbunkosok, egy nocturne stb., mind több hangszerre írva; e szerzeményeket Reményinek adta át. Néhány évvel ezelőtt pedig Bernáth Gázi barátjának birtokán egy egész balmaz Lavottaszerzeményt látott. Megemlíti még, hogy Patay József kezében és emlékében százakra menő eredeti, terjedelmes magyar zeneművek élnek. Ami értékes és eredeti zenemű jelenleg magánkézben van, azt mind a létesítendő zeneműtárban össze kellene gyűjteni. E művek tanulmányozásából indulhatna ki a magyar műzene fejlesztése. Bárba ezen szép és nemes indítványt a Zenészeti Lapok melegen pártolták, mégsem valósult meg, legalábbis akkor nem.

Magához veszi Plotényi Nándort mint tanítványt

E körútjában Reményi Munkácsot is érintvén, ott bemutatott neki Plotényi Nándort, egy tehetséges ifjút, kit vagyontalan szülei képtelenek voltak tovább képeztetni. Reményi felismervén a fiatal zenész tehetségét, őt azonnal magához vette, és elvállalta további zenei kiképzetését. E nagylelkű tette annyira hatott a munkácsi nőkre, hogy 1862. szeptember 28-iki kelettel Reményihez nyílt levelet intéztek (Zenészeti Lapok III. 16. l.), melyben honleányi köszönetüket a nyilvánosság előtt róják le, és a többi közt így nyilatkoztak: „Vajha azon hatalmasok, kik vagyonuk feleslegét rakásra gyűjtik, kincseik balmazában gyönyörködnek, megtanulnák Öntől, miként kell a hazának ajándékot adni szellemi kincsekben.” Reményi be is váltotta ígéretét, s ettől kezdve atyailag gondoskodott fiatal, akkor alig 19 éves tanítványáról, s intenzív zenei kiképzésben részesítette. Ennek csakhamar maga is hasznát látta, mert ekképp állandó zongorakísérője volt, még pedig olyan, aki mesterének minden intencióját ismerte, és felfogásához teljesen hozzá tudott simulni. Plotényi körülbelül 15 évet töltött Reményi kíséretében, s csak akkor vált meg tőle, midőn megnősült. Erről még lesz szó annak idején.

E körütről megemlítené még, hogy Reményi Bánrévéről, hol mint báró Vay Alajos vendége időzött, szeptember 25-én kirándult az aggteleki barlangba, szeptember 26-án ellátogatott Hanvára Tompához, és szeptember 27-én Putnokon adott hangversenyt. November 25-én újabb hazai körútra indult. Mielőtt elindult, egy igen szép és értékes olasz hegedűt ajándékozott a debreceni zenedének. Mindenekelőtt az ő kedvelt Eger városába ment ismét, ahol ő rendszerint a ciszterciák rendházában szállt meg; hálás emlék kötötte őt a rendhez, melynek gimnáziumába járt volt.

A rend is mindig a legnagyobb vendégszeretettel fogadta. Egri működéséről Zsaskousszky Endre egy 1862. december 6-án kelt levelében számol be (Zenészeti Lapok III. 85. l.). Eszerint Reményi Egerben két hangverseny rendezett, november 30-án és december 2-án. Az első hangverseny műsorát a Pírata ábrándtól eltekintve, csupa magyar zeneművekből alkotta. Köztük volt Lisztnek egy rapszódiaja is, melyet Plotényival együtt adott elő, valamint saját Rákóczi-átirata. A második hangversenyben, mely jótékony célú volt, Mendelssohn hegedűversenyét, saját mazurkáját („quasi fantasia”), az „Alvajáró” ötösét, változatait a „Velencei carneval” felett, és magyar népdal-átiratokat játszott. Közben Plotényi egy önálló zongoraszerepet adott elő, és különben a zongorakíséretet is ellátta. A levélíró megjegyzi, hogy a most előadott művek közt több olyan is volt, amelyeket már két évvel ezelőtt is hallottak Reményitől. A második hangverseny fénypontját Mendelssohn koncertje képezte, sajnos a művész e remekművet csonkítva adta elő, amennyiben az első részét kibagyta. (Akkoriban Reményi, nem tudni mi okból, mindig csak a második és harmadik részt adta elő.) A magyar dalok előadására nézve megjegyzi, hogy véleménye szerint nem található még egy hegedűművész, ki vele e részben a versenyt kiállaná. A rapszódiaira nézve megjegyzi, hogy a nem éppen háládatos mű alkalmat adott a művész szokatlan mérvű erejét, technikáját, és kitartását kitüntetni. Véleménye a fiatal Plotényi zongorajátékáról az, hogy már most is sok jó tulajdonsággal bír, mely a magasabb kiművelés biztos alapjául szolgálhat.

Egerből Miskolcra, szülővárosába ment művésziünk. Ottani szereplését Szénfy Gusztáv írja le egy december 7-én kelt levelében (Zenészeti Lapok III. 94. l.). Itt Reményi három hangversenyt adott (december 4-én, 6-án és 7-én) a Nemzeti Színházban; mindhárom hangverseny tiszta jövedelmének felét jótékony célokra ajánlva fel. Szénfy Reményi játékát így jellemzi: „Már tisztelet, becsület, én is hallottam néhány virtuózt játszani, de azazal a passióval, mint Reményi, ki mindenkit magával ragad, még sobasem hallottam. Ez a passio oly sajátosága Reményinek, amelyet csodálni kell, s amellyel felette ritkán találkozhatni az annyira elgépiesedett művészi világban. Különösen kiemelendő Reményiben a magyar népdalok előadását illetőleg, hogy mennyire képes ő felfogni azok kiváló jellemét, délcég bősieségét. Midőn az „Ezt a kerek erdő járóm én” népdalt játssza, nekem úgy rémlett, mintha egy kis király lépegetett volna el betyekén előttem. Vagy midőn magánkörben, hol Bach néhány művét hallám tőle remekül elő-

adni, előadta az „Attila”, „Lebel”, „Árpád” féle magyar népdalt, én valóságos magyar buszárt, száguldó paripán, villogó karddal láttam magam előtt. Most láthatja, hallhatja mindenki, gyakorlatilag, hogy milyen irtózatosságot csinálnak a cigányok zenéjükből. Mert nem él most Petőfi, hogy a Te varázs szellemi énekeiden fellelkesülve, Téged hozzád méltóan dicsőíthetne. Ó Reád ismert volna, hogy te magyar virtuóz vagy. Hogy ezen körútján még más városokat is érintett volna Reményi, arról nincs hír.

1863. hangversenykörút Olaszországban

Az 1863. év egy részét egy nagy hangversenykörút tölti be, melynek folyamán Reményi beutazta Észak-Olaszországot. Február 10-én indult el Plotényivel. Velence után Páduába érven, ott oly meleg fogadtatásban részesült, főleg az ott tartózkodó magyarok részéről, hogy szándéka ellenére több napot töltött ott. Két zsúfoltan látogatott hangversenyt adott az ottani Teatro Sociale-ban. Taps és egyéb kiténtetés nem hiányzott. Velencében, bár az ott lakó magyarok kiváló vendégszeretettel látták, hangversenyt ezúttal nem tartott. Ezután Milánóban március 1-én lépett fel a „Scala” színházban. A lapok külön tárcacikkben ismertették egyéniségét. E hangverseny előtt Belgio-Joso hercegnél játszott egy fényes estélyen, a legmagasabb körök előtt. Akkoriban Helfi Ignác bazánkfia, kiváló hírlapíró és az akkor száműzetésben már Olaszországban élő Kossuth Lajos meghitt barátja, lelkes híve és munkatársa Milánóban élt, és a magyar ügy propogálására egy „Allianze” című lapot szerkesztett. Helfi Reményi tiszteletére szintén fényes estélyt rendezett, melyre a milánói sajtó képviselői hivatalosak voltak. Reményi nagy tetszés mellett játszott, s különösen magyar darabjaival nagy lelkesedést keltett. A „Scala” színházban még egy hangversenyt adott, és a „Carcano” színházban is fellépett egyszer, mindenkor zsúfolt ház előtt. Milánóból Torinóba ment; ottan először ama fényes hangversenyben lépett fel, melyet a torinói előkelő hölgyek rendeztek a lengyelek javára. Reményit itt is lelkesedéssel fogadták. A torinói lapok dicséretekkel halmozták el, szintúgy, mint a milánóiak. Torinóban Reményi súlyosan megbetegedett, s csak majdnem három hét múlva épült fel. A következő város Genova volt. Ott április 27-én Velle művésszel egyetemben hangversenyt adott a Carlo Felice színházban, mely ez alkalommal zsúfolásig megtelt. Különösen „Hugenotta” ábrándjával, magával ragadta a lelkesült közönséget. Genovai hosszas időzéséről, mely művészi eseményekben és benyomásokban rendkívül gazdag, alább közölt olaszországi leveleiből fogunk többet megtudni. Később Modenában hangversenyezett, szintén kiváló sikerrel. A lelke-

sedés általános volt és a leghízelgőbb kitüntésekben részesült. Május végén Pármában lépett fel; e köztudomásúlag felette szigorú ítélletű városban szintén lelkesedésbe hozta a közönséget. Még Ravennát érinté, s aztán még egyszer Milánót, ahol még két hangversenyt adott. Laura Rossi, a milánói conservatorium igazgatója felszólítá, hogy Beethoven híres és szerfelett nehéz „Posthumus” vonós-négyesét adja elő. Ezen előadásra a conservatorium hegedűsei mind meg voltak hívva. Ugyancsak Milánóban, június 15-én, a zene-de vizsgáján megjelenvén, ünnepélyesen és kitüntetőleg fogadtatott. A beállott forróság miatt körútját nem folytathatta, de már akkor terube volt véve, hogy a jövő őszi beálltával, körútját kiterjeszti Közép- és Dél-Olaszországra, valamint Nizzára is. Az olasz lapok általában nagy elismeréssel és magasztalással írtak Reményinek nemcsak játékáról, de egyéniségéről, és jótékonyágáról is, mellyel Itáliában éppúgy bozzájárult emberbaráti célok gyámolításához, mint hazájában.

Így például a pármai „Patriota” című lap a következő esetet említette meg: Egy délután a pármai vak zenészek szokás szerint a „Posta”-hoz címzett fogadóban egybegyűltek, és zenélni kezdtek, midőn egy ajtón egy úr lépett ki hallgatásukra. Ez Reményi volt, ki az első darabot végighallgatván, az egyik vak zenész kezéből kivette a hegedűt, és általánosan ismert művészetével játszani kezdett rajta. A vendégek a hegedűszóra mind kijöttek a szobákból, és a híres magyar játéka feletti elragadtatásukat tapssal fejezték ki. Ekkor Reményi fogott egy tányért, és körülbordozta a hallgatók közt. Frissében jó csomó pénz jött össze, mit Reményi a vak zenészeknek adott át. Reményi jó szívének ilyen impulzív megnyilatkozásaival már többször találkozottunk Magyarországon, és találkozni fogunk még Amerikában is.

E nagy körútról, mellyel saját hírnevét és a magyar művészet elismerését egy új országra terjesztette ki, csak július 6-án érkezett vissza Budapestre. Hazautazás közben is talált alkalmat a jótékonyág gyakorlására. Csáktornyan arra kérték fel, hogy az éppen akkor leégett Szauzskovec helység kárvallottai számára hangversenyt rendezzen. Reményi azonnal késznek nyilatkozott, és a rögtönzött hangverseny eredménye 163 forint volt, mely összeg másnap a leégettek közt kiosztott. Jellemzi továbbá Reményi nemes szívét egy nyilvános elismerés, melyet még Milánóból, június 10-én küldött meg a hazai lapoknak, közzététel végett. Ebben Reményi nyilvánosságra hozza, hogy a Pesten élő Brandl Károly nevű magyar hegedűkészítő oly kiváló az ő szakmájában,

hogy kitűnt volna még Cremonában is, ha a 18. század elején élt volna. Reményi Magyarországra érkezve, megismerkedett Brandl-lal, s meggyőződve kiváló képességeiről, 1862 augusztus havában vett tőle egy hegedűt, melyet Brandl sajátkezűleg a híres Antonio Stradivarius cremonai hegedűkészítő mintája szerint készített el. Brandl becsületesen megmondá, hogy kezdetben durva hangja lesz, de pár hónap múlva meg fog javulni, s idővel épp olyan jó lesz, mint Reményi kitűnő Guarnerie del Gesu hegedűje, melyet Londonban 2100 pengő forintért vett, s mindig kedvenc hegedűje volt. Brandl állítása beteljesedett. A hegedű hangja egyre erősebb lett, és jelenleg (1863 június) épp olyan csengő, tiszta és édesded, mint a Guarneriusé. Reményi Itáliában minden hangversenyén a Brandl-féle hegedűn játszott, s a zenészek bámulva kérdezték, hol szerezte ezt a csodálatos Stradivarius hegedűt? Alig akarták elbinni, hogy a hegedű nem Cremonában, hanem Budapesten készült, és nem 150 éves, hanem csak egy éves. Mindezt Reményi hazafias büszkeséggel hirdette Olaszországban. Így végzi elismerését: „Íme fogadja Brandl Károly művész-barátom jobbot és nyilvános hálalmat, és egyszersmind arra kérem őt, hogy készítsen mentől több ilyen csudahagedűt, és legyen meggyőződve, hogy valamint kedvenc Guarnerius hegedűimtől, úgy az övétől sem akarok többé az életben megválni.”

Reményi 5 havi olaszországi műutazásának művész-élményeiről és benyomásairól maga számolt be a nyilvánosság előtt, ismét levélformában. Ezek „Reményi Ede olaszországi levelei” címen, Ábrányi Kornélhoz intézve, a Zenészet Lapok III. évfolyamának 38. 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 49. és 50. számában, folytatásuk pedig a IV. évf. (1863-64) 4. és 12. oldalán jelentek meg, azonban csonkán maradtak, mert az utolsó, 5. levéllel a magának kitűzött, túl terjedelmes tárgyat ki nem merítette. Bővebb ismertetésük mindenképpen megokolt, mert e levelek éles világot vetnek Reményi művész mivoltára. Még pregnansabban mint eddigi leveleiből, kitűnik az, hogy Reményi igazi és nagyszabású művészember volt, vagyis olyan, aki az összes művészeteket mint egy szerves egészet fogta fel, melynek a zene csak egyik része. Ennek megfelelőleg, e levelekben nemcsak Itália zenei viszonyairól, hanem a többi művészetek ottani álláspontjáról is szó van. Reményi saját szerepléséről csak úgy melleleg szól. A művészi exaltatio, melyet Itáliának különösen renaissancekori műemlékei benne keltenek, lelkesítőleg hat az olvasóra is. Érezzük, mi jól érezte itt magát Reményi, hol művészi remek-

művek folyvást új és új ingereket kellettek benne, melyek saját művészetének gyakorlására is impulzív módon hatottak. Éles szemmel kíséri a jelenkor művészi fejleményeit is. Első levele Ferrarából, 1863. június hóban kelt. Mottóját Petrarcatól kölcsönzi: „E naufragar mi 'è dolce in questo mare”, mivel találóan jellemzi a boldogságot, mely őt a művészetek eme hazájában eltölti. Közel négy hónapja van Olaszországban. Velence, Pádvia, Vicenza, Milano, Torino, Alessandria, Genova, Parma, Piacenza, Reggio, Bologna és Ferrara – ezek voltak a városok, melyeket eddig bejárt. A magyarság hírnevét mindenütt terjesztette, s hazánknak erejéhez mérten barátokat szerzett. Sok dicsőt és szépet tapasztalt. Most csak egynébány dolgot emel ki, mert szándéka az, hogy összes olaszthoni tapasztalatait könyvben adja ki. Ezt a tervét éppoly kevéssé hajtotta végre, mint az élete vége felé megfogamzott azon tervét, hogy vázlatos, és az egész világ ismeretére kiterjedő tapasztalatait egy nagyszabású műben foglalja össze. Hánytatott élete, küzdelme a mindennapi életért soba annyi contemplációra (elmélkedésre) időt nem hagyott, amennyi az ilyen mű megírásához szükséges.

Itália a szépművészetek minden ágában ragyogó géniusokat mutathat fel. Zeneköltőinek majdnem beláthatatlan sorából csak Palestrina, Cimarosa, Zingarelli Leo, Guido d'Arezzo, Padre Martini (Mozart mestere), Pergolese, Jomelli, Durante, Allegri, Cherubini, Marcello, Bellini, Rossini, Donizetti neveit említi fel. Hogy mily termékenyek voltak e szerzők, és hogy mily gazdag művészi kincsesbányát képeznek műveik, arról fogalmat nyújt az adat, mely szerint csak a bolgna könyvtárban több mint 23.000 miséskönyv nagyságú, pompásan bekötött zenemű létezik, a pármaiban 15.000, a modenaiban pedig 13.000 kötet. Mennyi lehet Rómában? Leírását a képzőművészetekkel kezdi, s csak a „Juppiter Tonans”-okat fogja említeni. Nagy építések: Michelangelo (a római Szent Péter kupolája). Vicenza nagy építészete volt Palladio. Fő művei: Teatro Olimpico és a régi városháza, a Palazzo della Regione rozszant épületére épített, szeniális „Camiccia di Palladio”, melynek keletkezési történetét részletesen elbeszéli. Elsősorban ugyan az olasz zenéről, zeneköltőkről és zenetudósokról akar szólni, de mivel úgy véli, hogy a művészet bármilyen ágának tisztességes kivételéhez általános műveltség, és főleg a szépzészet tanulmányozása elkerülhetetlenül szükséges, azért nem találja helyén kívüli dolognak, a Zenészet Lapokban a szépművészetekről értekezni. Helyzete mint művészé, kiváltságos volt; rajta volt, hogy a művészetek és műipari ágak megértéséhez nemcsak a ma-

ga laikus esze után induljon, hanem hogy bejusson oly emberek társaságába, kik mindezeket alaposabban értik. Ezen kitűnő szakemberek irányításával a szépművészeteket forrásuknál tanulmányozhatta. Rövid áttekintést nyújt ezután az ókori klasszikus művészetéről, és annak felújításáról: a renaissance-ról, mely Dantével kezdődik. Kitér Itália természeti szépségeire is. Elsőben Genovát említi, melynek égbajlata különösen áprilisban és májusban az elképzelhető legkellemesebb. Ő éppen ezen évszakban, közel egy hónapot töltött ott. Genova a virágok, keleti növények, márványpaloták és művészi kertek városa. Elmeséli, hogy a Palazzo Doria egyik kapu-kopogatóját, mely Benvenuto Cellininek egyik remekműve, egy angol utazó, mert Doria herceg nem akarta neki eladni, ellopatta. Ezt Reményi felhasználja a kontinensen utazó angol típusának jellemzésére.

Benső viszonyba lépett Angelo Marianival, a Carlo Felice színház karnagyával, ki kiváló zenész, komponista és dirigens; fiatal-sága dacára már elismert tekintély Olaszországban. Reményi megismertette Marianival nemzeti zenénket, melyet eredetisége és szépsége miatt nagyon megkedvelt. Reményi Mariani közreműködésével három hangversenyt adott a színházban, amire nagyon büszke, lévén Genova Paganini szülővárosa. Legérdekesebb genovai élménye az, hogy második hangversenye után a sindaco (polgármester) meghívta a városbázára, hol felnyitották azt a faliszekrényt, melyben Paganininek híres Guarnerius begedűje van elhelyezve; a pecséteket feltörték és átadták emlékül Reményinek; azután felszólították Reményit, hogy vegye kezébe a híres begedűt. Ez nagy kitüntetés számba megy. (Felemlítem, hogy mikor 1908-ban magam is Genovában jártam, és ott megtekintettem Paganini begedűjét, a városi szolga spontán felemlítette, hogy Reményi volt az utolsó művész, kit e kitüntetésbe részesítettek.) A második levél Pármából, szintén júniusi kelettel van írva. Bevezetesképp Firenzéről ír, nevezetesen az ott mutatkozó zenei irányról, mely sokat ígér. Valóságos újjászületésről van szó, mert a zeneköltészet Mozart óta nagyon hanyatlott Itáliában, és más országok, főleg Németország, túlszárnyalták. Firenzében egy „Boccherini”-négyes társaság alakult két éve, és már több mint 1600 tagja van az országban. Évenként 10 nyilvános klasszikus négyes-előadást tartanak, s hazai új négyesek szerzésére díjakat tűznek ki. Más olasz városokban is alakultak ilyen négyes társaságok, melyek öszszekötésben működnek a filharmonikusokkal. Így a zeneművelés Itáliában új virágzásnak in-

dult. Reményinek ez alkalmat ad kitérni a magyar zenei viszonyokra, melyek igen alacsony színvonalon állnak. Rendkívül sok a naturalista nálunk, de a képzett zenész kevés. Pedig a magyar nemzeti zene nagyszerű anyaga volna a kiművelésre. Egyetlen művészi intézetünk a Nemzeti Színház, de az is tesped, mert nincs kapcsolatban egy nagyszabású conservatóriummal, hol drámai és zenei téren új erőket képeznének ki, és a zenét rendszeresen, tudományosan művelnék. Majd az olaszországi színházi viszonyokról szól. Minden kis városnak van olykor több színháza; erre sok pénzt fordítanak. Ismerteti a stagione-rendszert, ír az olasz színházi közönség viselkedéséről, a nagy lármáról, ami az operaelőadásokon csak akkor szünetel, ha egy kedvelt részlet következik. Ezért szorongó érzet fogta el, mikor a milánói Scala színházban fellépett. Azonban csendben hallgatták meg, mert kíváncsiak voltak rá, és nem fűtyülték ki, mert nem ejtett gixert.

Harmadik levelét Milánóból küldi július hónapban. Ebben az olasz nép zenei hajlamát jellemzi, és a színházi viszonyokról ír. Az olasz általában éneklő nemzet, neki mindenelőtt szívéhez szóló dallam kell. A bonyolult hangszerezést nem szereti. Egyik olasz zenész barátja már Donizetti „Lucia”-jának hangszerezését is túlzottnak vélte. Mit szólna ő a „Lobengrin”-hez, vagy a „Bűvös vadász”-hoz? Ez az előszeretett művészi tökélyre vitte az énekelőadást. Azonban a Wagnertől kiinduló új irány már itt is érezteti hatását. Verdi két utolsó dalműve: „Ballo in maschera” és a „Forza del destino” már sok érdekest mutat a harmónia, a hangszerezés, hangszínezés és kidolgozás tekintetében. Verdi zsenijétől még sokat várhatni, különösen mert már vagyonos, és nem kénytelen sokat írni. Rossini is óriási újítást tett „Tell Vilmos”-ával. Nemrég Milánóban egy zenekar nagy tetszéssel adta elő a „Lobengrin” harmadik felvonásának epitálamiumát (nász-zene). Az olasz színházi zenekarok igen nagyok. Ha jó a karnagy, szép előadásokat lehet hallani. A műtánc bagyományos módon műveltetik; minden nagyobb színháznak megvan a maga táncára és balettiskolája. Ízléstelen szokás azonban, hogy a balettet betoldják az operák utolsó felvonása elé; hangulat, illúzió elvész ekképp. Szól még a színházak magas fejlettségű berendezéséről. Mily szegényes ellenben a mi Nemzeti Színházunk! De csak iparkodjunk, vasakarattal elérhetjük a külföldet.

Negyedik levelében Reményi párbuzamot állít fel a festészet és a zene fejlődésében, és rámutat arra, hogy e fejlődés szerves és folyamatos; gyökerével visszanyúlik a múltba. Nincs ember, aki elmondhatná: ezt én te-

remtém a semmiből. Az alkotó művész csak átveszi elődei tudását, s ha igazi tehetség, továbbfejleszti. Eleinte a művészet merev, dogmatikus formákban mozgott, csak lassanként szabadulva fel béklyóiból érte el a renaissance alatt a kifejezés szabadságát, tökélyét. Reményi ezt a festészet terén a még bizánci stílusban festő Andrea Rico-tól Leonardo da Vinci, Michelangelo és Raffaello triumvirátusáig mutatja ki, amint ezt különösen a firenzei Degli Uffizi galériában követhetni fokról fokra. A zenében pedig a Gregoriánus ének mint a bizánci Szent András féle cantica alkalmazása jelzi az első fokot, a merev, monoton formáságot, mely talán az ógörög zene egyetlen s csekély maradványa. Mert hibetetlennek véli, hogy a régi görögök, kik a művészet minden ágát tökélyig fejlesztették, éppen a zenében csak a primitív fokot érték volna el. Guido di Arezzo a 11. században tökéletesítette ugyan a skálát, de a Gregoriánus ének maradt. Luther tette az első lépést az egyéni kifejezés felé, fejlesztvén a chorálokat. De utána a protestáns egyházi zene dogmatikusan megmerevedett. Ellenben a katolikus Palestrina volt az, aki a Gregoriánus éneket egyszerre nagy lépéssel előre vitte (16. század). Ugyanakkor, mikor a festészet már hanyatlott, a zene hatalmas fejlődésnek indult. Monteverdi a zene Giotto-ja; ő a hetes hangzat használata által megadta a zenének azt a kifejezést, mely által létrejött a zenedráma. E korszaktól kezdve a zene gyorsan és szabadon fejlődött. A 18. században az olasz zenének már ilyen korifeusai vannak: Marcello, Scarlatti, Porpora, Pergolese, Cimarosa, a német zenének pedig Händel, Bach, Gluck, Haydn, Mozart, Beethoven. És a zene most is, a 19. században folyvást balad, főleg a poliphonia terén s nem lehet még sejteni sem, hogy mikor éri el a fejlődés netovábbját. (Mily prófétikusan látta Reményi a zenefejlődés korlátatlanságát! Pedig ő még nem ismerte Strauss Richárdot, Debussyt, Rachmaninoffot, Sibelius, Bartókot, Kodályt, stb.)

Az 5. levélben azzal a kérdéssel foglalkozik Reményi, mikor nemzeti jellegű valamely művészet, és mikor, miképp változik át általános, minden nemzetbeli művelt ember által érzékelhető formákká? Akképp, ha eszményítvén a nemzetit, azt párosítani tudja a szépsézet általános törvényeivel. Ezt a fejlődést mutatja például a görög szobrászat. Más szóval, ha a művész a nemzeti jellegnek általános és tökéletes emberi kifejezést tud adni, akkor az az egész emberiség sajátjává lesz. Ez áll a zenére nézve is. Így a 18. század nagy olasz zeneirői mind az akkori olasz népdalból indultak ki. Scarlatti műveiben a nápolyi, Pergolese szerzeményei-

ben a szicíliai, Marcellónál a velencei népdal jelenik meg olyképp, hogy a rövid népdallambeli elemek tágabb műformákat öltenek. Itt a népzene műzenévé válik, de megtartja nemzeti voltát, s népies marad, olyannyira, hogy Cimarosa, Donizetti, Rossini, Bellini stb. operái a mai népzénet alkotják, a nép száján hangzanak. A költészet terén hasonló jelenség Petőfi és Burns, kik a népdalból indultak ki, s azt művészi magaslatra emelték. A népies költészet tehát alkalmas kiindulási pont; magában hordja a művészi szépség minden csíráját. A 18. századba a zene igazi bazája Itália volt. Így például Mozart Bolognában, Padre Martinitől tanulta a zeneszerzést. Ezért az ő operáin is megérzik az akkori olasz dalmódor. Csak a „Don Juan”-nal tért el ezen modortól. Händel, Gluck és sok más zeneköltő is Itáliában tanultak. Kivételt képez Bach. Ezért nem csoda, hogy az olaszos zenei modort az akkori német komponistáknál is feltaláljuk.

Wagner Richard két pesti hangversenye 1863 július havában. Reményi meglátogatja Wagnert Penzingben

Reményi éppen jókor érkezett baha, hogy részt vehessen Pestnek nagy művészi eseményén, Wagner Richárd két hangversenyében, melyeket Pesten, meghívásra, 1863 július végén rendezett. Wagner akkor a Bécs melletti Penzingben élt visszavonultan, teljesen zenés drámái alkotásának szentelve magát.

1842 óta, mikor a „Rienzi”-t először adták elő Drezdában (okt. 20-án), még pedig óriási sikerrel, s midőn Wagner ezen első operáját rövid időn belül követte ugyancsak Drezdában a „Bolygó Hollandi” (1843. jan. 2.), és a „Tannhäuser” (1845. okt. 19.) bemutatója, Wagner hírneve csakhamar egész Európában elterjedt. 1863-ban a zseniális reformátornak már Magyarországon is voltak lelkes hívei, akik közül csak Mosonyi Mihályt, és Ábrányi Kornélt, a Zenészeti Lapok vezető embereit említjük fel.

Természetes, hogy az utóbbi szaklap szívós propogandát fejtett ki Wagner, és műveinek érdekében, amire akkor még nagy szükség volt, az újszerű zenés drámának sok lévén még az ellensége. 1853. december 8-án adta elő a pesti Filharmoniai Társaság a „Tannhäuser” nyitányát először, azután a „Lobengrin” néhány részletével is megismerkedett a magyar közönség, sőt 1862. március 6-án magát a „Tannhäuser” dalműt is színpadra hozta Winter, a Pester Stadttheater élelmes igazgatója. Mindazonáltal, Wagner sajátos művészete még újságszámba ment, és a „Lobengrin” utáni drámák, nevezetesen a „Tristan és Isolde”, a „Nürnbergi mesterdalno-

kok” valamint a „Nibelung gyűrűje” a nagyközönség előtt teljesen ismeretlenek voltak. A magyar wagneristák, köztük Reményi is, felhasználták tehát a kedvező alkalmat, hogy Wagner buzamosan hazánk közelében időzött, arra, hogy hivatott részről, nevezetesen a Nemzeti Színház vezetősége részéről hivatalosan megbíják Wagnert, hogy Pesten saját vezetése alatt zenekari hangversenyeket rendezzen, kizárólag saját drámáinak zenéjéből. Az akció sikerrel járt. Wagner a meghívást elfogadta, amiben Mosonyinak és Reményinek kedvező információi működtek közre; lejött Pestre, és itt két nagyszabású hangversenyt rendezett a Nemzeti Színházban, amelynek tetemesen megerősített zenekarát ő személyesen vezette. E hangversenyek július 23-án és 28-án mentek végbe, és a magyar wagnerizmus történetében fontos fordulópontot képeznek.

A magyar wagnerizmus történetéről Haraszti Emil kitűnő művet írt „Wagner Richárd és Magyarország” címmel, mely a Magyar Tudományos Akadémia könyvkiadó vállalatának új évfolyamában (1914-1916) jelent meg, és az 1916-ik évi illetmény második kötetét képezte. E mű 2. és 3. fejezetében úgy a pesti két hangverseny, mint annak előzményei és fejleményei részletesen le vannak írva. Megemlíti Reményi szereplését is e mozgalomban. Míthogy azonban Haraszti műve jelen életrajz olvasóinak nem áll rendelkezésre, e szereplést röviden leírjuk, kiegészítvén Haraszti leírását a Zenészeti Lapok egyidejű adataival, és egybevetve Glasenapp Wagner-életrajzával, valamint Wagnernek önéletrajzával („Mein Leben”).

Reményi a maga lelkesült, exaltált módjával rendelkezésére bocsátotta magát a Wagner-ünnepség rendezőinek. Hiszen tudjuk hogy ő, főleg a Liszt környezetében, Weimarban töltött évben, rajongó híve lett a Wagnerral meginduló zenei és drámai reformműnek. Arra is emlékezünk, hogy 1853-ban Liszttel és a Murlokkal Baselban meglátogatta az akkor száműzött mestert. Azóta is saját működési körében részt vett a Wagner-propogandában, különösen a londoni időzés alatt. A többi közt átiratokat készített a Wagner-féle művek egyes részleteiből, begedűre és zongorára, és azokat hangversenyei műsorába felvette. Legtöbbször játszotta Elsa nászmenetét a Münsterbe („Lobengrin”), melyre nézve a Zenészeti Lapok 1864. évf. 4. száma megjegyzi: „E mű a legsikerültebben átdolgozott begedű-átiratok közé tartozik, mellyel Reményi mindenkor varázshatást fog eszközölni.”

Midőn Wagner Pestre érkezett, Reményi felhasználta az alkalmat, hogy tíz év előtti ismeretségét felújítsa, és azonnal elment hozzá, felajánlván neki közreműködését hangverse-

nyeiben. Wagner ezen művészi szolgálatkésziséget nem fogadta el, kijelentvén, hogy barátait a közönség közt, és nem a zenekarban szeretné látni. Reményi a második hangversenyhez ismét felajánlotta közreműködését. Wagner ezt most szívesen elfogadta, és Reményi ott begedült Plotényivel együtt, a zenekari begedűsök utolsó sorában. A Zenészeti Lapok (III.54.) hozzáteszi: „Ilyenkor látszik, hogy ki hordja szívén a valódi művészetet.”

Wagnert megérkezésétől kezdve lelkesen, valódi magyar temperamentummal ünnepelték, mint egy új művészi eszme immár világhírű bajnokát. Ezen ünneplések mérve különösen az első hangverseny nagyszerű sikere után még fokozódott. A pesti közönség Wagner zenéjét azonnal megértette; hamarabb tehát, mint a legtöbb német városé. A Filharmonikus Társulat első hangversenye után a magyar wagneristák már szilárd phalanxá voltak tömörülve, és szívós propogandával készítették elő Wagner diadalát. Wagner volt tehát most a nap böse. A lapok, különösen a Zenészeti Lapok behatóan ismertették életét és működését. Még Coronini gróf, Magyarország katonai főparancsnoka is meghívta őt Budára, vendégül a Sándor-palotába (július 22-én), amely előtt a téren 7 katonai zenekar adott elő részleteket Wagner műveiből. Ugyanaznap este Wagner a híres császárfürdői bált látogatta meg Reményivel együtt, hol a fővárosi társaság színe-java, és egy sereg angol és francia volt jelen. Mulatság közben, mely nem tehetett valami harmónikus benyomást Wagnerre, mert egyszerre búzták és táncolták a keringőt és a csárdást, egy kereskedő, ki talán a zeneértő szerepében akart tetszelegni, odalépett Wagnerhez, és elkezdett neki hálálkodni. Mikor a nagy mester megkérdezte, vajon magyar-e, azt felelé, hogy születésre nézve igen, de a sok külföldi tartózkodás szinte elnémetesítette. Reményi ezután találó választ adott a muzsikafinak: „Ugyan kérem, hagyjon fel az ilyen beszéddel. Wagner úrnak éppen nem mond valami kedves dolgot, s aztán nem elég az ő hátán az az ötvenmillió német, minek akarná ön azok számát még csak eggyel is szaporítani?”

Az első hangverseny jelentőségét Reményi is méltatta hírlapilag, még pedig a „Hon” július 26-iki és 28-iki számában. A sajtó hangulatáról Wagnert Reményi tájékoztatta, ki Ábrányival együtt gyakran felkereste az „Angol királynő”-beli szállásán. A mester mindenről a legnagyobb meglepedéssel vett tudomást.

Közreadja: Rakos Miklós
(A sorozatot következő számunkban folytatjuk)

„Egy zenekart igazán jól felépíteni főleg bécsi klasszikus zenén keresztül lehet.
Rendre fel-felmerül a magyar zenekaroknál
az igény erre a korszakra, de általában nemigen van előrelépés”

Hiteles historizmus – nem üzleti alapon

„Még soha nem kaptunk 5 millió forintnál nagyobb összeget ugyanabból a forrásból.”

Az elmúlt években, évtizedekben a régizenei előadói gyakorlat hazánkban is nagyobb teret nyert, alapjaiban változtatva meg ezzel a zenészek és a közönség ízlését, látásmódját. A historizmus hozadékáról, hatásáról, a magyar régi-zenészek nehézségeiről és eredményeiről az irányzat jeles hazai képviselőjével, Vashegyi Györggyel beszélgettünk.

■ *Most már jó ideje viszonylag rendszerek a régizenei koncertek, a magyarországi historizmus története is évtizedekben mérhető. Mennyire került be a köztudatba?*

Jelentős mértékben: az utóbbi időben sokat dolgozom zeneakadémistákkal a zeneakadémiai zenekari képzésben, és jók a tapasztalataim. Benne van a levegőben, és ez már egy visszafordíthatatlan folyamat. Amikor először tartottam a főiskolai zenekarnak próbát (még a múlt tanévben), akkor arra kértek meg, hogy Helmuth Rillingnek készítsem elő a zenekart, Händel Saul című oratóriuma előadásához. Rilling a tanárom volt, jól ismerem, játszottam vele sokszor: nagyon tiszteltem őt és sokat köszönhetek neki, de egy idő után szakmailag más irányba mentem, mint ő. Itthon sok a félreértés, ezért fontos tisztázni: Rilling nagyon sokat tud a korról, rengeteg barokk és klasszikus zenét játszik, de nem azzal a bizonyos historikus megközelítési móddal. Rilling elküldte a saját kijelölt zenekari anyagát, és bizony ebben a kijelölésben elég régimódi előadói utasítások voltak keverve a régizenei gyakorlattal, kicsit pseudo-historikusnak is lehetne nevezni. Természetesen akkor az volt a feladat (főleg egy első, előkészítő próbán), hogy blattoljunk minél többet, a kotta beírásai szerinti stílusban. Számomra nagyon meglepő volt, hogy ezek a fiatal zenészek, akik egyáltalán nem részesültek semmiféle különösebb „régizenei” képzésben, maguktól lényegesen historikusabb stílusban játszották volna a zenét, mint ami be volt írva a kottába.

■ *Önök nem az első fecskék itthon, bár sok szempontból még mindig sok újat tudnak felmutatni.*

Valóban, az úgynevezett „régizenei” előadói gyakorlatnak mi már a harmadik hulláma vagyunk, ami nem feltétlenül jelent három teljes generációt, mert ezek a „hullámok” elég közel voltak egymáshoz. Az első ilyen kör a Capella Savaria és Corelli Kamarazenekar volt, akik már a '70-es évek végétől komolyan foglalkoztak ezzel, amikor a historizmus még az egész világon is viszonylag újdonságnak számított. A '80-as évek elején a Capella Savaria rengeteg lemezt készített, a Hungarotonnak ez az időszak az egyik fénykora volt. Nicholas McGegan is a Capella Savariához kötődött, ha jól tudom, neki személy szerint is sokat számított a nemzetközi karrierjében, hogy nagyon sok lemezt csinálhatott akkor velük a Hungarotonon keresztül. Őket követte a Concerto Armonico-s generáció, akik a Capella Savaria és köztünk vannak korban, ők a '60-as évek első felében született zenészek, akik szintén nagyon sokat tettek az ügyért. Ez a zenekar később sajnos feloszlott (bár most lehet, hogy újra működik, de már teljesen más körülmények között), a Capella Savaria máig tartja magát, bár azóta ott is több személyi váltás volt. Mi, az Orfeo Zenekar a hetvenes években születettekből és a még fiatalabbakból kerültünk ki, persze „örököltünk” mind a Capella Savariából, mind a Concerto Armonico-ból néhány kiváló zenészt. Amiben talán többet tudunk nyújtani az előtünk járóknál, az a Purcell Kórusral való szoros együttműködésnek köszönhető: a kórus egy évvel „idősebb” is az Orfeónál (1990-ben alapítottuk), és kórus és zenekar együtt sokkal tágabb repertoár megszólaltatására képes, mint egy-egy hangszeres vagy vokális együttes. A mi harmadik hullámunk már lemaradt a nagy nemzetközi lemezdömping-

ről; ennek vannak bizonyos hátrányai, de azért tulajdonképpen nem akkora nagy baj. Nagyon sok rossz felvétel is készült a '80-as és '90-es években szerte a világon „régizene” cím alatt, és ezért sokan némi joggal idegenkednek ettől az előadói gyakorlattól.

■ *Azokra gondol, akik néhány közbeljvet átvéve, valódi tudás nélkül, üzleti okokból vagy felszínességből úgy lovagolták meg ezt a kifejezést, hogy közben mindent játszottak, csak régizenet nem?*

Nem hiszem, hogy több szélhámos lenne a „régizene” között, mint a modern hangszereseknél: akad itt is, ott is. Persze tény és való, a hangszer önmagában nem a lényeg. Bármilyen hangszereken lehet kifejezően játszani (most ne menjünk bele abba, hogy az úgynevezett modern hangszerek sem modernek, és a korabeliek sem korabeliek!) és azokon az instrumentumokon is, amelyeket ma a szimfonikus zenekarok használnak, lehetne sokkal stílushűbben Bachot vagy Mozartot játszani, mint amit a magyarországi hangversenyéletben általában tapasztalunk, tisztelet a kivételnek. A Zeneakadémián egyébként már régóta a legkevésbé sem érzek ellenállást, bár tudom, hogy szokás őket kívülről bírálni, hogy miért nincs „régizene” tanszék.

■ *Hogy látja, lesz?*

Szinte biztos vagyok abban, hogy öt éven belül meglesz. 15 éve diplomáztam és kb. tizenhét éve tanítok is ott: hosszú ideje látom az ottani problémákat, de azért azt is el kell ismerni, hogy a Zeneakadémia az elmúlt tizenöt évben (zömmel önhibáján kívül) a saját alapfunkciói ellátására sem volt képes, emellett nem volt realitása egy „régizene”

tanszéknek. Nyilvánvaló, hogy e téren el vagyunk maradva a világtól, de azért legyünk optimisták: ebből az elmaradásból talán még erényt is lehet kovácsolni azáltal, hogy amikor majd nálunk is létrejön ez a tanszék, tanulhatunk mások tapasztalataiból és sok olyan hibát elkerülhetünk, amelyet mások elkövettek. Gondolok itt például bizonyos szektás szemléletre a „régizene-játékban”, amely egy ideig az egész világon sokfelé dominált, de most már szerencsére kiveszőfélben van. Talán az is jótékony hatással volt erre, hogy a lemezipar ilyen komoly válságba jutott: mindenki megpróbált emberközeli módon zenélni.

■ *Annak ellenére, hogy nincs régizene tanszék, a zeneakadémiai oktatás szemléletbe már régóta begyűrűzött a historizmus.* Az én akadémiai diákéveim alatt – '88 és '93 között – még éppen lehetett valamit érezni abból az ellenszemből, amely a historizmus irányában megnyilvánult. Ugyanakkor ennek az előadói gyakorlatnak, ma, ebben a repertoárban nem hiszem, hogy lehet alternatívája. Egy dolgot azonban nagyon nem szeretnék: ha Magyarországon a „régizene” térnyerése azt jelentené, hogy a modern zenekarok nem játszanak többé Mozartot vagy Bachot – borzasztó lenne! Nyilvánvalóan nem az a cél, hogy az összes hangszert lecseréljük korabelire, a húrokat bélhúrookra. Ez nem is reális. A cél az, hogy mindenki játsszon minél több zenét ebből a korból, gyűjtsön minél több tapasztalatot a régi hangszerekről. Az egészen biztos, hogy ez a fajta előadói gyakorlat közelebb visz a művekhez és olyanfajta ismereteket lehet rajta keresztül szerezni, amelyeket aztán az úgynevezett modern hangszereknél is hasznosítani lehet.

■ *Ma már világtendencia, hogy a régizene előadói gyakorlatából és az ezzel kapcsolatos kutatásokból származó eredményeket a modern hangszereknél is tudomásul kell venni. Ezzel kapcsolatban rengeteg tévhit tartja azonban magát.*

Sokszor elmondtam, hogy teljes félreértés, amikor egyesek azt hiszik erről az egészről, hogy egy nagy szabálygyűjtemény, ahol minden pontosan le van írva, mit hogyan kell játszani. Ez egy nyelv. A zene maga egy nyelv, ilyenfajta előadása egy arra való készség, hogy az, aki a nyelvet beszéli, sok mindent el tudjon vele mondani. Kedvelt és sokat idézett hasonlatom, hogy ha valaki el akarja szavalni angolul a Hamlet-monológot, két út áll előtte. Vagy rongyosra hallgat-

ja egy kiváló angol színész előadását, és (bár egy szót sem ért belőle) addig hallgatja, amíg le nem tud utánozni minden apró nüanszt: végül ebből is lehet egész meggyőző produkció. Sokkal kézenfekvőbb viszont a másik lehetőség: megtanulni angolul. Ettől még Shakespeare Shakespeare marad, a darab adott lesz, viszont a lehetőségek hihetetlenül gazdag tárháza áll majd előtte arra nézve, hányféleképpen tudja elmondani a szöveget. Hiszen pontosan tudja, melyik szó mit jelent és miért van ott: valahogy így van ez itt is. Ha az ember megismerkedik a régi hangszerekkel, a használatukból levonható tapasztalatokkal, olyan szabadság tárul fel előtte, amelyben jelentős, mi több, óriási (nem öncélú, hanem akceptálható) különbségek lehetségesek két szuverén régi hangszere között, míg a folyamatos vibrato-val megszólaló, kis-é elmaradott stílus sokkal uniformizáltabb.

■ *Ha a barokk művekről beszélünk, már nem nagyon kérdőjelezi meg a historizmus szükségességét, a bécsi klasszikával kapcsolatosan viszont lassabban tudatosulnak vele akár a zenészek, akár a közönség.* Tizenöt évvel ezelőtt, amikor a Varázsfuvola koncertszerű előadásával diplomáztam, ez a fajta Mozart-előadás ha nem is botránykőnek, de mindenképpen furcsán delikátnak számított. Eltelt nyolc év, mire először az Operaházban repertoár-előadásokat dirigálhattam (azóta is rendszeresen vezényelek ott) és 2001 körül magam is meglepődtem, akkora fogadókészséggel találkoztam az Operaház zenészei felől. Talán az is az oka volt ennek, hogy a régi Mozart-játék, amelyet tulajdonképpen „Karl Böhm-stílusnak” lehetne nevezni – amellyel én nagyon sok szempontból nem értek egyet, de azért az egy szép és konzekvens világ volt – mára tulajdonképpen végleg szétesett. Mindenki érezte, hogy pont úgy már nem lehet, viszont nem tudták, akkor hogyan kellene, és ezen a ponton a historizmusnak fontos szerep jutott.

■ *Mi a helyzet a karmesterekkel? A muzikusok bármennyire is szeretnék korábban játszani, erről nem ők döntenek.*

A karmesterek többsége eleve nem szereti ezt a repertoárt. Legyünk őszinték: többségük mélyen boldogtalan, ha nem dirigálhat legalább száz embert egyszerre, és ezért is a nagyromantika felé vonzódnak.

■ *S vajon az hitelesen szólal meg?*

Annak sem tesz jót a folyamatos vibrato, amely nem is autentikus. Noringtonnal készült egy kiváló interjú a Muzsikában néhány éve,

ezt mindenki figyelmébe ajánlom. Ő mondta el, hogy a Bécsi Filharmonikusok zenekarában még az 1920-as években is egyenesen tilos volt vibrálni. A szólisták kifejezési eszközként mindig is vibráltak, amióta hegedű létezik, de a folyamatos vibrato a XX. század előtt soha nem volt jellemző. (Persze, ettől még ez a mai előadói stílus világtendencia – szerintem ez sajnálatos, de tény.) Visszatérve az előző kérdésre, a kollégáim többsége úgy érzi, a barokk illetve bécsi klasszikus zenében nincs elég karmesteri feladat. Pedig Simon Rattle azt mondta, hogy egy zenekart igazán jól felépíteni főleg bécsi klasszikus zenén keresztül lehet. Rendre fel-felmerül a magyar zenekaroknál az igény erre a korszakra, de általában nemigen van előrelépés (talán a fent említett karmesteri hozzáállás miatt): nagyon örülök, hogy például a Telekom Zenekarnál Keller András vezetésével valóban elindult ez a komolyan vett bécsi klasszikus vonal. Minden zenekarnak jót tenne.

■ *Az Operaházhoz visszatérve: mikor lesz Magyarországon repertoáron barokk opera?*

Vannak tervek, tudtommal már a jövő évadra is. Kerülgetni szoktuk a témát, de be kell vallanunk: nem igazán jó az Operaház akusztikája, és ezért nem túlságosan alkalmas még Mozart-operák modern hangszere, de stílushű előadására sem. Legfeljebb azzal a kompromisszummal, hogy egy Così fan tutte-t vagy egy Figaro-t (amelyek valójában kamaraoperák), Verdi-hangerővel játszunk, és főleg énekelünk. Ezért rengeteg hangi intimitás, amely egy vérbeli Mozart-előadás velejárója kellene, hogy legyen, nyom nélkül eltűnik és csak a nagyobb hangok tudnak érvényesülni. Előbb-utóbb megkerülhetetlen lesz visszaépíteni az Operaházat az átalakítás előtti állapotába, amelyről mindenki azt mondja, hogy csodálatos és sajátos akusztikával bírt, hasonlóan a bécsi operához.

■ *Ha lesz barokk opera, milyen zenekar kíséri majd?*

Szóba került már, hogy legyen-e esetleg a zürichi opera példájához hasonlóan egy állandó historikus együttes az Operaházban. Szerintem egyelőre ennek nincs realitása, de igazából szükség sincs rá: ha kell, egy-egy előadásra lehet és érdemes szerződteni „régizeneszereket”, egyszóval egy külső, már létező és profi zenekart. Még egyszer mondom: nem a hangszereket a lényeg, azonban mindenkinek lehetőleg azon a hangszereken kell játszania, amelyiken magas színvonalon tud teljesíteni – egy teljes Mozart-zenekar korabeli hangszerekre való „átállításának”

problémáit azok ismerik igazán, akik egy ilyen sokéves folyamatot végigcsináltak. Szerintem inkább a modern hangszeres együttesek előadási stílusán kellene csiszolni.

■ Milyen a régizene magyar közönsége?

A magyar közönségnek több arca van, de egyáltalán nem panaszkodhatom: nyitottak, fogékonyak. Az Orfeo Zenekar és a Purcell Kórus idei hangversenyeire majdnem 800 bérletet adtunk el, eddig az első koncertre került sor február 5-én (Bach h-moll miséje), vatta nélküli teltházzal: nagyon büszke vagyok a közönségünk színvonalára is. Emellett elképesztő, milyen magas szakmai szintű diskurzus zajlik például a fidelio.hu internetes oldalának némelyik fórum rovataiban. Nekem is van ott egy saját fórumom, a saját nevemen beszélgetek a közönséggel és érdeklődőkkel: hihetetlenül művelt emberek írnak oda és azt, hogy néha milyen színvonalúak ezek a beszélgetések, az is bizonyítja, hogy ha az ember a Google-ban egy-egy ma alig ismert, viszont a korában nagyon fontos zeneszerzőre rákeres az egész (azaz nem csak magyar nyelvű!) világhálón, az első öt találat között sokszor megtaláljuk a Fidelio magyar nyelvű fórumait.

■ Hol tartják számon a magyar régizenei együtteseket, koncerteket külföldön?

Leginkább sehol, persze ennek elsősorban az az oka, hogy mint mindent, ezt is rosszul, gyakorlatilag egyáltalán nem menedzseli az ország. Igaz, hogy rangos helyeken játszottunk külföldön, mint tavaly például a Schleswig-Holstein Fesztiválon (annak is egyik fő, hamburgi helyszínén), Schiff András és Heinz Holliger Ittingeni Pünkösdi Fesztiválján, vagy éppen a drezdai Frauenkirchében, de ez mindig meglehetősen esetleges. Külföldi szakértő körökben többnyire elismernek minket, tudják, hogy sok jó együttes működik Magyarországon, de a nagyközönség szinte semmit sem tud rólunk: ezen a téren még sok tennivaló van. Amennyire ismertek vagyunk, azt zömben a lemezeinknek köszönhetjük. Sokan legyintenek a Hungaroton „first recording” lemezeire, mondván, hogy méltán elfeledett zeneszerzők méltán elfeledett műveit veszik fel, ez azonban – legalábbis szerencsére a mi repertoárunkra, például Charpentier, Carissimi, Tartini, Tunder, Geist és Michael Haydn műveire – egyáltalán nem igaz.

■ Mennyire támogatja az állam a régizenet?

Gyakorlatilag semennyire: persze az egész magyar zenei élet finanszírozási rendszere

sem működik normálisan abban az értelemben, hogy erre a repertoárra egy forint sincs „beleépítve” a 10 milliárd fölötti komolyzenei, komolyzenével összefüggő költségvetésbe. A szimfonikus zenekarok ezt a repertoárt, főleg a barokk zenét nem játsszák, erre még annyi kísérletet sem tesznek, mint a bécsi klasszikus zenére, ami azért szintén hiánycikknek számít. Nekünk magunknak kell létrehozni a produkciókat, és ez nagyon nehéz. Ha valaki megveszi a koncertünkre a jegyet (mondjuk) 3000 forintért, ahhoz hozzá kell képzelnie még legalább 4-5000 forintot, amennyivel többbe a jegy valójában kerülne: a különbözetet minden egyes produkcióra nekünk kell összeszedni. (A saját szervezésű hangversenyeken én ingyen vezényelek, nem is tudnék magamnak miből fizetni.) Egy-egy Nemzeti Hangversenyterem-beli este deficitje számunkra 3-3 és fél millió forint, teljesen eladott telt ház esetén is.

■ Nem is lát reményt arra, hogy ez a közeljövőben megoldódjon? Néhány éve a kortárs zene is külön kap támogatást az UMZE-n keresztül.

Ők nyilván jobban lobbiztak, nekem ez eddig nem sikerült: még soha nem kaptunk 5 millió forintnál nagyobb összeget ugyanaból a forrásból. Régóta mondom, hogy létre kellene hozni egy „régizene-központot”, amely egy állandó költségvetéssel produkciókat szervezne: egészen szerény anyagi összegekkel is szinte csodákat lehet művelni, talán szerénytelenség, de úgy vélem, erre a mi létezésünk is bizonyíték. Többször tűnt már úgy, hogy van érdeklődés az ötlet iránt, de aztán mindig máshogy alakult. Nem jó, hogy nincs finanszírozva ez a repertoár, az pedig különösen nagy baj, hogy nincs hová pályázni. Én magam 2000-től négy évig voltam kurátor az NKA Zenei Kollégiumában, pontosan ismerem a helyzetet, de így is meglepett, hogy legutoljára 2007/2008-ra vonatkozó összes pályázato-

mat elutasították a jelenlegi kurátorok: nem gondolom, hogy szakmailag ne lett volna komoly és megalapozott a tartalmuk.

■ Az Orfeo Zenekar idén már 17 éves. Bizonyos szempontból az, hogy ma már sokkal nyitottabb mind a zenésztársadalom, mind a közönség a historizmusra, Önöknek is köszönhető. Mik voltak a nehézségei és a szépségei ennek a bő másfél évtizednek?

Hosszú és rögös út volt ez a 17 év. '91-ben, amikor alakultunk, még „modern” hangszerreken játszottunk, lényegében '94-től mondhatjuk, hogy már csak korabeli hangszerreken zenélünk. Eleinte persze meglehetősen rossz minőségű hangszereink voltak, ez az utóbbi években jelentősen javult, sikerült szponzort találni hangszerek építéséhez, én magam is rengeteg hangszert vásároltam, amelyek az én tulajdonomban vannak, és a zenészeink használják. Nem hiszem, hogy a 17 év nehézségeit meg lehetett volna takarítani. Amire különösen büszkéek vagyunk, hogy Magyarországon nagyon sok zenetörténetileg fontos művet mi szólaltattunk meg először korabeli hangszerreken zömében „magyar erőkből”, kezdve a Così fan tutte-tól a Máté-passióig. Mérföldkő volt például számunkra Haydn Évszakok c. oratóriumának öt évvel ezelőtti fertőszentmiklósi első előadása (azóta többször is játszottuk): a korai német romantika soha nem lépte túl Haydnnak ezt az utolsó művét (például zenekarkezelési szempontból), úgyhogy nagy fegyvertény volt, hogy össze tudtuk hozni, majdnem kizárólag magyar erőkből. Ilyen téren nem voltak hazai tapasztalatok, ezeket nekünk kellett begyűjteni. Aki utánunk jön (bár egyelőre még nem látok igazán jelentős együttest felbukkanni), ezek némelyikét már „megspórolhatja”, építhet a mi tapasztalatainkra, ahogy mi is építhetünk az elődeinkére.

Kiss Eszter Veronika

2008 Liszt Ferenc-díjas kitüntetettek:

A Liszt Ferenc-díj kiemelkedő zenei és előadó-művészeti tevékenység elismerésére adományozható állami kitüntetés. A díjat évente, március 15-én, nyolc személy kaphatja. A kitüntetett adományozást igazoló okiratot és érmet kap. Az érem kerek alakú, bronzból készült, átmérője 80, vastagsága 8 milliméter. Az érem Gáti Gábor szobrászművész alkotása, egyoldalas, Liszt Ferenc domború arcképét ábrázolja, és LISZT FERENC-DÍJ felirattal van ellátva

Babos Gyula, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem gitárművész-tanára

Bálint János fuvolaművész

Kovács házi István operaénekes

Lakner Tamás, a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Zeneművészeti Intézet karnagya

Oberfrank Péter, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem karmester-zongoraművésze

Vashegyi György, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem karmestere

Varga Zoltán, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának kürtművésze

Virág Emese, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem zongoraművésze

Historikus hangszerek

Az elmúlt évtizedekben az európai zenei életben egyre nagyobb teret nyerő régizene, illetve a korhű előadásmódra való törekvés magával hozta a barokk és reneszánsz korabeli hangszerek iránti igény megnövekedését. Lant, baryton, viola d'amore, virginál, gamba, csembaló, rebek... Mondhatni nincs olyan historikus hangszer, amely ne lenne megvásárolható a nagyobb európai hangszerkiállításokon (Musikmesse, Musicora, Mondomusica stb.). A kisebb hazai kiállításokon is számos kortárs hangszerkészítő jelenik meg hasonló, magas színvonalú munkákkal.

Fidula

Gambák

Néhány évtizeddel ezelőtt az európai hegedűkészítők szinte kizárólag „Stradivari-titok” megfejtésén dolgoztak, vagyis arra törekedtek, hogy mind megjelenésében, mind hangminőségében a legnagyobb olasz mesterek munkáival összemérhető hangszereket készítsenek. A szakma érdeklődése csak az utóbbi évtizedekben fordult a korabeli hangszerek felé.

A 20. század második felében a hegedűkészítő szakma jelentős eredményeket ért el a 17–18. századi cremonai hegedűkészítés eredeti módszereinek feltárásában. Az Antonio Stradivari (1644–1737) életművéből fennmaradt tárgyi emlékek: szerszámok, rajzok, hangszerek,

levelezések és egyéb dokumentumok alapján elvégzett tudományos kutatómunka Simeone F. Sacconi 1972-ben megjelent Stradivari „titkai” című könyvében nyert összegzést. A címbeli idézőjel arra a szakmai álláspontra utal, amely szerint valójában nincs titok. Az a vélekedés, amely szerint a régi olasz hangszerek összehasonlíthatatlanul jobbak, mint az azóta valaha is készült hegedűk, „pusztán” mítosz. A könyv többek között azzal a ténnyel szembesít, hogy Stradivari a mai szóhasználat szerint ún. „barokk hangszereket” készített, amelynek a hangja alig összehasonlítható a romantikából ránkmaradt hangideállal. Az a hang, amelyet ma gondolatban a hegedűhöz társítunk, a modern hegedű hangja.

Mára széleskörűen ismertek a szerkezeti változások, amelyek által a klaszszicizmus, majd a romantika korában a barokk hegedű modern hegedűvé alakult. A változások alig érintették a hangszer testét, csak a tető belső oldalára beragasztott gerenda lett néhány milliméterrel hosszabb, szélesebb és magasabb. A hangszer nyaka a fogólappal együtt a hossz, a vastagsága, és a dőlésszög tekintetében is megváltozott.

Olasz nyaktípus Stradivari korából, készítette Federico Löwenberger

Ezek a változtatások új teret nyitottak a virtuóz játékmód előtt, a hangszer hangját erőteljesebbé és feszesebbé tették. A modern hegedű nagyobb és fé-

nyesebb hangja nem kismértékben köszönhető a hűrkészítés fejlesztéseinek, a fonott húrok megjelenésének (bélhúr magra ezüst- vagy rézfonat), valamint a vonó evolúciójának, amelynek során a karcsú egyenes pálcát erősebb, „ellenirányban” meghajlított pálcá váltotta ki. A modern és barokk hangszerek közötti különbség külsőre a hangszer fogólappjának és hűrtartójának intarziás, barokkos díszítettségében mutatkozik meg. A

Fogólapp intarzia

hangot érintő legnagyobb változást meglepő módon a láb eltérő megformálása váltotta ki. Ha egy modern hegedűt barokk lábbal és bélhúrokkal szerelünk fel, szinte kifogástalan barokk hangot kapunk. A hatás barokk vonóval még jobb lesz. A régizenéléshez szükséges hang-

Stradivari-féle láb

szer keresésekor a legkisebb befektetést igénylő megoldást egy modern hangszer átalakítása jelenti. Így 150–250 000 Ft körül lehet jó minőségű barokk hegedűre szert tenni. Ha a rendelkezésre álló összeg a 800 000 Ft–1 600 000 Ft között van, érdemes megnézni a kortárs magyar mesterek új készítésű hangszereit. 12–15 000 euro közötti összegért már a legjobb európai munkák közül válogathatunk.

Holló Bence hegedűkészítő mester
www.pilat.hu

Sandra Sinsch

Küzdőtér idealisták és individualisták számára

A demokratikus alapokon szervezett zenekarok működése

Egyénileg dönteni arról, hogy mit játszunk és még a szervezésbe is beleszólási joggal bírni – sok zenekari muzsikusnak úgy hangzik, mint egy álom.

Teljes szabadság ugyan az alapjaiban demokratikusan vezetett zenekarokban sem létezik, de a kutatási eredmények szerint az ott működő hangszeresek gyakran motiváltabbak.

A zenekar egy igen érzékeny hangszer, amelyben az egész összessége csak annyira jó, mint az egyének teljesítménye. Az egyéni művészi képességek mellett egy muzsikusnak maximális mértékben flexibilisnek és reakcióképesnek kell lennie, hogy hozzájárulhasson a sikerhez. Azt, hogy ennél a tevékenységénél inkább hivatásról, mint foglalkozásról van szó, nem kell hangsúlyozni. Ez ideális esetben oda vezet, hogy nemcsak saját képességeit állítja az ügy szolgálatába, hanem a közös muzsikálásban személyes művészi kielégülést is lel. A mindennapok realitásában azonban benne rejlik, hogy az ideálok új impulzusok nélkül hosszú távon halálra vannak ítélve. Konkrétan: ha a zeneész rendszeres motivációban részesül, az nemcsak művészi teljesítményére van pozitív kihatással, hanem pszichikai közérzetére is. Aki azonban egy konvencionális operavagy szimfonikus zenekarban dolgozik, előbb vagy utóbb arra a pontra jut, amikor a szolgálat olykor több frusztrációt mint élvezetet okoz. Ha a játék önmagában már nem motiváció és energiaforrás, külső impulzusok segíthetnek. De honnan jöjjenek azok, ha a hangszeres teljesítményen kívül semmilyen lehetőség nincs beleavatkozni a folyamatba? A programot felülről határozzák meg és interpretációs kérdésekben is szoros határokat szabnak az egyéni muzsikusoknak. Egyeseknek alternatívát jelent a szabadfoglalkozás, de ha valaki a biztonsági háló nélkül például egy zeneiskolai állásra tesz szert, gyorsan megérkezik a gazda-

sági realitásba. Ha az ember lejjebb adja az igényét, a többnyire templomi haknikból álló lehetőségek nem vezetnek számottevő művészi meglepettséghez.

A zenekari demokrácia reprezentatív bölcsője az USA-ban áll

Az első demokratikus zenekari modell pont 30 évvel ezelőtt jött létre. Az előhírnök az 1972-ben New York-ban alapított Orpheus Chamber Orchestra, ahol a demokrácia oly mértékű, hogy karmester nélkül muzsikálnak. Ez azonban nem azt jelenti, hogy minden muzsikus az utolsó részletekbe is beleszólási jogot kap, mert az ilyen koncepció minden kétséget kizárólag végtelen vitákba torkollana, és ezt az előadás sínylené meg. Az „Orpheus elv” inkább a reprezentatív demokrácia modelljére támaszkodik. A következőképpen épül fel: minden új hangverseny-program tervezésénél az érdekelt hangszeresek csoportok muzsikusaiból bizottságot alakítanak. Ezek a képviselők az egyes darabok interpretációját először maguk között beszélnek meg, mielőtt a zenekari plénumnak bemutatják. Ebben a grémiumban aztán a viták kifejezetten kívánatosak. A rotáció elve érvényesül, úgy, hogy minden muzsikus egyszer tagja lesz ennek a csoportnak, és szót kap. A nyilatkozatok szerint az Orpheus Chamber Orchestra tagjai jelentősen motiváltabbnak érzik magukat, mint más kamarazenekarokban dolgozó kollegáik. Az igazgatóságban is bevált ez a modell. A zenekar művészeti vezetése három meghatározott időre választott koordinátorból áll, akikhez az új programok kialakításának irányítása, a repertoárral kapcsolatos elképzelések, valamint a személyi koordinációk tartoznak. Kritikusok megjegyehetnék, hogy az ilyen körülményes munkafolyamat a gyors és effektív próbatevékenység számára méreg lehet. A valóságban az Orpheus Chamber Orchestra-nak hosszabb időbe telik egy új mű feldolgozása, de ezt a tény csökkentett repertoárral veszik tudomásul. A művészi sikert ez nem csökkenti, amit a recenziók mindenütt a világon bizonyítanak.

Demokratikus alapon álló zenekari úttörők Németországban

Elkötelezett főiskolások már 1969 óta részt vettek egy önkormányzati zenekar létrehozásában. A Junge Deutsche Philharmonie, akkoriban még Bundesstudentenorchester, az ifjúsági zenekar és professzionális szimfonikus zenekar közötti űrt volt hivatva kitölteni. Az igény kezdetektől fogva egy főiskolás együttesnél többre vonatkozott, továbbá a zenekarnak önkormányzati és demokratikusnak kellett lennie, ami azt jelenti, hogy a tagok a karmester és a koncertprogram megválasztásától a munkaformán, a menedzsmenten keresztül, az új kollegáig bezárólag be legyenek vonva a döntési folyamatokba. A Junge Deutsche Philharmonie egyes szervezetei: a zenekari közgyűlés, zenekari csoportok, zenekari igazgatóság, valamint az ügyvezetés. Az 1975-ben kiadott alapszabály még ma is csaknem változatlan. A működés szempontjából elengedhetetlen a kezdetektől fogva projektszerűen dolgozó zenekar számára egy funkcionálisan alkalmas hálózat felépítése. A zenekar mellett egy kuratórium áll. A további anyagi háttérrel gazdálkodása, valamint különböző alapítványok és szervezetek biztosítják.

A Junge Deutsche Philharmonie mint további önrendelkezésű zenekarok létrejöttének elősegítője

A Deutsche Kammerphilharmonie Bremen 1980-ban a Junge Deutsche Philharmonie soraiból jött létre és ezzel bizonyítást nyert, hogy a demokratikus alapú koncepció állandóan működő professzionális zenekarokra is átvihető. A Junge Deutsche Philharmonie számos szervezési formáját alkalmazzák. Természetesen állandó művészeti vezetővel dolgoznak, aki jelenleg Paavo Järvi. 1987-ben a zenekar önálló lett és vállalként működik. A muzsikusok egyéni üzletársak. Ezáltal a zenekari tagok nemcsak a művészi, de a gazdasági felelősséget is átvállalják. Az állami szubvenció csupán 40 százalék, a maradékot maguk termelik ki. A szponzorok, a barátok és me-

cénások is kiveszik a részüket a zenekar finanszírozásából. Egy hasonló felépítésű együttes a Freiburger Barockorchester, amelyik ugyancsak a Junge Deutsche Philharmonie impulzusának köszönheti létét. A 25 üzlettárs itt vészhelyzetben saját vagyonával szavatol. Közgyűlésük kétéves tur-

nusra választja a négyfős vezetőséget, amelynek az ügyvezetés és a határozatok megvalósítása a feladata.

A tagok egyéni pénzügyi rizikója összességében elviselhető és kiszámítható, legalábbis addig, amíg a zenekar belföldön és külföldön kelendő. Tekintettel a német ze-

nekarokat mostanában érintő változásokra, amelyek helyenként szükségessé teszik a hivatásos profil új definícióját, a demokratikus alapokon szervezett zenekarok kreatív és idealisztikus adottságuk miatt éppenséggel a konvencionális zenekarok alternatívái lehetnek. *(Das Orchester 2008/2)*

Caroline Vongries

Mi – a zenekar

Bepillantás: miként élik meg a muzsikusként az identitásukat és miként generálják azt

A zenekar mi magunk vagyunk, mondják a muzsikusként. De a „mi” – is értelmezendő. Hogy kell felépíteni ahhoz, hogy az együttes ne csak egymással jól elboldoguló tagok közössége legyen, hanem jól is szóljon, titok marad.

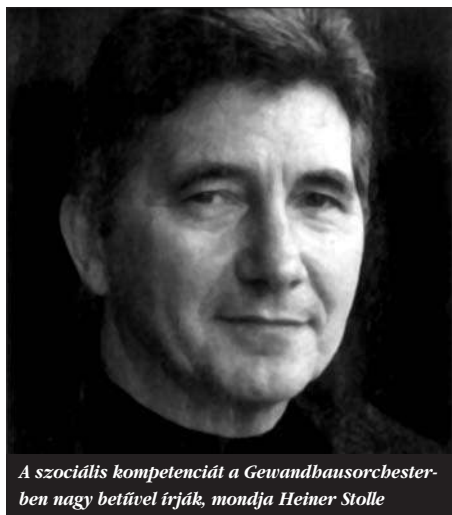
„Mindazon tulajdonság, amely valakit a világ legtöbb zenekara és más intézmények számára is gyanússá, esetleg komikus figurává tesz egy állásra, a Berlini Filharmonikusoknál éppenséggel előfeltétel.” magyarázza Simon Rattle a felvétel igényprofilját a legtöbb klasszikus hangszeres számára álmunkaadónál. Minden muzikusnak megvan a saját története, ha nem is mindegyik olyan látványos mint a híres zenekar legfiatalabb tagjé, a venezuelai nagybőgős Edicson Ruizé. Őt a klasszikus zenével való találkozás egy utcai bandától mentette meg. A zenekari tagok individualisták,

akiknek képességei a hangversenyen hatványozottan összegeződnek. A parádés példa a két nagy: a Berlini és a Bécsi Filharmonikusok.

Abban a képességben, hogy az ember egy nagy egész részeként fogja fel önmagát, beilleszkedjen és mégis mindig egyéni képességeivel csatlakozzon, visszafogja magát, ha mások szólót játszanak a színpadon vagy a valóságos életben, ebben rejlik a muzsikuskénti erénye a lipcsei Gewandhausorchester elnöke, Heiner Stolle szerint. A világ legnagyobb német és legrégebb polgári zenekaraiban világos tudat él a zenekarban szükséges szociális kompetenciára. „Minket az NDK korszakban nem annyira szólítanak edzetek”, mondja Heiner Stolle. Ezzel szemben az összes képzési szisztéma, egyáltalában a zeneoktatás manapság a szólisztikus képességeket segíti elő. A Gewandhausorchester muzsikuskénti szemlélete azonban világosan különbözik a demokratikusan motivált kollégáiktól: „A zenekar nem demokratikus intézmény, egy zenemű konstrukciójáról nem lehet végtelesen vitákat folytatni.”

A zenekar az a zenekar

Egy zenekari muzikusnak a zenekara a zenekar. Minden egyesnek egy másik, azaz a sajátja. Mert mint ahogy minden formációnak megvan a sajátos hangzása, úgy a belső üzemelési, informális folyamatok és a magától érthető dolgok is teljesen különbözőek a zenekaroknál. Ezt a demokratikus alapokra építkező zenekarok, mint például a brémi Deutsche Kammerphilharmonie, az Ensemble Modern, az Ensemble Resonanz, a baseli Sinfonietta, a Camerata Salzburg és a Junge Deutsche Philharmonie is jogosan megállapíthatja. „A zenekar sorsáért minden tag egységesen felelős”, mondják ott. Az egyéb zenekarok legtöbbjénél ez még nem érvényes, de ott is megváltozott struktúrák jelzik, hogy átalakulóban van az öntudat, akkor is, ha az egyúttal még nem jelent beleszólási jogot is. Az önrendelkezéssel rendelkező zenekaroknál a muzsikuskénti képviselő maguk által választott formációkat mindenütt megkérdezik ha a művészeti vezető, az új zenekari tag vagy a menedzsmenst megválasztásáról, a programról, a turnékról vagy a hanghordozók értékesítéséről van szó. A Berlini Filharmonikusoknál két teljes állást töltenek be: egyidejűleg: muzsikusként és tagjai a zenekari elnökségnek.

A szociális kompetenciát a Gewandhausorchesterben nagy betűvel írják, mondja Heiner Stolle

Peter Riegelbauer és Jan Diesselborst a Berlini Filharmonikusoknál két teljes állást töltenek be: egyidejűleg: muzsikusként és tagjai a zenekari elnökségnek.

Egy olyan zenekarnál, amelyik kvázi saját dublőröként parallel az operában is játszik, mint a Gewandhausorchester, még nagyobb az igény a flexibilitásra.

kusoknál a tagok nemcsak zenekari- és média bizottságot valamint személyzeti tanácsot alkotnak, hanem saját alapítványuk vezetőségi orgánumban is képviseltetik magukat. Felelősnek érzik magukat ezen kívül a szociális ügyekért is. „A magas zenei követelményeken kívül, amit a zenekar mindannyiunk elé állít, mindenki még egy teljes munkaidejű ügyet is felvállal”, mondja Olaf Maninger (cselló) és zenész kollegái Fergus McWilliam (személyzeti tanács elnök és kürt), Jan Diesselhorst (zenekari elnökség és ugyancsak cselló) és Christian Stadelmann (zenekari elnökség és hegedű). A muzsikuskok számára a demokratikus szervezetséggel elválaszthatatlanul összefügg a művészeti felfogás: „A zenekar egy sokoldalú, de önálló művészeti személyiség, a művészeti vezetővel szemben.” A próbákon folyik a vita a helyes hangzsfelfogásról, még karmester nélkül. A zenekar önmagát kontrollálja, azaz a muzsikuskok egymást. „A zenekart maguk a kollégák alkotják, határozza meg a lipcsei Gewandhausorchester zenekari elnöksége.

Közös vízió

Akkor is, ha éppen az élen lévő zenekarokra jelentenek súlyos nyomást a publikum

elvárásai, a Berliini Filharmonikusok közönségükben egy teljesen utópisztikus elemet látnak. „Amit mi itt megélünk az egy álom” fűzi hozzá Fergus McWilliam. Ha más zenekarok kollégáinak a művészet, a demokratikus beleszólási jog és a vállalkozói szellem közötti összefüggéseket említi és biztatja őket az egyéni felelősségvállalásra, az a tapasztalata, hogy a muzsikuskok viszsziariadnak a rizikótól. „Meg vagyok győződve arról, hogy egy zenekar hangzása és megnyilvánulása azonnal észrevehetővé teszi az alapokban rejlő hatalmas struktúrát” egészíti ki Maninger csellista.

„Zenei elképzelésünk mélyén már kezdetektől fogva egy szociális eszme is rejlik”, mondja Jörg Assmann, a bremeni Deutsche Kammerphilharmonie alapító tagja. A mindenki által elfogadott vízió a további, legtöbbször előre nem látható és jelenleg nem tervezhető fejlődés alapja. „A mi kvalitásaink kétségtelenül a túlélésben, és abban rejlik, hogy a zenei kultúrán túl egy egyéni vitakultúrát és közös megoldási stratégiát is kifejlesztettünk: egy konfliktus végén mindig ott volt valami, ami mindenkit tovább lendített.” A közönség a kezdetektől fogva honorálta bátorságukat, amellyel egyéni hangzásideáljukat követik és önálló struktú-

„Zenei ideáink mögött a kezdetektől fogva egy szociális is rejtőzött” mondja Jörg Assmann, a bremeni Deutsche Kammerphilharmonie alapító tagja.

rájukat felépítették. Egyvalamiben meg egyeznek ezek a muzsikuskok: ami őket a leginkább érdekl, azt szakmai tevékenységükkel valósítják meg és nem amellet. Ezt pedig privilégiumnak fogják fel. Mérték-mérője a lelkesedés, amely ugyanabban a zenekarban 27 vagy 30 év zenekari tagság után még töretlen: a számos Beethoven szimfónia eljátszása a legszebb élmények közé tartozik, amit egész pályája során átélt, Mahler Kilencedike soha nem volt olyan szívhez szóló mint most, vagy Bach Brandenburgi Koncertjei egyszerűen kinyilatkoztatás-számba mennek.

A lipcsei Gewandhausorchester hosszú tradíciója révén erősen beágyazódott a város közösségi életébe – ezen más zenekaroknak még dolgozniuk kell – és elérte magától értetődő nagyságát. Egy 185 munkahelytel rendelkező zenekarnak még jobban kell ápolnia a muzsikuskok egymáshoz való kapcsolatát, mint egy kisebb formációnak. Ezt úgy kísérli meg a zenekar, hogy a tagok kisebb, nem szólam-összetételű csoportokban találkoznak. Korábban bevezetett kommunikációs mintákat elvetve mindenkinek lehetősége van a meghallgatásra a hivatalos összejöveteleken vagy azokon kívül. Egy olyan zenekarnál, amelyik kvázi saját dublőröként parallel az operában játszik, még nagyobb az igény a flexibilitásra. Az identitásmegalapozó irányítottság azonban nemcsak a lipcseieknél érvényes: „Mindegy, hogy milyen összetételben játszik, ugyanannak a hangzásnak kell létrejönnie, ez azt jelenti, hogy a muzsikusknak képesnek kell lennie arra, hogy különböző kollégákkal való együttjátszásnál a szint mindenkor ki-keverje.” Hasonló, szociális kvalitásokkal összekötött kihívásokat állít egy fesztiválzenekarban való játék, mint pl. a Bayreuthi Fesztivál. Azt azonban, hogy a zenekari identitás valóban hogy születik, azt a muzsikuskok mindenütt végül is rejtélynek tartják.

(Das Orchester 2008/2)

A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

cselló szólóvezetői próbajátékot hirdet helyettesítésre

Időpontja: 2008. szeptember 8. hétfő,
Helye: a zenekar próbaterme
(1088 Budapest, Múzeum u. 11).

A próbajáték anyaga:
Haydn: Csellóverseny I. tétel
Bach: 1 tánc tétel a Csellószvitkekből
Zenekari anyag

Jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével együtt a zenekar titkárságára (1088 Budapest, Múzeum u. 11.) vagy e-mailben (office@mavzenekar.hu) kérjük eljuttatni **2008. szeptember 3-ig.**

A zenekari állások részletes listája és kottaanyaga a titkárságon átvethető **2008. május 13-ától.**
Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

További információ a zenekar titkárságán.

Budapest, 2008. április 23.

Lendvai György
ügyvezető igazgató

A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

trombita próbajátékot hirdet félállásra

Időpontja: 2008. szeptember 9. kedd,
Helye: a zenekar próbaterme
(1088 Budapest, Múzeum u. 11).

A próbajáték anyaga:
Haydn: Trombitaverseny I. tétel kadenciával
Zenekari anyag

Jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével együtt a zenekar titkárságára (1088 Budapest, Múzeum u. 11.) vagy e-mailben (office@mavzenekar.hu) kérjük eljuttatni **2008. szeptember 3-ig.**

A zenekari állások részletes listája és kottaanyaga a titkárságon átvethető **2008. május 13-ától.**
Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

További információ a zenekar titkárságán.

Budapest, 2008. április 23.

Lendvai György
ügyvezető igazgató

DEBRECENI FILHARMONIKUS ZENEKAR ÉS KODÁLY KÓRUS P R Ó B A J Á T É K O T hirdet

CSELLŐ TUTTI ÁLLÁSRA 2008. MÁJUS 7-ÉN 11 ÓRAKOR

A próbajáték helye:
a zenekar próbaterme 4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c II. emelet

A próbajáték anyaga:
Bach: Szólószvit, Preludium tétel
Csellóverseny I. tétel (kadenciával)

Részletek a felsorolt zenekari művekből:
Mozart: Varázsfuvola – nyitány
Beethoven: V. Szimfónia
Beethoven: IX. Szimfónia
Brahms: II. Szimfónia
Brahms: III. Szimfónia
Csajkovszkij: IV. Szimfónia
Csajkovszkij: V. Szimfónia
Liszt F.: Les Preludes
Bartók B.: Concerto zenekarra
Bartók B.: A csodálatos mandarin

A próbajáték anyaga a zenekar titkárságán átvethető.
Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

Az állásbely betöltéséhez szükséges követelmények:
– közép- vagy felsőfokú szakirányú végzettség
– magyarországi munkavállalási engedély

Jelentkezéskor kérünk:
– rövid szakmai önéletrajzot
– szakirányú végzettséget igazoló okirat másolatát
Jelentkezési határidő: 2008. május 6.

II. IV. KÜRT ÁLLÁSRA 2008. MÁJUS 7-ÉN 12 ÓRAKOR

A próbajáték helye:
a zenekar próbaterme 4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c II. emelet

A próbajáték anyaga:
Mozart: III: Esz-dúr kürtverseny K 447. I. tétel kadenciával
Bach: Suite V. Sarabande

Részletek a felsorolt zenekari művekből:
Beethoven: III. szimfónia – Scherzo tétel, kijelölt részek
VII. szimfónia I. tétel, kijelölt részek
IX. szimfónia III. tétel, kijelölt részek
Fidelio nyitány, kijelölt részek
R. Strauss: Hősi élet, kijelölt részek
Don Juan, kijelölt részek
Don Quixote, kijelölt részek

A próbajáték anyaga a zenekar titkárságán átvethető.
Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

Az állásbely betöltéséhez szükséges követelmények:
– közép- vagy felsőfokú szakirányú végzettség
– magyarországi munkavállalási engedély

Jelentkezéskor kérünk:
– rövid szakmai önéletrajzot
– szakirányú végzettséget igazoló okirat másolatát
Jelentkezési határidő: 2008. május 6.

I. HEGEDŰ TUTTI HATÁROZOTT IDEJŰ ÁLLÁSRA (helyettesítés) 2008. MÁJUS 7-ÉN 14 ÓRAKOR

A próbajáték helye:
a zenekar próbaterme 4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c II. emelet

A próbajáték anyaga:
Szabodon választott versenymű saroktétéle kadenciával
Bach szólószonátából lassú és gyors tétel

Zenekari állások lapról olvasása:
Mozart: Varázsfuvola - nyitány
Glinka: Ruszlán és Ludmilla – nyitány
Bartók Béla: Concerto V. tétel

A próbajáték anyaga a zenekar titkárságán átvethető.
Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

Az állásbely betöltéséhez közép- vagy felsőfokú szakirányú végzettség szükséges. Jelentkezéskor kérünk:
– rövid szakmai önéletrajzot
– szakirányú végzettséget igazoló okirat másolatát

Jelentkezési határidő: 2008. május 6.
Jelentkezés: postacím: 4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Telefon: 52-500-200, Fax: 52-412-395, Email: dfz@dfz.hu

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Herboly Domonkos
igazgató

DEBRECENI FILHARMONIKUS ZENEKAR

Május 29. 19.30

Kölcsey Központ

Mendelssohn: Szentivánéji álom

Vez.: Kocsár Balázs

NEMZETI FILHARMONIKUSOK

Május 8.

MŰPA

Mozart: C-dúr szimfónia
Bruckner: VII. szimfónia (E-dúr)
Vez.: Stanislaw Skrowaczewski

Május 21.

Szeged, Nemzeti Színház

Beethoven: II. zongoraverseny (B-dúr)

Csajkovszkij: Manfred szimfónia

Vez.: Kocsis Zoltán

Május 22.

MŰPA

Szimfonikus Körkép

Dukay:
Szimfóniák az éjféle Naphoz
Beethoven:

II. zongoraverseny (B-dúr)
Csajkovszkij: Manfred szimfónia
Vez.: Kocsis Zoltán

Június 17.

Miskolci Operafesztivál Nemzeti Színház

Chopin:

f-moll zongoraverseny Op. 21

Rachmaninov: Harangok

Vez.: Kocsis Zoltán

Km.: Hauser Adrienne – zongora
Sümegei Eszter, Fekete Attila,
Fokanov Anatolij ének

BUDAFOKI DOHNÁNYI ZENEKAR

Május 18. vasárnap 19.30

Bartók Béla

Nemzeti Hangversenyterem

„ÉNEKEL AZ ORSZÁG 2008”

Dvořák: Stabat Mater

Országos Egyesített Kórus

Vez.: Hollerung Gábor

Május 24. szombat 19.30

Zeneakadémia

UNIVERSITAS 8

Dohnányi: Rurália Hungarica

Stravinsky: Petruska

Vez.: Gál Tamás

GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR

Május 15. csütörtök

10.00 és 12.00 Galánta

Bartók: Magyar képek
Kodály: Marosszéki táncok
Erkel: Hunyadi László - Palotás
Brahms: V. magyar tánc
Vez.: Medveczky Ádám

Május 16. péntek 10.00

Galánta

12.30 Dunaszerdahely

Műsor: u.a., mint május 15-én

Május 19., 10.00 és 12.00

Nagymegyer

Műsor: u.a., mint május 15-én

Május 25. vasárnap 18.00

Galánta

Műsor: Kodály: Galántai táncok

Missa Brevis

Km.: Veszprémi Kórus

Pécsi Kórus

Sinka Krisztina

Bognár Krisztina

Fáklya Erzsébet

Megyesi Zoltán

Szüle Tamás

Vez.: Medveczky Ádám

Június 6. péntek 18.00

Kalocsa

Kék Madár Fesztivál

Verdi: Requiem

Km.: Nemzeti Énekkar

Vez.: Medveczky Ádám

Június 14. szombat 15.00 és

19.00 Móvár

Flesch Verseny döntő

Km.: a verseny résztvevői

Vez.: Medveczky Ádám

Június 15. vasárnap 19.00

Móvár, Művelődési Központ

Flesch Verseny Gála

Km.: a díjazottak

Vez.: Medveczky Ádám

Június 27. péntek 20.30

Bazilika

Szent László hangverseny

Gounod: Missa Solemnis

Km.: Magyar Állami Operaház

énekesei

Fesztiválkórus

Vez.: Medveczky Ádám

Július 11. péntek 20.30

Ferőrákos, Kőfejtő

Operagála

Puccini születésének 150.

évfordulója alkalmából

Km.: Bazsinka Zsuzsa

Keszei Borbála

Rálik Szilvia

Fekete Attila

Kovácsné István

Vez.: Medveczky Ádám

Július 12. szombat 20.30

Fertőrákos, Kőfejtő

Tenorgála

Pavarotti emlékére

Km.: Berkes János

Fekete Attila

Kiss B. Attila

Otokar Klein

Kovácsné István

Molnár András

Xavier Rivadereira

Vadász Zsolt

Wendler Attila

Vez.: Medveczky Ádám

Július 13. vasárnap 20.00

Győr,

Richter Terem

Ír Fesztivál záróhangverseny

Vez.: Robert Houlihen

Július 16. szerda 21.00

Győr,

Széchenyi tér

Világslágerek nagyzenekarra

Km.: Szűcs Kinga

Wendler Attila

Vez.: Balogh Sándor

MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 14. szerda

Zeneakadémia

Erdélyi Miklós Bérlet

Wagner: Tannhäuser – nyitány

Beethoven:

III. (c-moll) zongoraverseny

Brahms: II. szimfónia

Km.: Yuki Kurashima – zongora

Vez.: Yukio Miyagi

Május 17. Zeneakadémia

Stefánia Palota

Unokák És Nagyszülők

Hangversenyei

Hősök

Beethoven: Egmont nyitány

Beethoven: III. (Eroica) szimfónia

– I. tétel

Rossini: Tell Vilmos – nyitány

Liszt: Mazeppa

Vez.: Gál Tamás

Május 20. kedd

Festetics Palota,

Tűkörterem

Festetics Bérlet

„Varga Tibor Öröksége”

Stuller Gyula és Miriam Contzen

professzorok növendékeinek

hangversenye

Mozart: C-dúr Concertone

(2 hegedűre)

Bruch: Hegedűverseny vonós ze-

nekari kísérettel (Varga Tibor át-

irata)

Haydn: VIII. (G-dúr) szimfónia,

„Az este”

Km.: Zerkula György,

Szász Péter

Vez.: Takács-Nagy Gábor

Május 30. péntek

Zeneakadémia

Lukács Miklós Bérlet

Brahms-est

Tragikus nyitány

Hegedűverseny

III. szimfónia

Km.: Ágoston András

Vez.: Gál Tamás

Június 26. (csütörtök)

Művészetek Palotája

Bartók Béla

Nemzeti Hangversenyterem

MESTERBÉRLET

Liszt-Kocsis: Ave Maria

Liszt-Kocsis: III. elfelejtett keringő

Liszt-Kocsis: Mazurka brillante

Csajkovszkij: D-dúr hegedű-

verseny, Op. 35

R. Strauss: Aus Italien, Op. 16

Km.: Vadim Gluzman

Vez.: Kocsis Zoltán

MAGYAR RÁDIÓ SZIMFONIKUS ZENEKARA

Május 14. szerda 19.30

MR 6-os stúdió

Hangverseny ciklus a XX. és a XXI. század zenéjéből

Goffredo Petrassi: Frammento per orchestra – magyarországi bemutató

Szóllósy András: Canto d'autunno

Karlheinz Stockhausen:

Formel – magyarországi bemutató

Eötvös Péter: Kínai opera

magyarországi bemutató

Vez.: Tihanyi László

Június 7–22.

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Budapesti Wagner Napok 2008

június 7. 16.00 óra – Siegfried

június 14. 16.00 óra – Az istenek

alkonya

június 19. 18.00 óra – A Rajna

kincse

június 20. 16.00 óra – A walkűr

június 21. 16.00 óra – Siegfried

június 22. 16.00 óra – Az istenek

alkonya

Vez.: Fischer Ádám

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 14. 19.00

Művészetek Háza

JAZZ koncert az After Crynggal

Vez.: Kovács László

Május 30. 19.00

Művészetek Háza

Jóiekonysági est a Rotary Club

Miskolc-Tapolca szervezésében

„Gershwin-est”

Gershwin-Bennett:

Porgy és Bess – szvit

Gershwin:

Egy amerikai Párizsban

Gershwin: Kék rapszódia

Gershwin: Dalok

Km.: Farkas Zsófi (ének), Bacsó

Kristóf (szaxofon), Hárs Viktor

(bőgő), Mohay András (dob)

Vez. és zongorázik:

Kovács László

Június 4. 19.00

Avasi templom

Orgonaavató koncert

Trombita: Nagy Major Zsolt

Orgona: Lehotka Gábor, Teleki

Miklós, Horváth-Márton Levente

Vez.: Somogyi-Tóth Dániel

Június 11. 20.00

**Miskolci Nemzeti Színház,
Nagyszínház**
„Bartók+Szlávok”
*Miskolci Nemzetközi Operafesztivál
Nyitókonzert*

Szólista: Paata Burchuladze
Miskolci Szimfonikus Zenekar
Vez.: Alexander Vedernikov, a moszkvai Bolsoj zeneigazgatója

Június 13. 21.00

**Miskolci Nemzeti Színház,
Nagyszínház**
„Bartók+Szlávok”
*Miskolci Nemzetközi Operafesztivál
Bartók-est*

Bartók:
A kékszakállú herceg vára
Km.:
Meláth Andrea,
Palerdi András
Díszlet és jelmez:
Dirk Becker
Rendezte: Michael Schulz
Bartók:
A csodálatos mandarin
Magyar Állami Operaház
Balettegysége
Koreográfus:
id. Harangozó Gyula
Vez.: Oberfrank Péter

Június 18. 18.00

**Művészetek Háza,
Miskolc**
„Bartók+Szlávok”
*Miskolci Nemzetközi Operafesztivál
Zenekari Est*

Sosztakovics: Ünnepi nyitány
Sosztakovics: II. csellóverseny
Muszorgszkij:
A halál dalai és táncai
Smetana: Moldva
Ének: Polgár László
Cselló: Suren Bagratuni
Vez.: Kovács László

Június 22. 19.00

**Miskolci Nemzeti Színház,
Nagyszínház**
„Bartók+Szlávok”
*Miskolci Nemzetközi Operafesztivál
Zárógála*

Szólisták:
Otokar Klein, Egils Silins
Miskolci Szimfonikus Zenekar
Vez.: Ivan Anguélov

Június 26. 17.00

**Miskolci Nemzeti Színház
Szabadtéri Színpad**
*A Miskolci Szimfonikus Zenekar
Promenádné koncertje*
Vez.: Kovács László

MAGYAR TELEKOM SZIMFONIKUS ZENEKAR

Június 7.

Olasz Kultúrintézet
Bach és a XX. Század
Szöllösy: III. concerto
Sosztakovics: I. zongoraverseny
Közreműködik:

Tóth Erika, Devecsei Gábor
Bach: IV. Brandenburgi verseny
Közreműködik:
Kaczander Orsolya,
Gyöngyössi Zoltán,
Környei Zsófia
Sosztakovics: Hamlet szvit
Vez.: Takács-Nagy Gábor

SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 9., 19.30

**Bartók Terem Szombathely,
Rákóczi u. 3.**
Szimfónia-bérlet 11. –
Szkrajabin:
fisz-moll zongoraverseny op.20
Szkrajabin:
II. c-moll szimfónia op.29
Közreműködik:
Muhiddin Dürrüoğlu – zongora
Vez.: Alpaslan Ertüngaalp

Május 10. 19.00

Debrecen
Szkrajabin:
fisz-moll zongoraverseny op.20
Szkrajabin:
II. c-moll szimfónia op.29
Közreműködik:
Muhiddin Dürrüoğlu – zongora
Vez.: Alpaslan Ertüngaalp

Május 23., 19.30.

**Bartók Terem Szombathely,
Rákóczi u. 3.**
Líra-bérlet 4.
Wagner: Tannhäuser III. felvonás
(koncertszerű előadás)
Közreműködik:
Elisabeth – Sümegi Eszter
Tannhäuser – Molnár András
Venus – Németh Judit
Wolfram von Eschenbach – Busa Tamás
Vez.: Alpaslan Ertüngaalp

PANNON FILHARMONIKUSOK

Május 14. szerda 19.00

Művészetek Háza
Fülszöveg
Vendég: Alexander Lonquich
zongoraművész és karmester

Május 15. csütörtök 19.30

Pécsi Nemzeti Színház
**Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem,
Budapest**

*Wolfgang Rihm:
Ländler 13 vonósrá
Beethoven:
G-dúr zongoraverseny op. 58
Schumann:
4. d-moll szimfónia op. 120*
Vez.: Alexander Lonquich
Km.:
Alexander Lonquich - zongora

Május 29. csütörtök 11.00

ZenePark
Még 1 esély!
Dohnányi:
I. szimfónia d-moll op. 9.
Vez.: Hamar Zsolt

Május 28. szerda 19.00

Művészetek Háza
Fülszöveg
Vendég:
Hamar Zsolt karmester;
Perényi Miklós csellóművész

Május 29. csütörtök 19.30

PTE Aula
*Bartók: Magyar parasztdalok
Mihály András: Csellóverseny
Dohnányi:
I. szimfónia d-moll op. 9*
Vez.: Hamar Zsolt
Km.: Perényi Miklós – gordonka

Május 31. szombat, 18.00

ANK Művelődési Ház
Segítség, komolyzene!
Dohnányi: I. szimfónia
Vez.: Hamar Zsolt
Km.: László Csaba színművész

SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 6. kedd 19.30,

Budapest, MÜPA
Puccini: Capriccio sinfonico
Huszár Lajos-ösbemutató
Puccini: Messa di Gloria
Km.: Cselőczy Tamás,
Szegedi Csaba,
Cser Krisztián,
Vaszy Viktor Kórus
Vez.: Gyüdi Sándor

Május 23. péntek,

Szeged
SZTE ZMK diplomahangversenyek

Május 30. péntek,

Szeged
*Egyházzenei Hetek
záróhangverseny*
A Vaszy Viktor Kórus 50 éves jubileumi hangversenye
Puccini: Messa di Gloria
Kodály: Budavári Te Deum
Km.: Tóth Zsuzsanna,
Katona Judit,
Megyesi Zoltán,
Cser Krisztián,
Vaszy Viktor Kórus
Vez.: Gyüdi Sándor

SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 9. 19.30.

**Bartók Terem
Szombathely, Rákóczi u. 3.**
Szimfónia-bérlet 11.
Szkrajabin:
fisz-moll zongoraverseny op.20

Szkrajabin:
II. c-moll szimfónia op.29
Km.:
Muhiddin Dürrüoğlu – zongora
Vez.: Alpaslan Ertüngaalp

Május 10. 19:00

Debrecen
Szkrajabin:
fisz-moll zongoraverseny op.20
Szkrajabin:
II. c-moll szimfónia op.29
Km.:
Muhiddin Dürrüoğlu – zongora
Vez.: Alpaslan Ertüngaalp

Május 23., 19.30.

**Bartók Terem
Szombathely, Rákóczi u. 3.**
Líra-bérlet 4.
Wagner:
Tannhäuser III. felvonás
(koncertszerű előadás)
Km.:
Elisabeth – Sümegi Eszter
Tannhäuser – Molnár András
Venus – Németh Judit
Wolfram von Eschenbach –
Busa Tamás
Vez.: Alpaslan Ertüngaalp

ÓBUDAI DANUBIA ZENEKAR

Május 7., 19.00,

Óbudai Társaskör
*Danubia + Barokk est
Az Óbudai Danubia Zenekar
művészeinek kamarakonzertje*
Km.: Zádori Mária - ének

Május 15., 19.30

**Művészetek Palotája
Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem,
Fassang László orgonaestje**
Km.:
Óbudai Danubia Zenekar
Vez.: Héja Domonkos

Május. 31., 19.30

**Zeneakadémia,
„Mesék a zenében”**
Humperdinck:
Jancsi és Juliska
nyitány
Prokofjev: Péter és a farkas
narrátor: Fullajtár Andrea
Sztravinszkij: Petruska
Vez.: Héja Domonkos

Június 6., 18.00

**Angyalföldi József Attila
Művelődési Központ,
Mendelssohn:
Szentivánéji álom – nyitány
Schubert: V. (B-dúr) szimfónia**
Vez.: Héja Domonkos

Június 14., 19.00

**Óbuda, Fötér,
Brahms: 21 Magyar tánc**
Vez.: Héja Domonkos

ÖN IS LEGYEN ELŐFIZETŐNK!

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK
ÉS TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS SZAKLAPJA

Megjelenik: évi 6 alkalommal
1 példány ára 300 Ft
Előfizetőknek: 1440 Ft + postaköltség.
Összesen 2100 Ft/év.

Eljut: minden magyar szimfonikus
zenekarhoz, zenei intézményhez,
és a zene iránt érdeklődőkhöz.

Foglalkozik: A magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zenetörténeti írásokkal, hangszer-történettel és a zene-és egészségügyi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint hangverseny-programokkal.

Közéleti cikkek és hangverseny-programok az interneten is olvashatók:
www.hungorchestras.com

Megrendelhető: e-mailben: info@zenekarujsg.hu, faxon: (36 1) 227 13 80

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR

Duna Palota és Kiadó Kulturális Kht.
Próbaterem: 1124 Budapest, Németvölgyi út 41.
Tel./fax: (+36-1) 355-8330
1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
Bérletvásárlás, jegyrendelés:
Bokor Erzsébet 06/20 937-1399
www.dunaszimfonikusok.hu
E-mail: info@dunaszimfonikusok.hu

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Kht.

Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.
Levél cím: 1775 Budapest, Pf. 122
1221 Budapest, Ady Endre út 25.
Telefon: 424-8056 Fax: 424-8057
Művészeti titkárság: 1074 Budapest, Rottenbiller u. 16-22.
Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: info@bdz.hu
www.bdz.hu

Óbudai Danubia Szimfonikus Zenekar

1061 Budapest, Liszt Ferenc tér 5., I. em. 4., kapucsensőgő: 26.
Levél cím: 1399 Budapest, Pf. 716
Tel.: (+36-1) 373-0228 • Tel./fax: (+36-1) 269-1178
E-mail: info@danubiazzenekar.hu
www.danubiazzenekar.hu

Debreceni Filharmonikus Zenekar

4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: dfz@dfz.hu
www.dfz.hu

Győri Filharmonikus Zenekar

9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232
E-mail: filhgyor@t-online.hu
www.gyorifilharmonikusok.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Enekkar és Kottatár Kht.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Postacím: 1364 Budapest, Pf. 49
Tel.: 411-6610 • Fax: 411-6699
E-mail: G.Kovacs@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Állami Operaház Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrásy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
<http://www.bpo.hu>

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara

1800 Budapest, Bródy S. u. 5-7.
Tel.: 328-8326 • Fax: 328-8910
<http://www.radio.hu/muveszet/>

Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar

1094 Budapest, Páva u. 10-12.
Tel.: 215-5770 • Fax: 215-5462
E-mail: btg@tza.hu • <http://www.telekomzenekar.hu>

MÁV Szimfonikus Zenekar

1088 Budapest, Múzeum u. 11.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar

3025 Miskolc, Fábán u. 6/a.
Tel.: (46) 506-695 • Fax: (46) 351-497
E-mail: missyo@hu.inter.net • www.mso.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7621 Pécs, Király u. 19.
Tel.: (72) 510-114 • Fax: (72) 213-513
E-mail: info@pannonfilharmonikusok.hu
www.pannonfilharmonikusok.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu • www.symph-szeged.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: info@savariaorchestra.hu
www.savariaorchestra.hu

Zuglói Filharmonia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar

1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel./Fax: (36 1) 467-0788; 467-0788;
E-mail: zuglolfilharmonia@szentistvanzene.sulinet.hu
<http://www.szentistvanzene.hu>

LÁTOGASSA ÖN IS RENDSZERESEN HONLAPJAINKAT:

Naprakész információkhoz és a legfrissebb hírekhez, hangverseny-naptárhoz juthat a magyar zenekarok világából. Közvetlen átjárhatóság (link) minden magyar szimfonikus zenekar honlapjára és programajánlatára

<http://www.hungorchestras.com>

<http://www.muvesz-vilag.hu>

<http://www.dalok.hu>

Zenei link-gyűjtemény

Zeneletöltési lehetőség kedvezményes áron!

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK
SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA, A NEMZETI KULTURÁLIS
ALAPPROGRAM ÉS A NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA, VALAMINT A FŐVÁROSI KÖZGYŰLÉS
KULTURÁLIS ÜGYOSZTÁLYA TÁMOGATÁSÁVAL.

nka
Nemzeti Kulturális Alap

ALAPITÓTTA: POPA PÉTER

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

A szerkesztőség címe:
MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE
1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
Telefon: 342-8927 - Fax: 322-5446
e-mail: zenekar@mail.datanet.hu
www.hungorchestras.com
Felelős kiadó és szerkesztő: POPA PÉTER

Nyomdai kivitelezés: PUBLICITAS
1021 Budapest, Tárogtató út 26.
Telefon/fax: 200-7330

e-mail: dtp@publicitas.hu • www.publicitas.hu
Felelős vezető: A Kft. ügyvezetője
ISSN: 1218-2702

Az interjúkban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul. Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

**MINDEN, AMI
A FÚJÁSHOZ
KELL!**

**MAGYARORSZÁG LEGNAGYOBB
KIPRÓBÁLHATÓ,
ÍGY ÖSSZEHASONLÍTHATÓ
FÚVÓSHANGSZER
VÁLASZTÉKÁVAL VÁRJUK
MUZSIKUS BARÁTAINKAT.**

A világ vezető márkáinak széles skáláját kínáljuk.

Hangszerjavító műhelyeinkben aranykoszorús mesterek több mint 30 éves gyakorlatával irányított munka folyik
- a legmodernebb és tradicionális technikák ötvöztetésével, eredeti, gyári alkatrészek felhasználásával
- így a garancia magától értetődik.

FON TRADE MUSIC

**RITMUS- ÉS ÜTŐHANGSZEREK
TELJES TÁRHÁZA**

AZ ORFF- HANGSZEREKTŐL A JAZZ- ÉS ROCK SZERELÉSEKEN ÁT A SZIMFONIKUS HANGSZEREKIG.
Adams, Premier, Ludwig, Paiste, Studio 49, Hardcase

FON TRADE MUSIC

**ÚJDONSÁG A FON-TRADE MUSIC-NÁL !
MOST BEVEZETŐ ÁRON
VONÓS HANGSZEREK ÉS TARTOZÉKAIK**

TANULÓ HEGEDŰ SZETTEK,
HAGYOMÁNYOS ÉS KARBON
ISKOLAI VONÓK MELLETT MESTER VONÓK,
VALAMINT PROFESSZIONÁLIS TOKOK

FON TRADE MUSIC

**FON
TRADE MUSIC**

1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 210 2790, 06 30 488 6622
fontrade.music@chello.hu
Nytva: munkanapokon
9:00 - 17:30 -ig.

www.fontrademusic.hu